

Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka

Záverečná správa

júl 2019

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Jedným zo zadaní projektu Hodnota za peniaze je revízia výdavkov verejnej správy. Táto revízia Ministerstva financií SR a Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR je hodnotením efektívnosti výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka, v zmysle uznesenia vlády SR č. 478/2017, úloha B.1. Hodnotenie za Útvar hodnoty za peniaze pripravili Štefan Kišš, Marián Bederka, Juraj Mach, Lenka Martišková, Slavomír Šahin v spolupráci s Andrejom Svorenčíkom, Jánom Pokrivčákom, Martinom Bušíkom, Bohušom Kollárom a Tomášom Sivákom z Inštitútu pôdohospodárskej politiky.

Poďakovanie

Za podnety a pripomienky veľmi pekne ďakujeme sekciám na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ich podriadeným organizáciám, Ministerstvu financií SR, IEP MŽP SR, Implementačnej jednotke Úradu vlády SR, Medzinárodnému menovému fondu a recenzentom (Dušanovi Drábikovi, Liborovi Meliorisovi a Jánovi Drábovi), ktorí nepochybne výrazne prispeli ku kvalite záverečnej správy.

Chyby a opomenutia zostávajú zodpovednosťou autorov.
Dokument neprešiel jazykovou korektúrou.

Obsah

ZOZNAM TABULIEK	4
ZOZNAM GRAFOV	5
ÚVOD A ZHRNUTIE	7
CIELE POLITIKY PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA	10
OPATRENIA REVÍZIE VÝDAVKOV	17
1 OPTIMALIZÁCIA ZDROJOV NA PODPORU PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA	19
2 OPTIMALIZÁCIA NASTAVENIA PRIAMYCH PLATIEB	20
3 ZEFEKTÍVNE FUNKOVANIE PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA	23
4 PODPORA EFEKTÍVNEHO A TRANSPARENTNÉHO TRHU S PÔDOU	25
4.1 KONSOLIDÁCIA TRHU S PÔDOU	25
4.2 PRÁVNA ÚPRAVA TRHU S PÔDOU	27
5 RIADENIE RIZIKA V POĽNOHOSPODÁRSTVE	28
6 EFEKTÍVNEJŠIA PODPORA SPOLUPRÁCE FARMÁROV	30
7 PODPORA INVESTÍCIÍ V PÔDOHOSPODÁRSTVE A NA VIDIEKU S POUŽITÍM FINANČNÝCH NÁSTROJOV	32
8 EFEKTÍVNEJŠIA PODPORA MLADÝCH ZAČÍNAJÚCICH POĽNOHOSPODÁROV	33
9 EFEKTÍVNEJŠIA PODPORA POĽNOHOSPODÁRSTVA NA CELOM ÚZEMÍ SR	34
10 ZEFEKTÍVNE REŽIMOV V ZÁUJME KLÍMY A ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	37
11 PODPORA EKOLOGICKEJ PRODUKCIE	39
12 LESY	41
12.1 LESY A DLHODOBÁ UDRŽATEĽNOSŤ LESNÍCTVA	41
12.2 LESY A MONITOROVANIE ŤAŽBY DREVA	42
13 ZEFEKTÍVNE PREVÁDZKY ÚRADU A PODRIADENÝCH ORGANIZÁCIÍ MPRV SR VRÁTANE ŠTÁTNYCH PODNIKOV	43
13.1 OPTIMALIZÁCIA VÝDAVKOV ÚRADU A PODRIADENÝCH ORGANIZÁCIÍ (PRO) MPRV SR	44
13.2 KOMPLEXNÁ REFORMA A DIGITALIZÁCIA PÔDOHOSPODÁRSKEJ PLATOBNEJ AGENTÚRY	49
13.3 SPOJENIE ŠTÁTNEJ VETERINÁRNEJ A POTRAVINOVEJ SPRÁVY SR (ŠVPS) S ÚRADMI REGIONÁLNEHO ZDRAVOTNÍCTVA (ÚRZ)	52
13.4 ZMENA FINANCOVANIA A ČINNOSTI NÁRODNÉHO POĽNOHOSPODÁRSKEHO A POTRAVINÁRSKEHO CENTRA	52
13.5 LEPŠIE FUNKOVANIE NÁRODNÉHO LESNÍCKEHO CENTRA	56
13.6 ZVÝŠENIE EFEKTÍVNOTI A TRANSPARENTNOSTI ŠTÁTNEHO PODNIKU LESY SR	58
13.7 ZEFEKTÍVNE FUNKOVANIE DOTOVANÝCH ŠTÁTNYCH PODNIKOV MPRV SR	62
13.8 REVITALIZÁCIA ZÁVLAHOVEJ A ODVODŇOVACEJ SIETE A ZEFEKTÍVNE FUNKOVANIE HYDROMELIORÁCIE, Š.P.	63
14 ZLEPŠENIE KVALITY A DOSTUPNOSTI DÁT	64
15 IMPLEMENTAČNÝ PLÁN	67
ZOZNAM SKRATIEK	80
LITERATÚRA	83
PRÍLOHA	86

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Porovnanie merateľných ukazovateľov a cieľové hodnoty	10
Tabuľka 2: Opatrenia revízie výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka	17
Tabuľka 3: Opatrenie 1 – Optimalizácia zdrojov na podporu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka	19
Tabuľka 4: Porovnanie variant presunov rozpočtu v programovom období 2021-27 (v bežných cenách, mil. eur).....	20
Tabuľka 5: Opatrenie 2 – Optimalizácia nastavenia priamych platieb.....	22
Tabuľka 6: Opatrenie 3 – Zefektívniť fungovanie Programu rozvoja vidieka.....	23
Tabuľka 7: Opatrenie 4.1 – Konsolidácia trhu s pôdou.....	25
Tabuľka 8: Opatrenie 4.2 – Právna úprava trhu s pôdou	28
Tabuľka 9: Kompenzácie farmárom za riziká a citlivé komodity (mil. eur).....	29
Tabuľka 10: Opatrenie 5 – Riadenie rizika v poľnohospodárstve	29
Tabuľka 11: Opatrenie 6 – Efektívne podporiť spoluprácu farmárov	31
Tabuľka 12: Opatrenie 7 – Podpora investícií v pôdohospodárstve a na vidieku s použitím finančných nástrojov	32
Tabuľka 13: Opatrenie 8 – Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	33
Tabuľka 14: Rozdelenie PRV 2014 - 20 na opatrenia.....	35
Tabuľka 15: Opatrenie 9 – Efektívnejšia podpora poľnohospodárstva na celom území SR	36
Tabuľka 16: Opatrenie 10 – Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia.....	38
Tabuľka 17: Opatrenie 11 – Podpora ekologickej produkcie.....	40
Tabuľka 18: Plocha lesných pozemkov (ha)	41
Tabuľka 19: Celkový bežný prírastok dreva (tis. m ³).....	41
Tabuľka 20: Ťažba dreva (tis. m ³).....	41
Tabuľka 21: Objem poškodenej drevnej hmoty (tis. m ³).....	42
Tabuľka 22: Opatrenie 12.1 – Zverejnenie Programov starostlivosti o les.....	42
Tabuľka 23: Opatrenie 12.2 – Monitorovanie ťažby dreva	43
Tabuľka 24: Prehľad podriadených organizácií MPRV (2017)	44
Tabuľka 25: Opatrenie 13.1 – Optimalizácia výdavkov úradu a podriadených organizácií (PRO) MPRV SR	44
Tabuľka 26: Potenciál úspor na úrade MPRV za rok 2017 (mil. eur).....	47
Tabuľka 27: Potenciál úspor na úrade MPRV za rok 2018 (mil. eur).....	48
Tabuľka 28: Potenciál úspor na úrade ministerstva v IKT službách za rok 2017	48
Tabuľka 29: Potenciál úspor na úrade ministerstva na konzultačných službách za rok 2017	48
Tabuľka 30: Potenciál úspor na úrade ministerstva na konzultačných službách za rok 2018.....	49
Tabuľka 31: Opatrenie 13.2 – Komplexná reforma a digitalizácia Pôdohospodárskej platobnej agentúry. 50	
Tabuľka 32: Potenciál úspor v PPA za rok 2017 (mil. eur).....	51
Tabuľka 33: Potenciál úspor v PPA za rok 2018 (mil. eur).....	51
Tabuľka 34: Potenciál úspor PPA na Helpdeskoch.....	51
Tabuľka 35: Opatrenie 13.3 – Spojenie ŠVPS s ÚRZ.....	52
Tabuľka 36: Počet publikácií v karentovaných časopisoch na výskumníka (FTE) (priemer rokov 2014-2017)	54
Tabuľka 37: Opatrenie 13.4 – Zmena financovania a činnosti NPPC.....	55
Tabuľka 38: Opatrenie 13.5 – Lepšie fungovanie Národného lesníckeho centra	57
Tabuľka 39: Vybrané výdavky NLC za rok 2017 (výdavky zo všetkých zdrojov).....	58
Tabuľka 40: Vybrané výdavky NLC za rok 2018 (výdavky zo všetkých zdrojov).....	58

Tabuľka 41: Hospodárske ukazovatele obhospodarovateľov lesa na Slovensku (mil. eur, ak nie je uvedené inak) (2017).....	59
Tabuľka 42: Tržby za predaj dreva a priemerné speňaženie dreva (2017)	59
Tabuľka 43: Opatrenie 13.6 – Zvýšenie efektivity a transparentnosti štátneho podniku Lesy SR.....	60
Tabuľka 44: Celkový zisk a zisk na m ³ ťažby: Lesy SR vs. neštátne lesy (eur, eur na m ³).....	61
Tabuľka 45: Štátne podniky – prijímatelia dotácií MPRV SR (tis. eur).....	62
Tabuľka 46: Prehľad výkonnostných ukazovateľov štátnych podnikov MPRV (2016)	63
Tabuľka 47: Opatrenie 13.7 –Zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR.....	63
Tabuľka 48: Opatrenie 13.8 – Revitalizácia závlahovej a odvodňovacej siete a zefektívnenie fungovania Hydromeliorácie, š.p.	64
Tabuľka 49: Opatrenie 14 – Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	64
Tabuľka 50: Opatrenia – Implementačný plán	67

Zoznam grafov

Graf 1: Hrubá pridaná hodnota na hektár v parite kúpnej sily (2016, eur na hektár).....	11
Graf 2: Hrubá pridaná hodnota na pracovníka v poľnohospodárstve v PPS 2016, (eur na pracovníka).....	11
Graf 3: Štruktúra rastlinnej a živočíšnej výroby na Slovensku (2016).....	11
Graf 4: Štruktúra rastlinnej a živočíšnej výroby v EÚ (2016).....	11
Graf 5: Pomer fyzického kapitálu k poľnohospodárskej ploche (eur na 100 ha, 2015).....	12
Graf 6: Počet citácií v poľnohospodárskych a príbuzných vedách na článok (priemer 2009-2017)	12
Graf 7: AFI na zamestnanca (2016)	12
Graf 8: Pomer priamych platieb na zisku a pridanej hodnote (2016).....	13
Graf 9: Rozdelenie výšky vyplatených priamych platieb podľa výšky priamych platieb na farmu (2016) ..	13
Graf 10: Podiel veľkostných kategórií fariem na celkovej zamestnanosti (zohľadňuje AWU majiteľov a zamestnancov, 2013).....	13
Graf 11: Nájomné za poľnohospodársku pôdu v ČS EÚ (eur / ha).....	14
Graf 12: Počet pracujúcich na 1 000 ha poľnohospodárskej pôdy (2016).....	14
Graf 13: Štruktúra zamestnanosti v poľnohospodárstve (2017)	14
Graf 14: Hrubá bilancia dusíka na hektár poľnohospodárskej pôdy (2015, kg dusíka na hektár)	15
Graf 15: Skleníkové plyny v poľnohospodárstve (2015, tisíc ton na milión eur pridanej hodnoty poľnohospodárstva).....	15
Graf 16: Trvanie nedostatku vlahy (relatívne nasýtenie pôdy pod 50% v pôdnom profile 0 – 100 cm, 2. polrok 2018)	15
Graf 17: Podiel prevádzkových výdavkov MPRV SR na bežných výdavkoch (%)	16
Graf 18: Zisk podnikov na m ³ ťažby dreva (eur na m ³)	16
Graf 19: Podiel priamych platieb na zisku a pridanej hodnote (2016)	20
Graf 20: Podiel priamych platieb poberaný najväčšími farmami (horných 20 %) (2015)	21
Graf 21: Odhad nákladov na vykonanie pozemkových úprav	26
Graf 22: Počet projektov podľa roku začatia PPU	26
Graf 23: Index pozemkovej regulácie	27
Graf 24: Štruktúra zamestnanosti v poľnohospodárstve (2017)	33
Graf 25: Štruktúra zamestnanosti v potravinárstve (2017)	33
Graf 26: Krátkodobý potenciál úspor - úrad (mil. eur)	46
Graf 27: Krátkodobý potenciál úspor – PRO* (mil. eur)	46
Graf 28: Výdavky úradu MPRV na služby (mil. eur).....	47
Graf 28: Upravená miera chybovosti platobných agentúr (2018).....	49

Graf 29: Spracovanie priamych platieb-počet prijímateľov na zamestnanca (2017*)	49
Graf 31: Výdavky PPA na služby (mil. eur)	50
Graf 32: Podiel verejných výdavkov na výskum a vývoj ako % HDP (2017)	53
Graf 33: Podiel celkových výdavkov na R&D v poľnohospodárstve na poľnohospodárskej hrubej pridanej hodnote (%) (2014)	53
Graf 34: Podiel vládnych výdavkov na R&D v poľnohospodárstve na poľnohospodárskej hrubej pridanej hodnote (%) (2014)	53
Graf 35: Výdavky NLC na služby (mil. eur)	57
Graf 36: Ceny dreva výrezov III.C triedy v SR a ČR – ihličnaté drevo (eur za m³)	61
Graf 37: Ceny dreva výrezov III.C triedy v SR a ČR – listnaté drevo (eur za m³)	61
Graf 38: Ceny vlákňinového dreva v SR – ihličnaté drevo (eur za m³)	62
Graf 39: Ceny vlákňinového dreva v SR – listnaté drevo (eur za m³)	62

Úvod a zhrnutie

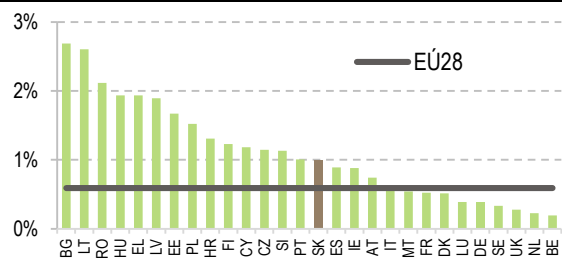
Opatrenia revízie výdavkov sa zameriavajú na zvýšenie produktivity v poľnohospodárstve, stabilizáciu príjmov farmárov a posilnenie dlhodobej udržateľnosti pôdohospodárstva, najmä s ohľadom na zmenu klímy. Zameranie opatrení vychádza z analýzy cieľov SR a EÚ v tejto oblasti. Hlavnými cieľmi slovenskej pôdohospodárskej politiky je podpora rozvoja vidieka, zlepšovanie životných podmienok vidieckeho obyvateľstva a trvalá udržateľnosť pôdohospodárstva. Kľúčovým nástrojom na dosiahnutie cieľov je Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) Európskej únie (EÚ). Cieľmi SPP sú zvýšenie produktivity, podpora príjmu poľnohospodárov, stabilizovanie trhov a zabezpečenie dodávok spotrebiteľom za primerané ceny. Prioritou slovenskej pôdohospodárskej politiky by malo byť najmä zvýšenie produktivity, ktorá spomedzi deklarovaných cieľov najviac zaostáva.

Revízia výdavkov navrhuje realokáciu výdavkov na programy s najvyššou účinnosťou a optimálne využívanie národných a európskych zdrojov. Revízia navrhuje v ďalšom programovom období zvýšiť podiel zdrojov alokovaných do Programu rozvoja vidieka (PRV, tzv. 2. pilier SPP), s čím súvisí aj nevyhnutné zvýšenie spolufinancovania zo štátneho rozpočtu. Nevyhnutnou podmienkou je, aby bolo možné z PRV financovať prioritné opatrenia revízie. Tými sú predovšetkým sceľovanie vlastníctva pôdy, nástroje na riadenie rizík pre poľnohospodárov, obnova hydromeliorizačných zariadení, podpora mladých farmárov, environmentálnych cieľov a ekologického hospodárstva.

Od roku 2019 vláda zvýšila v rozpočte Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka (MPRV SR) prostriedky na pomoc v poľnohospodárskej prvovýrobe vo výške 30 mil. eur a prostriedky na priority kapitoly vo výške 50 mil. eur, a to aj napriek pozastaveniu platnosti osobitného odvodu pre obchodné reťazce. Revízia nenavrhuje zvyšovanie celkových výdavkov nad úroveň schváleného rozpočtu. Vnútorne zdroje je možné získať zvyšovaním efektívnosti výdavkov kapitoly MPRV SR a zlepšením hospodárenia štátnych podnikov v pôsobnosti MPRV SR, najmä Lesov SR na základe auditu štátneho podniku.

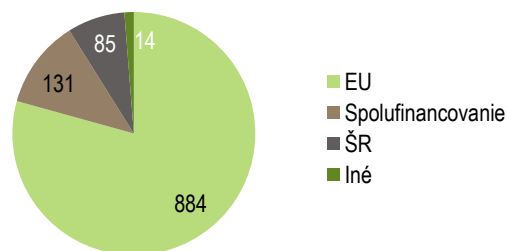
Výdavky Slovenska na poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov a rozvoj vidieka z verejných zdrojov tvoria 1 % HDP a sú nad priemerom EÚ. Výdavky kapitoly MPRV SR boli 1,1 mld. eur v roku 2018 , čo predstavuje asi 1,2 % HDP a 3,2 % celkových verejných výdavkov. Výdavky kapitoly MPRV sú vyššie ako samotné verejné výdavky na poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov a rozvoj vidieka najmä z dôvodu, že rozpočet MPRV obsahuje aj výdavky na Integrovaný regionálny operačný program (IROP), ktorý nie je súčasťou výdavkov na pôdohospodárstvo. Európske zdroje a spolufinancovanie tvoria väčšinu výdavkov (91,1 %). Jedná sa o Európsky poľnohospodársky záručný fond (EAGF), z ktorého sa financujú najmä priame platby (PP) farmárom, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EAFRD) a Európsky fond námorného a rybného hospodárstva (EMFF).

Graf: Verejné výdavky na poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (2016, % HDP)

Zdroj: Európska komisia, Eurostat, IPP

Graf: Výdavky MPRV SR podľa zdroja (2018, mil. eur)

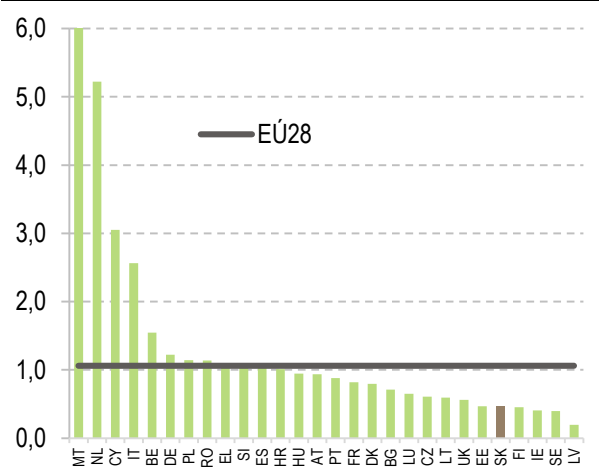
Zdroj: MF SR

Pridaná hodnota v poľnohospodárstve na hektár pôdy na Slovensku je nízka, dôvodom je štruktúra poľnohospodárskej produkcie, v ktorej dominuje produkcia s nízkou pridanou hodnotou (obilniny, olejiny).

Na Slovensku dlhodobo klesá živočíšna výroba a špecializovaná rastlinná výroba (ovocie, zelenina). Kvalita slovenského pôdohospodárskeho výskumu je pod priemerom EÚ.

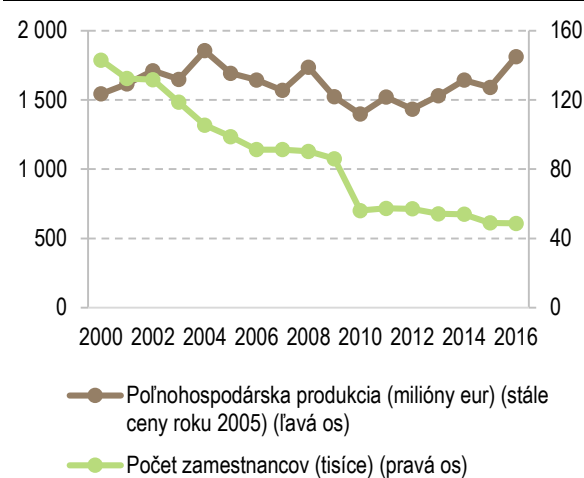
V budúcom programovom období revízia navrhuje nepresúvanie prostriedkov z 2. piliera (rozvoj vidieka) do 1. piliera (priame platby), čím sa zvýši alokácia na celkový rozpočet PRV v porovnaní so súčasným obdobím. Podpora v 2. pilieri by sa mala zamerať na konkrétne ciele ako sú riadenie rizík, sceľovanie vlastníctva pôdy, investície do hydromeliorizačných zariadení, mladí a malí poľnohospodári, pestovanie ovocia a zeleniny, životné prostredie a ekologická produkcia, najmenej rozvinuté okresy, resp. na farmy obhospodarujúce menej kvalitnú pôdu alebo na rozvoj vidieckej infraštruktúry a služieb. Revízia navrhuje okrem grantov využívať aj podporu prostredníctvom finančných nástrojov.

Graf: Hrubá pridaná hodnota na hektár (2016, tis. eur na hektár, v parite kúpnej sily)

Zdroj: Eurostat, UHP

Graf: Vývoj počtu zamestnancov a produkcie v slovenskom poľnohospodárstve

Zdroj: Eurostat, IPP

Pätina najväčších poberateľov dostáva približne 94 % všetkých priamych platieb. Revízia navrhuje aplikovať stropovanie a znižovanie priamych platieb (PP) s odpočítaním pracovných nákladov. Koncentrácia priamych platieb je na Slovensku najvyššia zo všetkých členských štátov (ČŠ) EÚ. Zdroje získané stropovaním a znižovaním priamych platieb pre veľké neaktívne farmy sa presunú malým a stredným farmám vo forme redistributívnej platby alebo na investičné podpory malých a stredných fariem prostredníctvom investičných podpôr v rámci programu rozvoja vidieka.

Trh s pôdou sa na Slovensku vyznačuje vysokou rozdrobenosťou vlastníctva. Vlastnícke vzťahy k pôde nie sú transparentné, čím sa znižuje účinnosť poľnohospodárskej politiky a efektívnosť pôdohospodárstva. Vlastníci pozemkov a hmotného majetku nemajú reálnu možnosť vysporiadať si vlastnícke vzťahy bez intervencie štátu.

Slovensko by malo z Programu rozvoja vidieka výrazne investovať do sceľovania vlastníctva pôdy. Regulácia trhu s pôdou je na Slovensku 4. najvyššia v rámci EÚ, čím vytvára prekážky na rozvoj poľnohospodárskej produkcie a na nevyhnutnú zmenu štruktúry výroby. Zároveň ale nedostatočne bráni ďalšej fragmentácii vlastníctva pôdy. Fungovanie trhu s pôdou revízia navrhuje zjednodušiť a sprehľadniť. Zmena legislatívy by tiež mala obmedziť drobenie pôdy.

Riziko podnikania v poľnohospodárstve je všeobecne väčšie ako v iných odvetviach národného hospodárstva. Extrémne prírodné javy, choroby rastlín a zvierat a zmena klímy majú čoraz častejši a intenzívnejší dopad na poľnohospodársku produkciu. Vysoká rizikovosť ovplyvňuje príjmy a konkurencieschopnosť

poľnohospodárov, čo vedie k zníženiu objemu investícií a sťaženiu plánovania. Podiel poľnohospodárov s komerčným poistením je na Slovensku napriek tomu nízky.

Revízia odporúča zaviesť systémové nástroje na podporu riadenie rizík, najmä prostredníctvom spolufinancovania komerčného poistného. Opatrením sa zároveň zníži volatilita výdavkov na nepredvídateľné kompenzácie škôd zo štátneho rozpočtu.

Plocha lesov na Slovensku sa síce podľa oficiálnych štatistík každoročne zvyšuje. Náhodná (kalamitná) ťažba tvorila v roku 2016 až polovicu celkovej ťažby, pričom už viacero rokov je nadmerne vysoká. Dôvodom sú hlavne lykožrútové kalamity spôsobované veternými smršťami a klimatickými zmenami. Pre zvýšenie transparentnosti budú všetky programy starostlivosti o lesy zverejnené na portáli data.gov.sk v úplnom znení.

Hospodárenie štátnych lesov je horšie ako neštátnych lesov. Dôvodom je odlišná štruktúra výnosov aj nákladov a miera verejnoprospešných činností. Štátny podnik Lesy SR prejde hĺbkovým auditom, ktorý navrhne opatrenia na zlepšenie ziskovosti na m³ ťažby.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a jeho pridružené organizácie sa vyznačuje vysokou zamestnanosťou. Pre zefektívnenie jeho fungovania bude potrebné vykonať viacero krokov, predovšetkým centralizovať podporné a prierezové činnosti, spájať činnosťou podobné inštitúcie, posilniť manažérsku zodpovednosť za výsledky organizácií a vykonať podrobnejšie audity najväčších organizácií. Do pôsobnosti ministerstva spadajú štyri rozpočtové, sedem príspevkových organizácií a osem štátnych podnikov, v ktorých v roku 2017 pracovalo 8,2 tisíc zamestnancov. Pre efektívnejšie riadenie najväčších organizácií je potrebný audit (úrad MPRV SR, Lesy SR, š.p.), reforma procesov a digitalizácia (PPA), spájanie kompetencií (ŠVPS a ÚRZ), transformácia organizácie (NPPC), či zlepšenie čerpania európskych zdrojov (Hydromeliorácie, š.p.).

Optimalizáciou podporných a prierezových činností a ich podriadených organizácií a nákladov na služby je možné ušetriť do 4,6 mil. eur. Znížením nákladov úradu na úroveň druhého najlepšieho je možné v krátkom čase ušetriť do 700 tis. eur. Ďalších do 360 tis. eur predstavuje potenciál úspor v Štátnej veterinárnej a potravinovej správe. Dodatočnú úsporu môže priniesť centralizácia podporných a prierezových činností. Vytvorením rezortných podporných centier je možné v strednodobom horizonte ušetriť do 1,1 mil. eur. Cieľom je v dlhodobom horizonte vytvorenie niekoľkých servisných centier, čo by mohlo priniesť dodatočnú úsporu. Zvýšením efektívnosti nákupu služieb je možné ušetriť 1,7 – 2,5 mil. eur.

Ciele politiky pôdohospodárstva a rozvoja vidieka

Ciele revízie výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka vychádzajú z mandátu revízie, ktorý schválila vláda SR v októbri 2017. Revízia sa venuje efektívnosti výdavkov na pôdohospodársku politiku a podporu rozvoja vidieka, výdavkom rozpočtových a príspevkových organizácií rezortu a štátnych podnikov v jeho manažérskej kompetencii. Zameriava sa tiež na hodnotenie efektívnosti fungovania poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva a kladie dôraz na dlhodobú udržateľnosť prírodných zdrojov. Revízia identifikovala ciele politik vyplývajúcich z mandátu:

- Zvýšenie produktivity v poľnohospodárstve
- Zvýšenie pridanej hodnoty poľnohospodárstva a potravinárstva
- Podpora príjmu domácností poľnohospodárov
- Fungujúci trh s pôdou podporujúci rozvoj konkurencie a produktivity
- Dlhodobá udržateľnosť poľnohospodárstva
- Dlhodobá udržateľnosť lesníctva
- Efektívnosť fungovania MPRV SR a organizácií rezortu vrátane štátnych podnikov

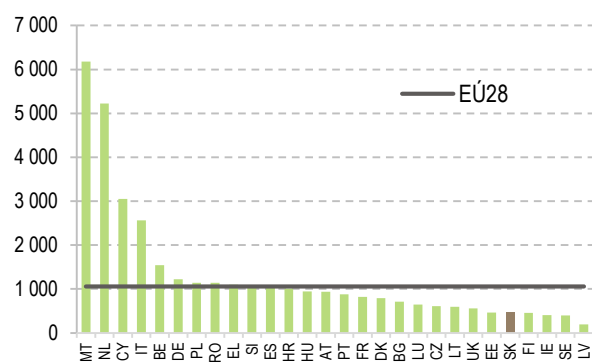
Tabuľka 1: Porovnanie merateľných ukazovateľov a cieľové hodnoty

Ukazovateľ	Hodnota	Popis cieľa
<i>Zvýšenie produktivity v poľnohospodárstve</i>		
Hrubá pridaná hodnota na hektár v parite kúpnej sily (eur na hektár, 2016)	SK 465,8 Cieľ 1 058,8	Priemer EÚ28
Podiel vybranej rastlinnej a živočíšnej výroby s vyššou pridanou hodnotou (% , 2016)	SK 53,8 % Cieľ 84,3 %	Priemer EÚ28 - podiel výroby okrem obilnín a priemyselných plodín
Pomer fyzického kapitálu k poľnohosp. ploche (eur na 100 ha, 2015)	SK 7,6 Cieľ 14,5	Priemer EÚ28
<i>Podpora príjmu domácností poľnohospodárov</i>		
AFI na zamestnanca (Agricultural Factor Income, PPS, 2016)	SK 24 421 Cieľ 30 681	Česká republika
Podiel priamych platieb na zisku a pridanej hodnote (% , 2016)	SK 166 % Cieľ 57 %	Priemer EÚ28
<i>Fungujúci trh s pôdou podporujúci rozvoj konkurencie a produktivity</i>		
Podiel scelených území (% , 2016)	SK 11 % Cieľ 100 %	
<i>Dlhodobá udržateľnosť poľnohospodárstva a lesníctva</i>		
Hrubá bilancia dusíka na hektár poľnohospodárskej pôdy (kg dusíka na hektár, 2015)	SK 38 Cieľ 0	Dlhodobé deficity môžu viesť k degradácii pôdy zatiaľ čo dlhodobé prebytky môžu spôsobovať znečistenie pôdy, vody alebo vzduchu. Z dlhodobého hľadiska sú optimálne hodnoty blízke nule.

Zvýšenie produktivity v poľnohospodárstve

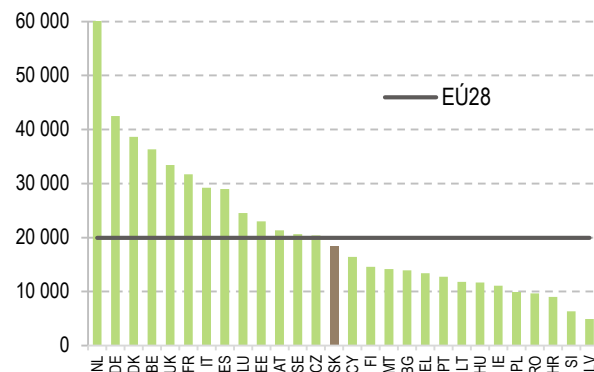
Slovenské poľnohospodárstvo je málo produktívne, čo ukazuje nízka pridaná hodnota poľnohospodárstva na hektár poľnohospodárskej pôdy. Produktivita práce je na úrovni priemeru EÚ.

Graf 1: Hrubá pridaná hodnota na hektár v parite kúpnej sily (2016, eur na hektár)

Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 2: Hrubá pridaná hodnota na pracovníka v poľnohospodárstve v PPS 2016, (eur na pracovníka)

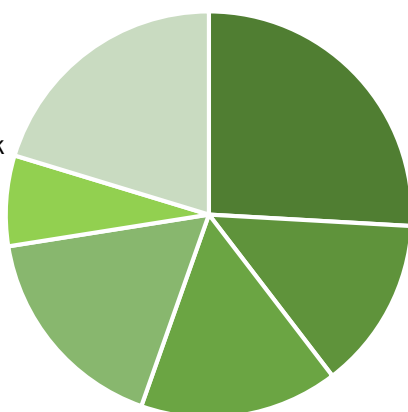

Zdroj: Eurostat, IPP

Nízka pridaná hodnota na hektár pôdy v SR je dôsledkom existujúcej štruktúry poľnohospodárskych komodít v SR, relatívnych úrod a predajných cien poľnohospodárskych produktov v SR v porovnaní s inými štátmi. Na Slovensku dominujú obilniny a priemyselné plodiny (hlavne olejninu), zatiaľ čo v EÚ zohrávajú menšiu rolu. Naopak, za EÚ zaostávame v produkcii s vyššou pridanou hodnotou, hlavne v pestovaní zeleniny, ovocia a v živočíšnej výrobe.

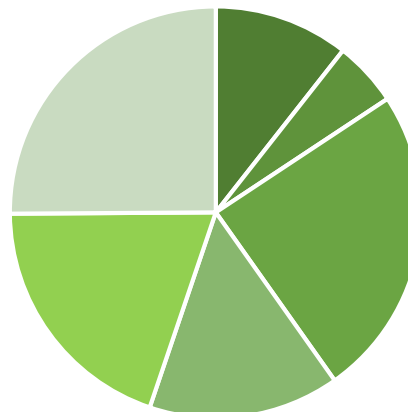
Graf 3: Štruktúra rastlinnej a živočíšnej výroby na Slovensku (2016)

- Obilniny
- Priemyselné plodiny
- Ošípané, hovädzí dobytok a ostatné živočích
- Živočíšne produkty
- Ovocie a zelenina
- Ostatné

Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 4: Štruktúra rastlinnej a živočíšnej výroby v EÚ (2016)

Zdroj: Eurostat, IPP

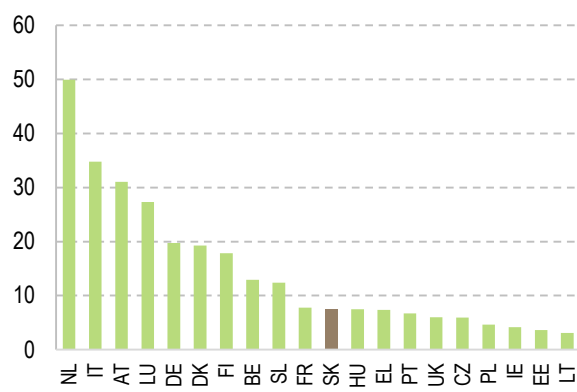
Technické vybavenie fariem vzhľadom k rozlohe poľnohospodárskej pôdy je na Slovensku nízke. Zvyšovanie investícií je jedným z hlavných opatrení Programu rozvoja vidieka (PRV). V programovacom období 2014-2020 sa jedná o rozpočtovo najväčšie opatrenie (542,7 mil. eur, 25,8 % rozpočtu PRV). Nevyhnutné je najmä správne ciele investícií podporovaných z PRV, a to

- na kapitálovo nízko vybavené farmy, ktoré nie sú schopné získať úvery na komerčnom trhu,
- na farmy zamerané na aktivity s vyššou pridanou hodnotou.

Pri týchto farmách sa dá očakávať vyšší nárast produktivity vďaka investíciám.

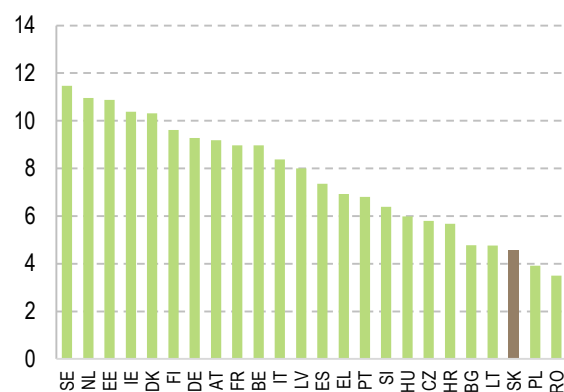
Slovensko zaostáva v kvalite vedeckého výskumu v oblasti poľnohospodárstva za vyspelými štátmi EÚ. Ako v počte vedeckých článkov na obyvateľa, tak aj v počte citácií na článok patrí ku krajinám EÚ s nízko kvalitným poľnohospodárskym výskumom. Metaanalýza (Alston, 2000) zahrňujúca takmer 300 štúdií odhaduje návratnosť výdavkov na výskum a vývoj v poľnohospodárstve medzi 20 až 80 %. Výdavky na výskum sú na Slovensku výrazne pod priemerom najvyspelejších štátov EÚ.

Graf 5: Pomer fyzického kapitálu k poľnohospodárskej ploche (eur na 100 ha, 2015)

Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 6: Počet citácií v poľnohospodárskych a príbuzných vedách na článok (priemer 2009-2017)

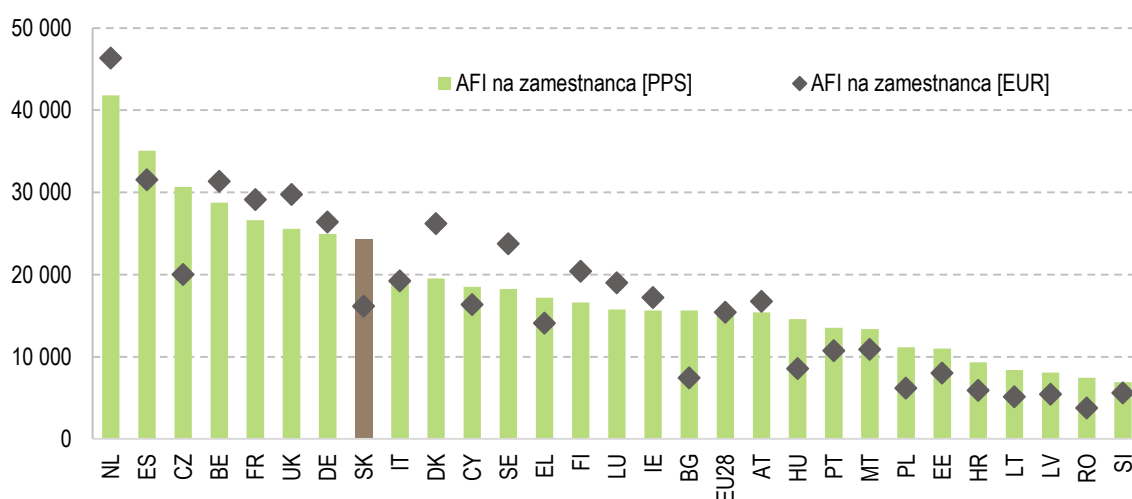

Zdroj: Web of Science, IPP

Podpora príjmu domácností poľnohospodárov

V SPP je jedným z cieľov priamych platieb, hlavne základnej platby (SAPS), podpora príjmov poľnohospodárskych domácností. **V roku 2016 dosiahol príjem z produkčných faktorov v poľnohospodárstve (anglicky *Agricultural Factor Income, AFI*) na Slovensku úroveň 16 197 eur na pracovníka (AWU – annual work unit), čo je v rámci EÚ nadpriemerná úroveň.** AFI na Slovensku je na podobnej úrovni ako AFI v Rakúsku. Pri zohľadnení rozdielnych nákladov na život v jednotlivých štátoch EÚ patrí AFI na zamestnanca na Slovensku medzi najvyššie v EÚ a je vyšší ako v susednom Rakúsku.

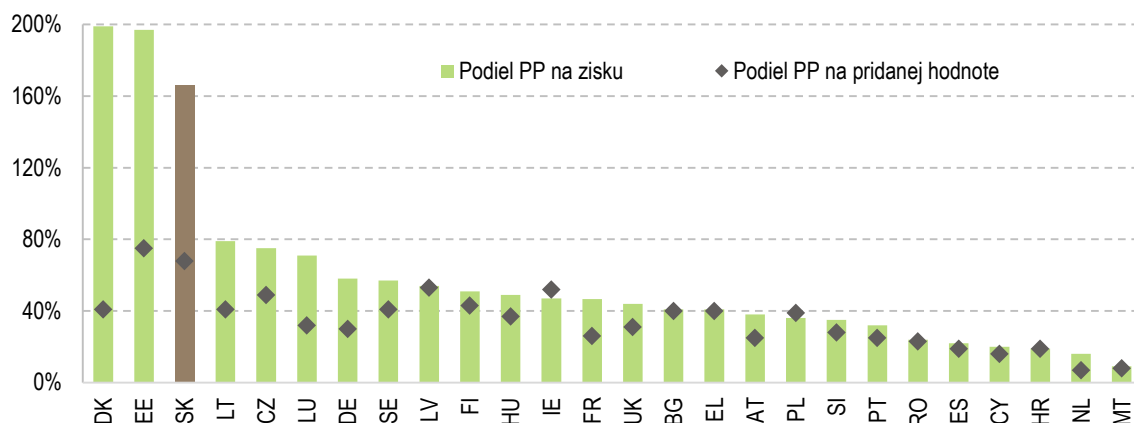
Graf 7: AFI na zamestnanca (2016)

Zdroj: EK, 2018

Podiel priamych platieb na zisku bol na Slovensku 3. najvyšší spomedzi krajín EÚ. Tento podiel bol dokonca väčší ako 100 %, čo znamená, že bez PP by farmy na Slovensku vytvárali stratu. Podobne ako pri podiele priamych platieb na zisku má Slovensko jeden z najväčších podielov priamych platieb aj na pridanej hodnote (takmer 70 %).

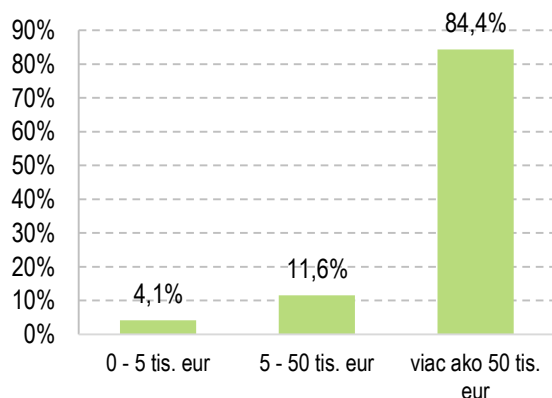
Graf 8: Pomer priamych platieb na zisku a pridanej hodnote (2016)

Zdroj: Eurostat, IPP

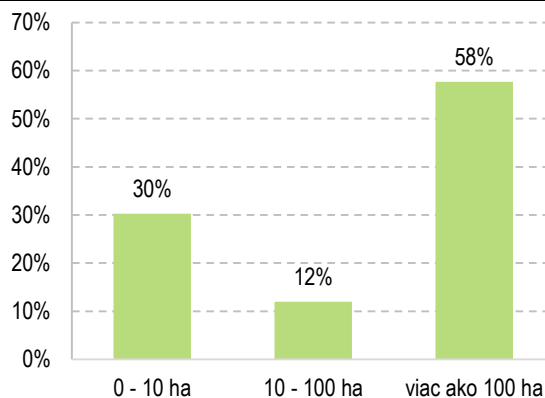
Veľké farmy získavajú na Slovensku väčšinu priamych platieb. Až 84 % priamych platieb bolo v roku 2016 vyplatených farmám, ktoré na takejto podpore získali viac ako 50 tisíc eur. Priemerná výška priamej platby na hektár pritom bola 227 eur. Zamestnanosť je z pohľadu veľkosti fariem rozložená na Slovensku výrazne rovnomernejšie. Len 58 % zamestnancov pracuje vo veľkých farmách, ktoré hospodária na ploche viac ako 100 hektárov, a až 30 % zamestnancov v malých farmách do 10 hektárov.

Graf 9: Rozdelenie výšky vyplatených priamych platieb podľa výšky priamych platieb na farmu (2016)

Zdroj: EK, IPP

Graf 10: Podiel veľkostných kategórií fariem na celkovej zamestnanosti (zohľadňuje AWU majiteľov a zamestnancov, 2013)

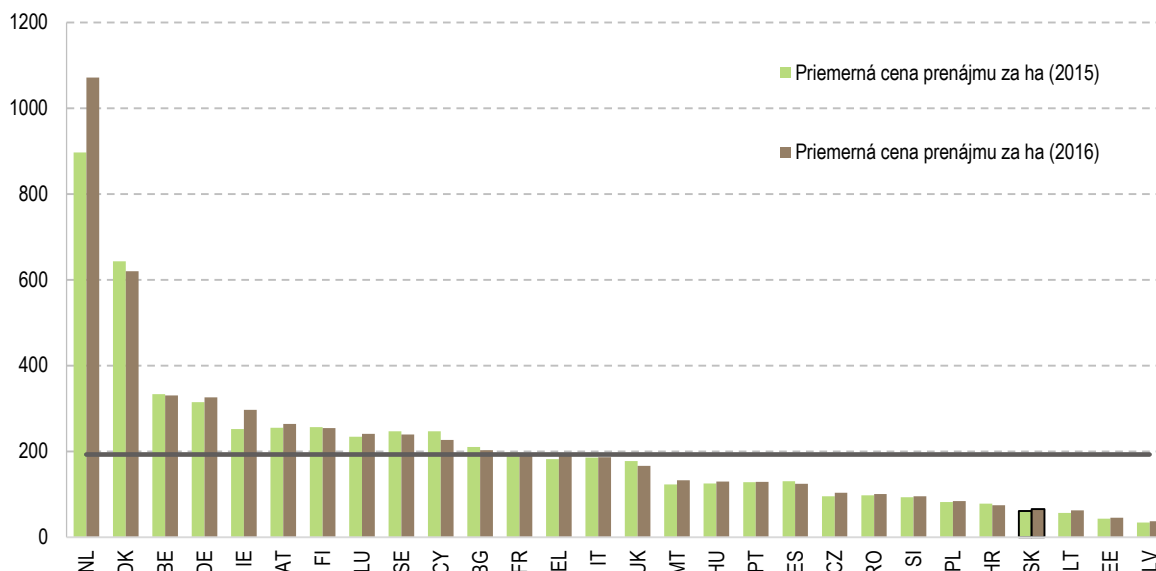

Zdroj: Farm Structure Survey

Fungujúci trh s pôdou podporujúci rozvoj konkurencie a produktivity

Vlastníctvo pôdy je na Slovensku rozdrobené. Jednu parcelu vlastní v priemere 12 osôb a jeden vlastník disponuje spoluvlastníckymi podielmi v priemere k 23 parcelám. Fragmentácia okrem iného zamedzuje správne fungovaniu trhu s pôdou. Slovensko tak má relatívne nízku úroveň cien pôdy v porovnaní s inými členskými štátmi EÚ. Okrem vysokej fragmentácie vlastníctva pôdy je ďalším dôvodom monopolné postavenie veľkých fariem na lokálnom trhu s pôdou (Ciaian a Swinnen, 2006).

Graf 11: Nájmné za poľnohospodársku pôdu v ČŠ EÚ (eur / ha)

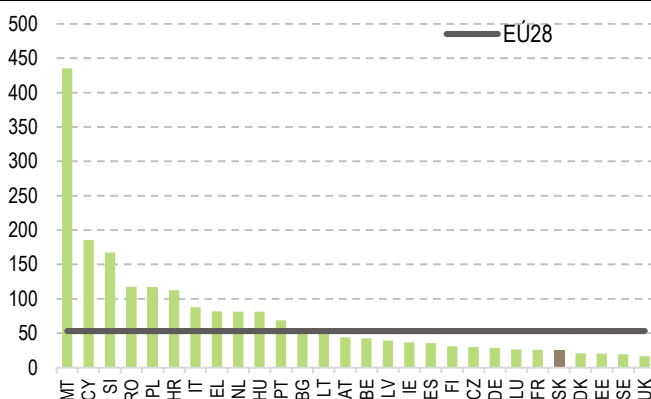

Zdroj: FADN

Udržateľnosť zamestnanosti

Slovensko má v poľnohospodárstve nízky podiel zamestnancov vo vekovej kategórii do 24 rokov a naopak vysoký podiel pracovníkov nad 50 rokov. Miera zamestnanosti v poľnohospodárstve má na Slovensku ako aj v EÚ klesajúci trend. Pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve od roku 1995 bol vyšší na Slovensku (69 %) ako v EÚ 28 (49 %).

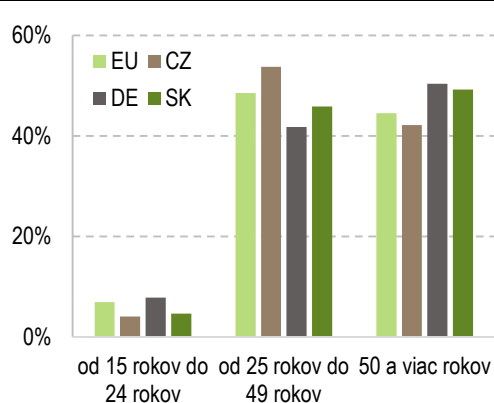
Graf 12: Počet pracujúcich na 1 000 ha poľnohospodárskej pôdy (2016)

Pozn.: prepočítaný počet pracovníkov v poľnohospodárstve na 1 000 ha úžitkovej poľnohospodárskej pôdy

Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 13: Štruktúra zamestnanosti v poľnohospodárstve (2017)

Zdroj: Eurostat, IPP

Dlhodobá udržateľnosť poľnohospodárstva

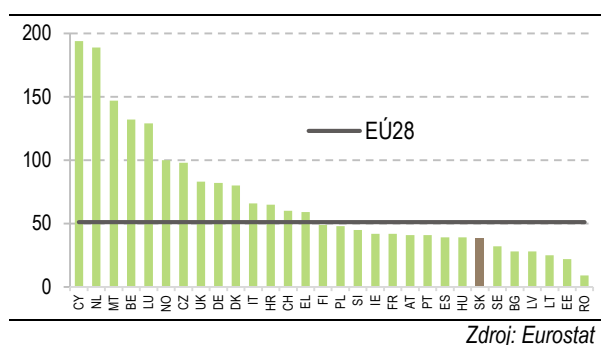
Dlhodobo udržateľná poľnohospodárska produkcia by mala minimalizovať negatívne vplyvy na životné prostredie. Hrubá bilancia dusíka v pôde meria rozdiel medzi vstupmi dusíka do pôdy (napríklad hnojením) a stratami dusíka z pôdy (napríklad spotrebou rastlín). Z dlhodobého hľadiska sú optimálne hodnoty blízke nule. Všetky krajiny EÚ vykazujú prebytok dusíka. Emisie skleníkových plynov tvorených poľnohospodárstvom prispievajú ku globálnemu otepľovaniu. V prepočte na jednotku pridanej hodnoty poľnohospodárstva patrí Slovensko medzi krajiny s nízkymi emisiami. Organický uhlík, ako jedna z hlavných súčastí organickej pôdy, je dôležitý pri väčšine pôdnych procesov. Jeho množstvo ovplyvňuje celkovú stabilitu pôdy, obsah živín

a zadržiavanie vody. Na Slovensku pôda obsahuje 22,1 gramu organického uhlíka na kilogram pôdy, čo je pod priemerom EÚ.

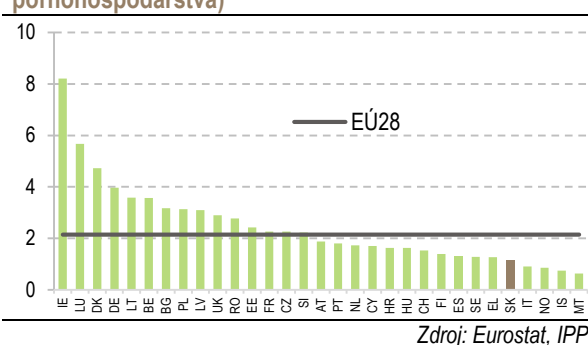
Index poľného vtáctva meria zmenu biodiverzity v čase. Znepokojujúce je, že takmer všetky členské štáty EÚ zaznamenali pokles indexu poľného vtáctva od roku 2000, čo znamená, že poľnohospodárska pôda sa stáva menej vhodným biotopom pre vybrané druhy poľného vtáctva, čo je znakom zníženia biodiverzity.

Voda je častým zdrojom erózie pôdy. Mierna alebo závažná erózia pôdy je definovaná ako znehodnotenie viac ako 11 ton pôdy na hektár za rok. Na Slovensku je podiel takto znehodnotenej pôdy približne na úrovni EÚ (6,8 % v SR, 6,7 % v EÚ).

Graf 14: Hrubá bilancia dusíka na hektár poľnohospodárskej pôdy (2015, kg dusíka na hektár)

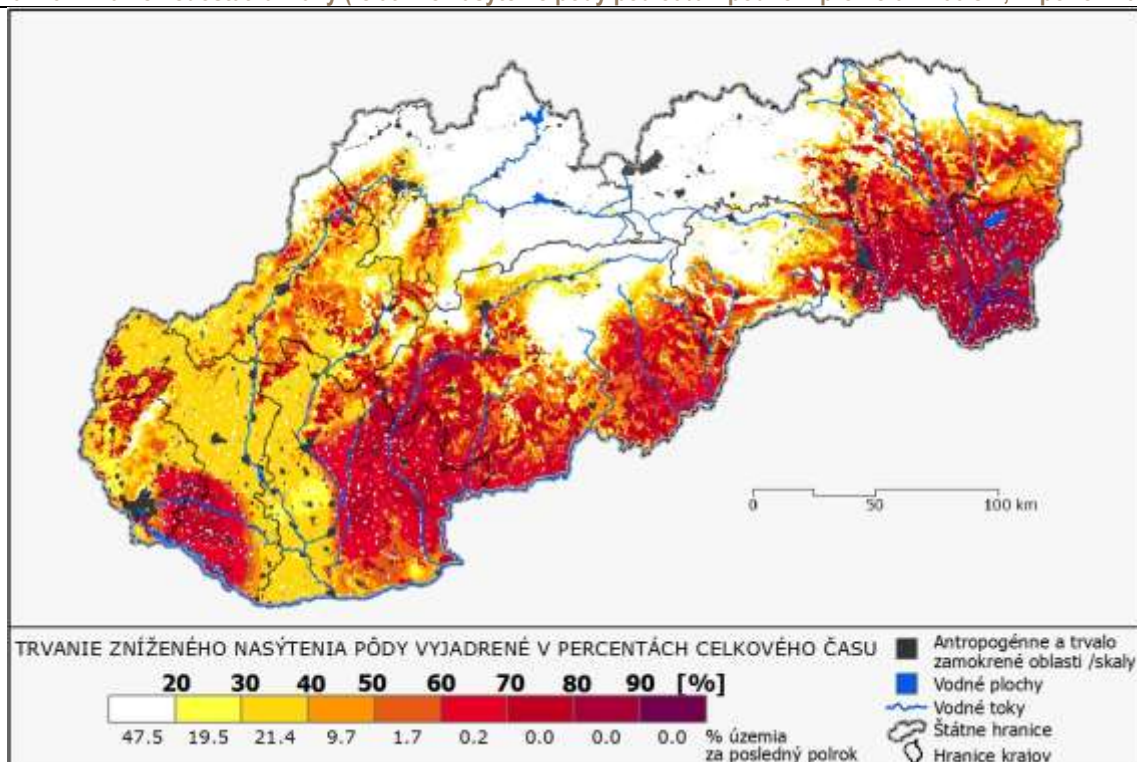

Graf 15: Skleníkové plyny v poľnohospodárstve (2015, tisíc ton na milión eur pridanej hodnoty poľnohospodárstva)

V dôsledku zmeny klímy sa na Slovensku začína výraznejšie prejavovať nedostatok zrážok. Negatívna vodná bilancia sa pritom objavuje najmä v oblastiach, ktoré nie sú na roky 2014 – 2020 považované podľa definície SPP za znevýhodnené. Z pohľadu dlhodobej udržateľnosti je preto nevyhnutné zamerať sa na prevenciu sucha a podporu produkcie v oblastiach postihnutých suchom.

Graf 16: Trvanie nedostatku vlhky (relatívne nasýtenie pôdy pod 50% v pôdnom profile 0 – 100 cm, 2. polrok 2018)

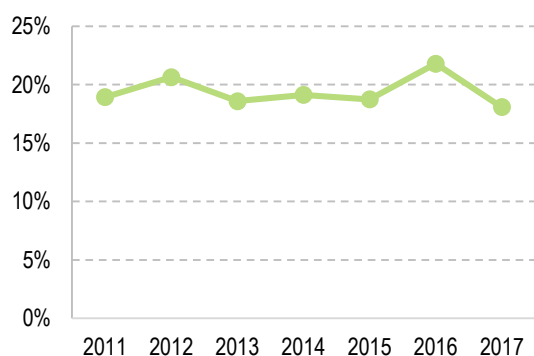
Dlhodobá udržateľnosť lesníctva

Cieľom v oblasti lesníctva je okrem vyrovnanosti ťažby dreva aj zachovanie ekologickej a spoločensko-kultúrnej funkcie lesa. Na Slovensku stále každoročne pribudne viac objemu dreva ako sa vyťaží. Avšak v intenzite využívania lesných zdrojov sme neustále nad priemerom krajín OECD. Veľký podiel na ťažbe dreva v SR má kalamitná ťažba, ktorá je spôsobovaná lykožrúťovými kalamitami v dôsledku veterných smrští a klimatických zmien.

Efektívnosť fungovania MPRV SR a organizácií rezortu vrátane štátnych podnikov

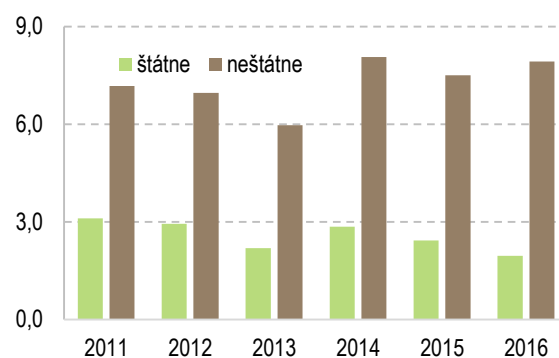
Cieľom je dosiahnuť efektívnosť prevádzky všetkých organizácií spadajúcich pod MPRV SR aspoň na úrovni priemeru krajín EÚ, podobných organizácií verejného sektora na Slovensku alebo na úrovni súkromného sektora. Podiel prevádzkových výdavkov¹ na bežných výdavkoch rozpočtu MPRV SR je v čase mierne volatilný. Spôsobuje to najmä fluktuácia výdavkov na tovary a služby ako aj transferov v rámci Programu rozvoja vidieka a Integrovaného regionálneho operačného programu. Lesy SR š.p. majú nižší zisk na m³ ťažby oproti neštátnym lesom. Rozdiel len čiastočne vysvetľujú odlišné legislatívne podmienky.

Graf 17: Podiel prevádzkových výdavkov MPRV SR na bežných výdavkoch (%)

Zdroj: MF SR

Graf 18: Zisk podnikov na m³ ťažby dreva (eur na m³)

Zdroj: Zelené správy MPRV SR

¹ Prevádzkové výdavky tvoria mzdy zamestnancov s odvodmi, tovary a služby.

Opatrenia revízie výdavkov

Tabuľka 2: Opatrenia revízie výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka

Opatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Výsledkový ukazovateľ	Súčasná hodnota	Cieľová hodnota
1 Optimalizácia zdrojov na podporu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka		EÚ + cofin.			
<i>Varianty riešenia</i>			Hrubá pridaná hodnota na hektár		
a. Bez presunu a minimálne spolufinancovanie	-24,6 mil. eur ročne	EÚ + cofin.			
b. Bez presunu a 40 % spolufinancovanie	-74,9 mil. eur ročne	EÚ + cofin.			
2 Optimalizácia nastavenia priamych platieb	Realokácia	EÚ	Podiel priamych platieb na zisku		
3 Zefektívnenie fungovania Programu rozvoja vidieka	Realokácia, - náklady na IT	EÚ + cofin.	Hrubá pridaná hodnota na hektár		
4 Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou					
4.1 Konsolidácia trhu s pôdou		ŠR, EÚ + cofin.			
<i>Varianty riešenia</i>					
a. Započať všetky projekty pozemkových úprav do 20 rokov (PPÚ)	-56,6 mil. eur ročne (spolu 1 132 mil. eur)	ŠR, EÚ + cofin.	Ø počet spoluvlastníkov jednej parcely	12	
b. Započať všetky projekty pozemkových úprav do 30 rokov (PPÚ)	-36,4 mil. eur ročne (spolu 1 093 mil. eur)	ŠR, EÚ + cofin.			
4.2 Právna úprava trhu s pôdou	- náklady na IT	ŠR	Ø cena za ha poľnohosp. pôdy		
5 Riadenie rizika v poľnohospodárstve	-11 až -25 mil. eur financovanie fondu + 13,2 mil. eur utlmenie ad-hoc podpory	ŠR, farmári, EÚ + cofin.	Podiel zaplateného poistného na poistenie rastlinnej a živočíšnej výroby na produkcii	0,34%	0,81%
6 Efektívnejšia podpora spolupráce farmárov	-	SPP	Podiel organizácií výrobcov	40%	100%
7 Podpora investícií v pôdohospodárstve a na vidieku s použitím finančných nástrojov	Realokácia	EÚ + cofin.	Hrubá pridaná hodnota na hektár	465,8	1 058,8
8 Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	Realokácia	EÚ	Podiel mladých poľnohospodárov	3%	7%
9 Efektívnejšia podpora poľnohospodárstva na celom území SR	Realokácia	EÚ + cofin.	Podiel produkcie v znevýhodnených oblastiach	1:3	1:1
10 Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia	Realokácia	EÚ + cofin., EÚ	Podiel operácií s kvantifikovaným environmentálnym cieľom	0%	100%
11 Podpora ekologickej produkcie	-	SPP a ŠR	Podiel pôdy v ekologickom poľnohospodárstve	_??	??
12.2 Monitorovanie ťažby dreva	- náklady na IT	ŠR			
13 Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov					
13.1.1 Optimalizácia výdavkov úradu MPRV SR a podriadených organizácií (podporné a prierezové činnosti)	+ 2,1 mil. eur	ŠR			
13.1.2 Optimalizácia výdavkov úradu MPRV SR na služby	+0,3 až +1,1 mil. eur ročne	ŠR, EÚ			

13.2	Komplexná reforma a digitalizácia Pôdohospodárskej platobnej agentúry	- náklady na IT	ŠR			
13.3	Spojenie Štátnej veterinárnej a potravínovej správy SR s Úradmi regionálneho zdravotníctva	+ úspora zo spojenia	ŠR			
13.4	Zmena financovania a činnosti Národného poľnohospodárskeho a potravínárskeho centra	-	ŠR	Počet publikácií v karentovaných časopisoch, článkov registrovaných vo WoS alebo Scopus, publikovaných v špičkových zahraničných vydavateľstvách, prípadne počet patentov, úžitkových vzorov a pod. na (FTE) výskumníka (ročne)	0,19	viac ako 0,50
13.5	Lepšie fungovanie Národného lesníckeho centra	-	ŠR	Počet publikácií v karentovaných časopisoch článkoch registrovaných vo WoS alebo Scopus alebo v špičkových medzinárodných vydavateľstvách na (FTE) výskumníka (ročne)	0,25	viac ako 0,50
13.5.1	Realizácia projektu Dobudovanie pracoviska diaľkového prieskumu Zeme	+0,5 až +1,2 mil. eur ročne pri investícii do 5,3 mil. eur	SR/EÚ/Vlastné zdroje			
13.6	Zvýšenie efektívnosti a transparentnosti štátneho podniku Lesy SR	Zlepšenie hospodárskeho výsledku na úrovni aspoň 5% nákladov, pri zohľadnení aktuálnej ceny dreva	ŠR	Zisk na meter kubický ťažby		zlepšenie hospodárskeho výsledku na úrovni aspoň 5% nákladov, pri zohľadnení aktuálnej ceny dreva
13.7	Zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR	-	ŠR	Zlepšenie hospodárskeho výsledku podnikov		
13.8	Revitalizácia závlahovej a odvodňovacej siete a zefektívnenie fungovania Hydromeliorácie, š.p.	Realokácia	EÚ + cofin.			
14	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát		ŠR			

Zdroj: ÚHP, IPP

1 Optimalizácia zdrojov na podporu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka

Členské štáty majú už v súčasnom programovom období 2014 – 2020 možnosť presunúť časť zdrojov z priamych platieb (I. Pilier SPP) do Programu rozvoja vidieka (II. pilier SPP - PRV) alebo naopak. Slovensko presunulo zdroje z PRV do priamych platieb. Rozpočet na priame platby sa tým zvýšil o 330 mil. eur na úkor programu rozvoja vidieka. Podľa návrhu Európskej komisie (EK) z 1.6.2018 budú môcť členské štáty v novom programovom období presunúť medzi piliermi maximálne 15 % prostriedkov.

Prostriedky I. piliera sú vyplácané poľnohospodárom po splnení určitých podmienok vo forme priamych platieb na každý hektár poľnohospodárskej pôdy. Priame platby nie sú viazané na produkciu a slúžia na podporu príjmov a na kompenzáciu straty príjmu za produkciu verejných statkov (krajinotvorba, životné prostredie, zamestnanosť na vidieku, a pod.). Prostriedky Programu rozvoja vidieka sú naopak cieleňé na konkrétne opatrenia, ako sú investície do podnikov, environmentálne opatrenia, rozvoj infraštruktúry alebo služieb na vidieku.

Financovanie rozvoja vidieka prostredníctvom Programu rozvoja vidieka je štandardom v krajinách EÚ a je to najefektívnejší spôsob podpory rozvoja vidieka. Iné spôsoby financovania rozvoja vidieka a pôdohospodárstva (štátna pomoc z národných zdrojov, ad hoc programy podpory) sú doplnkovým nástrojom. V Programe rozvoja vidieka môžu členské štáty stanoviť mieru národného spolufinancovania až 80 % z celkových zdrojov. Vyššia miera národného spolufinancovania vedie k navýšeniu rozpočtu Programu rozvoja vidieka, ale na druhej strane vytvára vyššiu záťaž pre štátny rozpočet.

Slovensko používa národnú mieru dofinancovania programu rozvoja vidieka na úrovni 25,7 %. Priemerná miera národného spolufinancovania PRV v EÚ je v súčasnom období (2014 – 2020) 37 %.

Cieľ: Optimalizovať alokáciu zdrojov SPP a prispieť k zlepšeniu života na vidieku.

Varianty:	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
a. Bez presunu a minimálne spolufinancovanie	-172 mil. eur (24,6 mil. eur ročne)	EÚ + cofin.	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1. 1. 2021
b. Bez presunu a 40 % spolufinancovanie	-524 mil. eur (74,9 mil. eur ročne)	EÚ + cofin.	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1. 1. 2021

Zdroj: IPP

Podľa návrhu EK bude minimálna miera národného spolufinancovania programu rozvoja vidieka stanovená v programovom období 2021-27 na úrovni 30 % v prípade menej rozvinutých regiónov (celé Slovensko okrem Bratislavy) a na 57 % pre Bratislavu.² Maximálna miera národného spolufinancovania bola stanovená opäť na 80 % (KOM (2018) 392).

Návrh EK na zvýšenie minimálneho spolufinancovania v PRV v nadchádzajúcom programovom období 2021 – 27 (priemer za SR 30,9 %) si bez presunov medzi piliermi vyžiada dodatočných 172 mil. eur (24,6 mil. eur ročne). Členské krajiny majú možnosť dobrovoľne zvýšiť mieru spolufinancovania.

² V programovacom období 2014-20 bolo národné spolufinancovanie na úrovni 25 % v prípade menej rozvinutých regiónov (celé Slovensko okrem Bratislavy) a na 47 % pre Bratislavu (priemer 25,7 %).

Tabuľka 4: Porovnanie variant presunov rozpočtu v programovom období 2021-27 (v bežných cenách, mil. eur)

	Alokácia EÚ		Spolufinancovanie ŠR		Celkový rozpočet na II. pilier (ŠR + EÚ)	
	I. pilier	II. pilier	Minimálne*	40 %	Minimálne*	40 %
Súčasný stav 2014-20	3 075	1 560	539		2 099	
Maximálny presun z PP do PRV (15 %) 2021-27	2 400	2 017	900	1 345	2 918	3 362
Bez presunu 2021-27	2 823	1 594	711	1 063	2 305	2 657
Maximálny presun z PRV do PP (15 %) 2021-27	3 062	1 355	604	903	1 959	2 258

* Minimálne priemerné spolufinancovanie (2014-20 – 25,7 %, 2021-27 – 30,9 %)

Zdroj: COM(2018) 392, EK 2018, IACS 2017, IPP

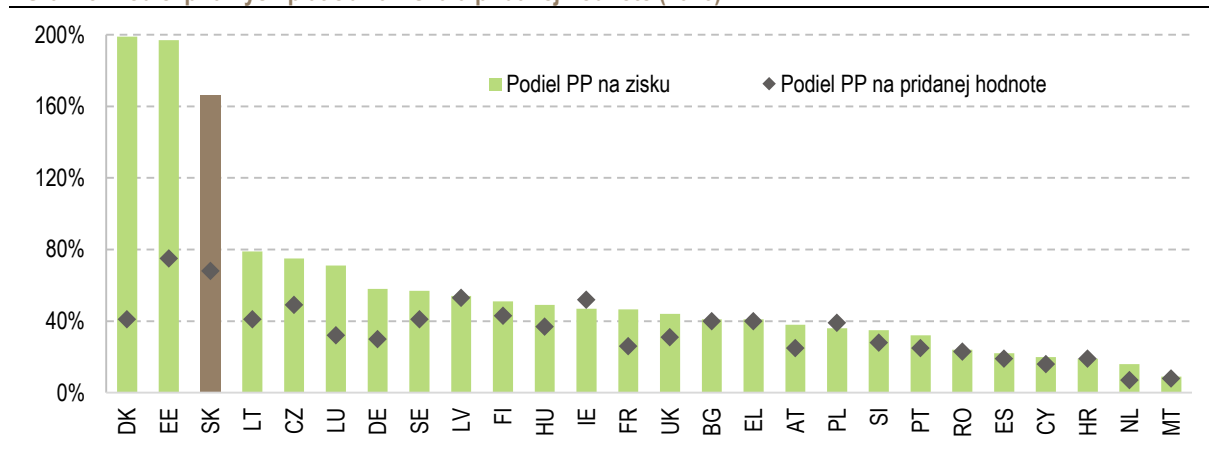
Nepresúvanie prostriedkov z 2. piliera do 1. piliera a zvýšenie národného spolufinancovania je podmienené efektívnym fungovaním PRV, ktoré zabezpečí dosiahnutie cieľov v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka zo zdrojov PRV. Je dôležité, aby bolo možné z PRV financovať prioritné opatrenia revízie. Tými sú predovšetkým sceľovanie vlastníctva pôdy, nástroje na riadenie rizík pre poľnohospodárov, obnova hydromeliorizačných zariadení, podpora mladých farmárov, environmentálnych cieľov a ekologického hospodárstva. Podpora v 2. pilieri sa dá zamerať na konkrétne ciele, napr. podporu mladých a malých farmárov, pestovanie ovocia a zeleniny, na životné prostredie, resp. na farmy obhospodarujúce menej kvalitnú pôdu alebo na rozvoj vidieckej infraštruktúry a služieb (EK, 2017, World Bank, 2017). V prípade Slovenska môže byť podpora z intervencií na rozvoj vidieka mierená aj do najmenej rozvinutých okresov, čím sa prispeje k znižovaniu regionálnych rozdielov.

Potrebné dodatočné zdroje štátneho rozpočtu na spolufinancovanie PRV revízia navrhuje získať znížením národných vyrovnávacích platieb. Slovensko presunulo v súčasnom, treťom programovacom období 330 mil. eur z 2. piliera do 1. piliera, v dôsledku čoho sa znížilo aj národné spolufinancovanie. Tieto národné prostriedky však zostali v kapitole MPRV alokované na národné vyrovnávacie platby, v rokoch 2014 – 20 spolu v objeme 119 mil. eur (cca 19,1 mil. eur ročne).

2 Optimalizácia nastavenia priamych platieb

Priame platby sú poľnohospodárom vyplácané z prostriedkov SPP po splnení stanovených podmienok na každý hektár poľnohospodárskej pôdy. Priame platby však nie sú viazané na produkciu, a preto nemotivujú zvyšovať poľnohospodársku výrobu, pridanú hodnotu alebo produktivitu. Slúžia na podporu príjmov a na kompenzáciu fariem za poskytovanie verejných statkov. Podiel priamych platieb na pridanej hodnote, produkcii a zisku fariem je na Slovensku jeden z najvyšších v EÚ. Slovenské farmy sú veľmi závislé od priamych platieb, ktoré by mohli byť v budúcnosti podstatne znížené.

Graf 19: Podiel priamych platieb na zisku a pridanej hodnote (2016)

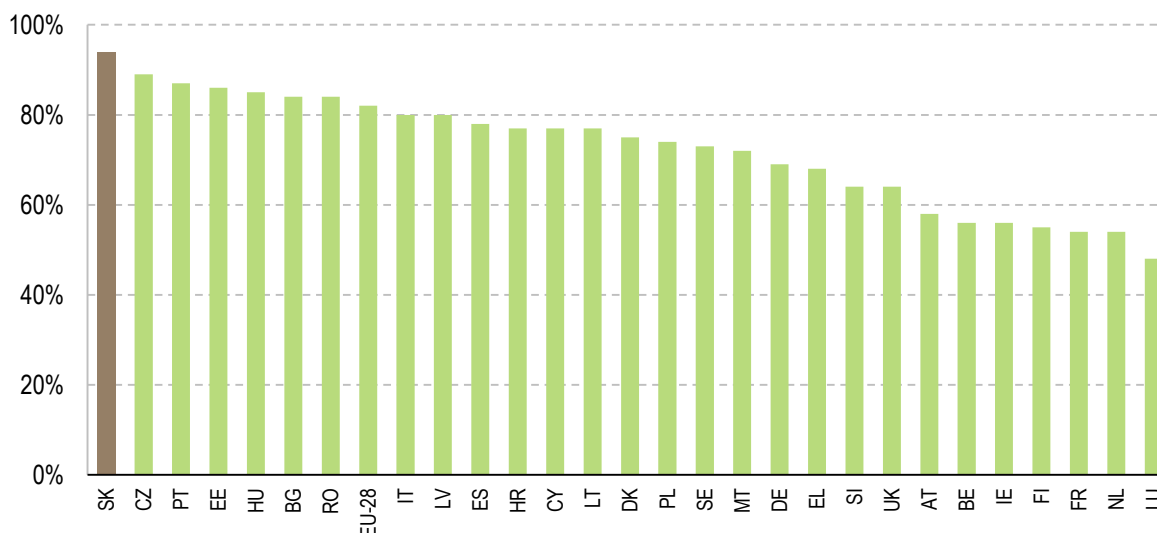

Zdroj: Eurostat, IPP

Priemerná výška priamych platieb na hektár na Slovensku je približne na úrovni 85,6 % priemeru EÚ. V novom programovacom období to bude podľa návrhu EK 88 % percent priemeru EÚ (EK 2018). Slovensko má však v porovnaní s EÚ jednu z najvyšších úrovní priemerných priamych platieb na farmu (SK - 23 287 eur, EÚ – 6 104 eur). Vyššiu úroveň má iba Česká republika (28 819 eur) (EK 2016).

V EÚ poberá 20 % najväčších fariem približne 82 % priamych platieb. Na Slovensku je koncentrácia priamych platieb najväčšia zo všetkých členských štátov EÚ. Pätina najväčších poberateľov (približne 3 600 fariem) dostáva približne 94 % priamych platieb.

Graf 20: Podiel priamych platieb poberaný najväčšími farmami (horných 20 %) (2015)

Zdroj: EK, 2017; IPP

Na dokonalých trhoch investičná podpora a priame platby nezvyšujú investície fariem, a teda ani výkonnosť farmy. Dotácie z verejných zdrojov vytlačajú súkromné investície, a preto predstavujú čistý transfer príjmov od daňových poplatníkov k farmám (Brandsma et al., 2013). V prípade, že farmy majú obmedzený prístup k úverom, investičná podpora a priame platby podporia investície podporovaných fariem, ktoré sa môžu premietnuť do zlepšenia produktivity, rastu ziskovosti a zvýšeniu zamestnanosti (Brandsma et al., 2013, Ciaian a Swinnen 2009).

Najviac obmedzený prístup k úverom na rozvoj fariem majú mladí a malí poľnohospodári, zatiaľ čo veľké komerčné farmy dokážu získavať zdroje na svoj rozvoj aj na súkromných finančných trhoch. Na druhej strane slúžia priame platby aj na podporu verejných statkov, ktoré poskytujú všetky farmy, vrátane veľkých.

Cieľ: Podporiť špecificky farmy, ktoré nedokážu získať investičné zdroje na súkromných finančných trhoch v požadovanom rozsahu, čím sa podporí ich investičná aktivita a rast produktivity. Riešiť deformácie trhu s pôdou, ktoré spôsobuje vysoká koncentrácia priamych platieb³. Podporiť produkciu verejných statkov a sektorov, ktoré majú pozitívny vplyv na životné prostredie a na rozvoj vidieka.

³ http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/495866/IPOL-AGRI_ET%282013%29495866_EN.pdf

Tabuľka 5: Opatrenie 2 – Optimalizácia nastavenia priamych platieb

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín	
2.1	Aplikovať stropovanie priamych platieb podľa návrhu EK z 1. 6. 2018 s odpočítaním pracovných nákladov alebo ekvivalentného návrhu	Realokácia v rámci programu	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021
2.2	Zavedenie redistributívnej platby (RP) na prvých 100 ha so sadzbou 30 % priemernej priamej platby na hektár	Realokácia v rámci programu	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021
2.3	Aplikovať viazané platby v maximálnej miere s cieľom podpory životného prostredia a rozvoja vidieka	Realokácia v rámci programu	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021

Zdroj: IPP

Revízia odporúča aplikovať stropovanie a znižovanie priamych platieb (PP) s odpočítaním pracovných nákladov podľa návrhu EK alebo ekvivalentného návrhu so zohľadnením slovenských parametrov. Znižovanie priamych platieb a stropovanie podľa návrhu EK⁴ sa dotkne hlavne veľkých fariem, ktoré majú nízku produkciu na hektár a nízku zamestnanosť. Veľkých aktívnych fariem s aspoň priemernou zamestnanosťou (2,7 zamestnanca na 100 hektárov) takéto opatrenie nezasiahne. Zdroje získané stropovaním a znižovaním priamych platieb pre veľké neaktívne farmy sa presunú malým a stredným farmám vo forme redistributívnej platby alebo na investičné podpory malých a stredných fariem prostredníctvom investičných podpôr v rámci programu rozvoja vidieka.

Revízia navrhuje použiť redistributívnu platbu. Redistributívna platba prerozdeľuje zdroje od veľkých neaktívnych fariem k malým a stredným farmám. Hlavným zámerom je podpora malých a stredných fariem, ktoré nemajú dobrý prístup k úverom ani dostatočné príjmy. Návrh predpokladá uplatniť hektárovú hranicu na úrovni 100 ha so sadzbou stanovenou na úrovni minimálne 30 % priemernej priamej platby na hektár.

Revízia navrhuje v maximálnej povolenej miere aplikovať viazané priame platby. V novom programovacom období 2021-27 členské štáty môžu na viazanú podporu príjmu vyčleniť maximálne 10 % sumy celkových priamych platieb. Výnimku tvoria tie členské štáty, ktoré v období 2014 – 2020 vyčlenili na základe schválenia zo strany EK na dobrovoľnú viazanú podporu viac ako 13 % PP⁵.

Cieľom viazanej podpory (VCS) je stimulácia produkcie v sektoroch, ktoré sú ekonomicky neatraktívne, ale majú svoj špecifický ekonomický, sociálny alebo environmentálny význam a prospievajú teda životnému prostrediu alebo rozvoju vidieka. Nevýhodou VCS je, že deformujú trh, keďže nahradzujú trhové signály rozhodnutiami vlády.

Revízia navrhuje na splnenie environmentálnych záväzkov slovenského poľnohospodárstva v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky v maximálnej miere využiť schémy priamych platieb v záujme zachovania klímy a životného prostredia, čím sa viac zdrojov uvoľní na ďalšie priority poľnohospodárskej politiky v druhom pilieri SPP.

⁴ EK navrhuje odpočet osobných nákladov priamo spojených s poľnohospodárskou činnosťou. Na Slovensku je v takomto znení toto nariadenie nevykonateľné. Odporúčame otvoriť diskusiu na úrovni EÚ s odpočtom celkových osobných nákladov.

⁵ Členské štáty môžu podporiť bielikovinové plodiny dodatočnými 2 %, spolu teda vyčleniť 12 % .

3 Zefektívnenie fungovanie Programu rozvoja vidieka

Prostriedky II. piliera SPP v súčasnosti financujú 20 opatrení. Implementácia a finančné alokácie na jednotlivé opatrenia sú rozpracované v národných a regionálnych PRV.

Prostriedky z PRV sú spolufinancované z národných zdrojov. V prípade predpokladu ziskovosti investičných projektov je príspevok z PRV nižší ako 100 %, takže je nutné spolufinancovanie aj samotným prijímateľom (EK, PRV SR 2014-20).

Pre krajiny, ktoré úspešne transformovali poľnohospodárstvo na kľúčový sektor pre rozvoj vidieckych oblastí platí, že len prostriedky z PRV účinne pomôžu ďalšiemu rozvoju. Efektívnosť využívania prostriedkov z PRV môže byť však nízka. Je preto nutné zlepšovať koordináciu a implementáciu PRV tak, aby sa zvýšila pravdepodobnosť celkovej úspešnosti vynaložených prostriedkov. V nových členských štátoch by prioritou mali byť projekty zamerané na rozvoj celého sektora (infraštruktúra, rozvoj trhov, rozvoj služieb) (World Bank, 2017).

Opatrenia z PRV je možné rozdeliť do 2 kategórií:

- **Neprojektové opatrenia** majú jednoduchšie čerpanie prostriedkov. Sú zamerané najmä na kompenzáciu straty príjmu spôsobenej nepriaznivými prírodnými podmienkami, resp. dodržiavaním podmienok hospodárenia nad rámec pravidiel krízového plnenia⁶. Nárok na kompenzačnú platbu vzniká subjektom automaticky po splnení stanovených podmienok.
- **Projektové opatrenia** majú čerpanie prostriedkov podmienené vypracovaním projektu a podaním žiadosti. Projekt prechádza hodnotiacim procesom, na základe ktorého platobná agentúra rozhodne o poskytnutí grantu žiadateľovi. Žiadatelia vypracúvajú projekty na základe zverejnených výziev na podávanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok. V prípade projektov zameraných na ziskové činnosti sa vyžaduje aj spolufinancovanie samotným žiadateľom.

Cieľ: Zefektívniť administratívny proces, rozšíriť cieľovú skupinu, zlepšiť plánovanie pre žiadateľov a lepšie prerozdeliť prostriedky v rámci PRV na Slovensku. Implementovať do nového programovacieho obdobia 2021-27.

Tabuľka 6: Opatrenie 3 – Zefektívniť fungovanie Programu rozvoja vidieka

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
3.1 Vypracovať presný plán výziev pre každý rok fungovania SPP 2021-2027, ktorý sa bude dodržiavať	-	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Každoročne v novej SPP 2021 - 2027
3.2 Zvýšiť frekvenciu výziev	-	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Každoročne 2021-27
3.3 Zaviesť elektronické podávanie žiadostí	- náklady na IT	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	2021 Q1
3.4 Zmenšiť veľkosť podporených projektov	-	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Každoročne 2021-27
3.5 Zefektívniť hodnotenie projektov	-	EÚ	MPRV, PPA	Každoročne 2021-27

⁶ Pravidlá krízového plnenia pozostávajú z požiadaviek hospodárenia (PH) a noriem pre dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky (DPEP). Rozdelené sú do troch oblastí - životné prostredie, zmena klímy a dobrý poľnohospodársky stav pôdy; verejné zdravie a zdravie zvierat a rastlín; a dobré životné podmienky zvierat. Cieľom krízového plnenia je prispieť k rozvoju udržateľného poľnohospodárstva prostredníctvom lepšej informovanosti na strane prijímateľov o potrebe dodržiavania týchto základných noriem.

3.6	Vyčleniť v PRV zdroje pre najnižšie rozvinuté okresy	realokácia v rámci programu	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Programovacie obdobie 2021-27
3.7	Rozšíriť využívanie zjednodušených možností vykazovania nákladov	-	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Programovacie obdobie 2021-27

Zdroj: IPP

Revízia navrhuje stanoviť a dodržiavať harmonogram výziev v rámci PRV. Revízia zároveň odporúča vyššiu frekvenciu výziev. Nepravidelnosť a malá frekvencia výziev je veľkým problémom v programovacom období 2014-20, zároveň neexistuje presný plán výziev. To v konečnom dôsledku obmedzuje majiteľov pôdohospodárskych podnikov a iných aktérov rozvoja vidieka v dlhodobom plánovaní investícií, čím sa znižuje ekonomická výkonnosť.

Revízia navrhuje použiť informačné technológie vo väčšej miere a zaviesť elektronické podávanie žiadostí, ktoré povedie k zvýšeniu efektívnosti, odstráneniu chybovosti a zníženiu časových nákladov na podávanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Týmto opatrením sa tiež významne zvýši transparentnosť podávania a hodnotenia projektov.

Revízia navrhuje zmenšiť veľkosť podporených projektov. Projekty PRV musia prispieť k rastu produkcie, zlepšeniu životného prostredia alebo rastu životnej úrovne na vidieku. Nastavenie projektov v novom programovacom období by malo lepšie odzrkadľovať závery ex post hodnotení predchádzajúcich PRV. Jedná sa hlavne o nastavenie veľkostí projektov, typov projektov ako aj sektorov, ktoré by mali byť podporené.

Výsledky hodnotenia je potrebné včas a transparentne zverejňovať. Žiadatelia o projekty si vyžadujú rýchle a správne hodnotenie projektov, ktoré im umožní lepšie riadiť podnik alebo organizáciu a plánovať produkciu a ostatné aktivity. Na úrovni riadiaceho orgánu ako aj PPA je potrebné zlepšiť riadenie hodnotenia projektov a v maximálnej miere ho stransparentniť aj s využitím moderných technológií. Pri hodnotení projektov revízia odporúča znížiť význam, resp. úplne odbúrať subjektívnosť v hodnotení. V maximálnej možnej miere by sa mali používať objektívne merateľné kritériá.

V rámci strategického plánu novej SPP by sa mali vyčleniť zvlášť prostriedky na najmenej rozvinuté oblasti SR. Cieľom SPP je podporiť rozvoj pôdohospodárstva na celom území SR a špeciálne sa venovať zaostávajúcim regiónom. V súčasnosti sú z PRV nedostatočne podporované najmenej rozvinuté okresy.

Revízia navrhuje rozšíriť využívanie zjednodušených možností vykazovania nákladov. Oprávnené náklady sa vypočítajú na základe vopred stanovenej metódy založenej na objeme vstupov, výstupov alebo iných relevantných veličín. Tým sa odstráni administratívna záťaž pri kontrole spolufinancovaných výdavkov a zefektívni využitie zdrojov na dosiahnutie vybraných cieľov. Zjednodušené náklady tiež prispievajú aj k znižovaniu chybovosti a tak lepšiemu využívaniu zdrojov. Vďaka zjednodušeniu riadenia sa tiež zabezpečí lepšia dostupnosť pre malých prijímateľov.

4 Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou

4.1 Konsolidácia trhu s pôdou

Poľnohospodárske pozemky sú na Slovensku výrazne rozdrobené. Rozdrobenosť ilustruje fakt, že v roku 2017 vlastnilo poľnohospodárske a lesné pozemky mimo zastavaných území obcí a miest v SR 4,4 mil. ľudí. Priemerná poľnohospodárska parcela na Slovensku mala výmeru len 0,5 ha, jednu parcelu vlastnilo v priemere až 12 osôb a celkovo existovalo takmer 99 miliónov vlastníckych vzťahov k pôde. Rozdrobenosť pozemkového vlastníctva je dôsledkom aplikácie uhorského dedičského práva a hospodárskeho systému z obdobia socializmu, ktorý popieral súkromné vlastníctvo výrobných faktorov (pôdy a kapitálu). Tento stav má niekoľko negatívnych dopadov:

- **Vysoká fragmentácia vlastníctva pôdy má negatívne dopady na trh s pôdou.** Kvôli rozdrobenosti vznikajú vysoké transakčné náklady na transfer pôdy prostredníctvom predaja alebo prenájmu od menej efektívnych k efektívnejším poľnohospodárom. Tým sa znižuje výkonnosť slovenského poľnohospodárstva. Problému zhoršeného prístupu k pôde čelia najmä novovznikajúce farmy a mladí farmári.
- **Veľké množstvo vlastníckych vzťahov spolu s nejednoznačnou evidenciou pozemkov znižujú transparentnosť vo vlastníckych právach.** Záznamy vlastníctva pozemkov nie sú v súlade s katastrálnou mapou⁷, navyše sa po vstupe do EÚ za účelom poberania dotácií na poľnohospodársku pôdu vytvorila úplne odlišná evidencia pozemkov prostredníctvom LPIS (land-parcel identification system).
- **Fragmentácia a nejasné vlastnícke práva znižujú účinnosť poľnohospodárskej politiky** pri dosahovaní cieľov SPP. Táto situácia zároveň vytvára priestor pre konflikty pri využívaní pozemkov, ako aj pri poberaní priamych platieb a platieb z Programu rozvoja vidieka.

Cieľ: Fungujúci trh s pôdou a odstránenie problémov s vyplácaním priamych platieb a platieb z Programu rozvoja vidieka pre nevyjasnené vlastnícke vzťahy

Tabuľka 7: Opatrenie 4.1 – Konsolidácia trhu s pôdou

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
4.1.1 Započať všetky projekty pozemkových úprav za 20 až 30 rokov (PPÚ)	-36,4 až -56,6 mil. eur ročne	EÚ + cofin., ŠR	MPRV, Sekcia legislatívy	2020-2039
4.1.2 Obmedziť drobenie zvýšením dolného limitu na výmeru novovznikajúcej parcely po PPÚ	-	-	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2021

Zdroj: IPP, Odbor pozemkový MPRV SR

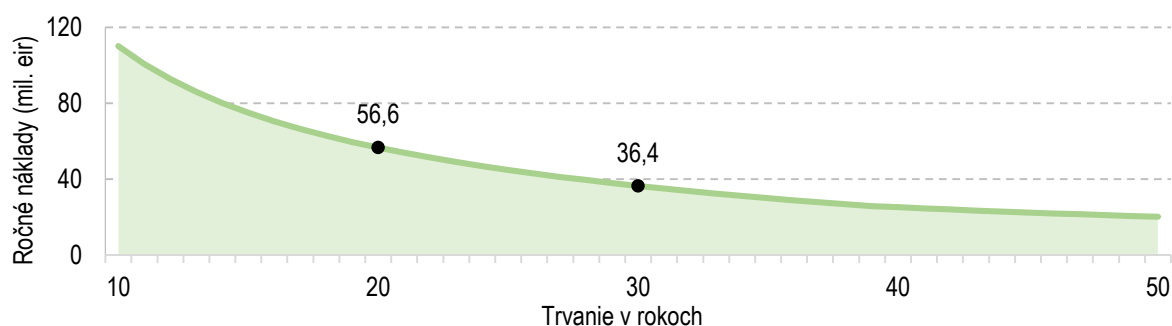
Revízia navrhuje zníženie fragmentácie pozemkového vlastníctva a pozemkov prostredníctvom pozemkových úprav. Ďalšími cieľmi pozemkových úprav sú odstránenie nedostatkov v evidencii pozemkov a právnych vzťahov k nim, redukcia počtu spoluvlastníkov na jednu parcelu, vyriešenie prístupu vlastníkov ku svojim pozemkom a vytvorenie optimálnych podmienok pre hospodárenie na pôde a rozvoj trhu s pôdou.

Vykonávanie projektov pozemkových úprav musí byť podmienené zmenou legislatívy, ktorá výraznejšie obmedzí drobenie pôdy. Aj po vykonaní pozemkových úprav môže proces fragmentácie pôdy pokračovať, keďže pri dedení sa pôda rozdelí medzi dedičov. Zákon v súčasnosti do určitej miery rozdrobovanie obmedzuje tým, že mimo zastavaného územia obce nemôže vzniknúť pri delení poľnohospodársky pozemok menší ako 0,2 ha. Zároveň je nadobúdateľ povinný, za poľnohospodárske pozemky menšie ako 2 ha vzniknuté rozdelením, platiť odvod vo výške 10 alebo 20 % z hodnoty pôdy v závislosti od veľkosti pozemku. Tieto pravidlá sa vzťahujú aj

⁷ Vlastníctvo pozemkov je zaznamenané ako register E v katastri nehnuteľností, katastrálna mapa ako register C katastra nehnuteľností.

na vznik spoluvlastníckych podielov.⁸ Revízia navrhuje obmedziť drobenie pôdy zvýšením dolného limitu na výmeru novovznikajúcej parcely a zmenou občianskeho zákonníka v oblasti dedenia.

Graf 21: Odhad nákladov na vykonanie pozemkových úprav

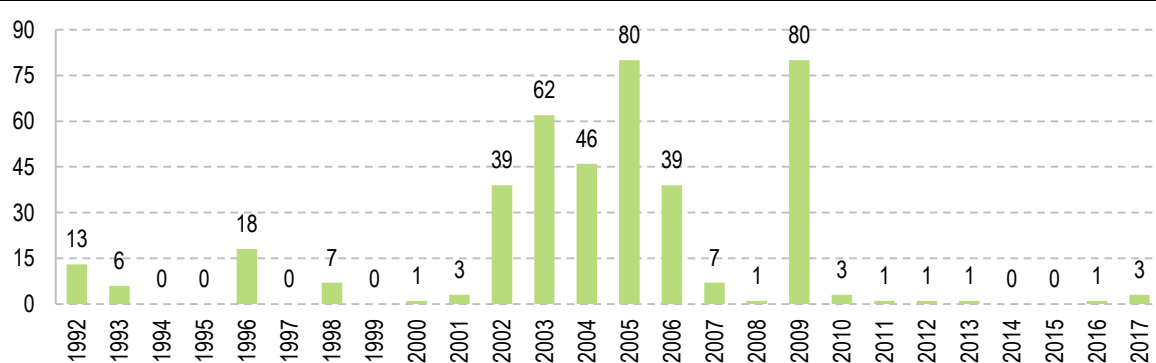

Zdroj: UHP, Návrh opatrení na urýchlené vykonanie pozemkových úprav MPRV SR

V praxi je možné zrealizovať konsolidáciu pôdy komplexne pomocou projektov pozemkových úprav (PPÚ)⁹ alebo čiastočne prostredníctvom projektov jednoduchých pozemkových úprav (PJPÚ). PPÚ štandardne spracovávajú celé katastrálne územie, kým PJPÚ zvyčajne riešia iba časť katastrálneho územia alebo hospodárskeho obvodu. Hoci proces spracovania PJPÚ je časovo aj administratívne menej náročný, ponúka iba čiastkové riešenie. Na základe ex post hodnotenia PRV 2007-2013 sa rozdrobenosť pozemkového vlastníctva v katastrálnom území, kde sa realizovali PPÚ, znížila o 60 %.¹⁰ Úpravy sa doteraz realizovali len na 11 % poľnohospodárskej pôdy prostredníctvom 408 PPÚ a 106 PJPÚ.

Pozemkové úpravy na Slovensku v horizonte 30 rokov by odhadom stáli 1 093 mil. eur¹¹. Náklady vychádzajú z odhadovanej ceny PPÚ v priemernom katastrálnom území (324 000 eur), odhadu finančných nákladov na činnosť štátnej správy a potreby vykonať pozemkové úpravy na 4 mil. ha v 3 103 katastrálnych územiach. V minulosti bolo možné financovať PPÚ z PRV. Ich ďalšie financovanie zo zdrojov EÚ je v súčasnosti otáznave, nakoľko Európska komisia poukazuje na členské štáty, ktoré financujú tieto projekty z vlastných zdrojov, napr. Česká republika. Táto priorita bude ešte predmetom rokovaní v rámci zostavovania plánu spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2020. Využívanie zdrojov PRV na pozemkové úpravy však zníži zdroje na financovanie iných priorít v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, ako sú podpora investícií, rozvoj infraštruktúry a služieb na vidieku alebo ochranu životného prostredia.

Graf 22: Počet projektov podľa roku začatia PPÚ

Zdroj: MPRV SR, 2018

⁸ Zákon 180/1995 Z. z.

⁹ Tzv. komplexné pozemkové úpravy.

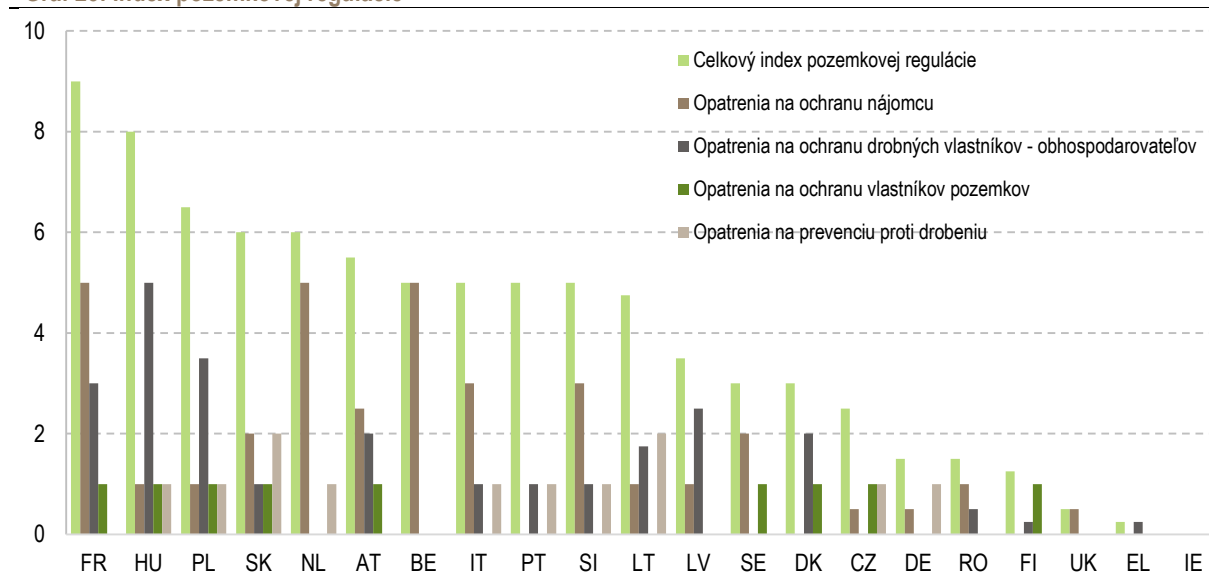
¹⁰ Merateľným ukazovateľom rozdrobenosti je počet vlastníkov (vlastníckych podielov) na jednu parcelu.

¹¹ Odhad Odboru pozemkového MPRV SR, Návrh opatrení na urýchlené vykonanie pozemkových úprav v SR (priebežná verzia z 20. 5. 2019).

4.2 Právna úprava trhu s pôdou

Miera regulácie trhu s pôdou je v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ pomerne vysoká, Slovensko má štvrtú najvyššiu hodnotu indexu regulácie pôdy (Swinnen et al., 2016). Regulácia na Slovensku zároveň zmrazuje neefektívne fungujúci trh s pôdou, čím sa vytvárajú prekážky na rozvoj poľnohospodárskej produkcie a na zmenu štruktúry výroby (Ciaian et al., 2017). Slovenské zákony v praxi zapríčiňujú vysoké transakčné náklady na trhu s pôdou. Trh s pôdou je okrem toho značne netransparentný, keďže získanie relevantných informácií je nákladné (Ciaian et al., 2016).

Graf 23: Index pozemkovej regulácie

Zdroj: Swinnen et al. (2016)

Nadobúdanie pôdy na Slovensku je v súčasnosti prísne regulované. Zákon¹² značne limituje prístup k pôde, a to najmä pravidlami stanovujúcimi, ktoré osoby môžu pôdu nadobudnúť. Pravidlá zohľadňujú predošlé aktivity v poľnohospodárstve či miesta poľnohospodárskej činnosti. V roku 2018 Ústavný súd rozhodol, že tieto časti zákona sú v rozpore s Ústavou SR¹³.

Prísne pravidlá zvyšujú transakčné náklady pre účastníkov trhu a robia ho menej likvidným. Taktiež vytvárajú prekážky pre mladých a začínajúcich poľnohospodárov. Transparentnosť na druhej strane podporuje povinnosť zverejniť ponuku na predaj v centrálnom registri (Ciaian et al., 2017).

Trh s prenajímaním poľnohospodárskych pozemkov dlhodobo krivil špekulácie, vysoké nájomné a zlé nájomné vzťahy. Túto situáciu má za cieľ riešiť novela zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov, ktorá vstúpila do platnosti v máji 2018¹⁴. Zavádza sa ňou povinnosť mať každý nájomný vzťah deklarovany v písomnej nájmovej zmluve a viesť a uchovávať si evidenciu o nájomných cenách pozemkov. Podrobnosti o vedení evidencie upravuje Vyhláška MPRV SR¹⁵, ktorá, okrem iného, stanovuje obvyklú výšku nájomného (OVN) ako priemerné nájomné v danom katastrálnom území. Evidenciou OVN má disponovať okresný úrad a PPA, pričom táto evidencia má byť každoročne aktualizovaná. V nadväznosti na zákon²⁰ sa OVN vzťahuje na novo uzatvárané nájomné

¹² Zákon č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku. Nadobúdanie pôdy upravuje zákon č. 40/1964 Z.z. Občianskeho zákonníka.

¹³ Pretože predpisy nie sú v súlade s čl. 20, ktorý upravuje právo vlastníť majetok (Ústavný súd SR, 2018).

¹⁴ Zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov.

¹⁵ Vyhláška MPRV SR č. 172/2018, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe a rozsahu vedenia a poskytovania evidencií a stanovenia obvyklej výšky nájomného.

zmluvy i na zmluvy uzatvorené na základe prednostného práva. Novelizácia by tak mala zabezpečiť dorovnanie výšky nájomného na trhovú úroveň.

Cieľ: Fungujúci a transparentný trh s pôdou.

Tabuľka 8: Opatrenie 4.2 – Právna úprava trhu s pôdou

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
4.2.1 Zrušiť prednostné právo na uzavretie nájomnej zmluvy	-	ŠR	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2021
4.2.2 Zverejňovanie obvyklej výšky nájomného	-	ŠR	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2020
4.2.3 Vytvoriť a zverejniť centrálny register fyzických a právnických osôb užívajúcich pôdu.	- náklady na IT	ŠR	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2021

Zdroj: IPP

Revízia navrhuje zrušiť pravidlá pre nadobudnutie pôdy, ktoré uprednostňujú záujemcov s predošlými aktivitami v poľnohospodárstve alebo poľnohospodárom s pôsobením v určitej lokalite. Revízia odporúča zverejňovať obvyklú výšku nájomného pôdy podľa využitia v mapovej a tabuľkovej podobe vhodnej na ďalšie spracovanie za každé katastrálne územie.¹⁶ Revízia navrhuje zverejniť centrálny register fyzických a právnických osôb užívajúcich pôdu, čo sprehľadní nájomné vzťahy.

5 Riadenie rizika v poľnohospodárstve

Riziko v poľnohospodárstve je všeobecne väčšie ako v iných odvetviach národného hospodárstva. Extrémne prírodné javy, choroby rastlín a zvierat a zmena klímy majú čoraz častejši a intenzívnejší dopad na poľnohospodársku produkciu. Vysoká rizikovosť ovplyvňuje príjmy a konkurencieschopnosť poľnohospodárov, čo vedie k zníženiu objemu investícií a sťaženiu plánovania. Je preto dôležité hľadať riešenia na riadenie rizika v kontexte otvorených trhov a zhoršujúcich sa klimatických prejavov.

Riziko v poľnohospodárstve sa rozdeľuje na bežné podnikateľské riziko, poisťiteľné riziko a nepoisťiteľné (katastrofické) riziko. S bežným rizikom sa dokážu poľnohospodári vysporiadať sami aj bez pomoci štátu alebo EÚ, je to súčasť manažmentu fariem. Pri riadení poisťiteľného rizika je potrebná existencia trhových inštitúcií, ako sú vzájomné fondy alebo komerčné poisťovne ochotné poľnohospodárov poistiť. Pri nepoisťiteľných rizikách je nevyhnutná účasť štátu, lebo samotní poľnohospodári nedokážu zvládnuť rozsah škôd vlastnými silami.

Podiel poľnohospodárov s komerčným poistením je na Slovensku nízky. Štát neposkytuje žiadnu pomoc vo forme spolufinancovania. V roku 2017 poisťné za zvieratá a rastliny predstavovalo 6,8 mil. eur. Štát spolufinancuje komerčné poistenie v okolitých krajinách (CZ – 40/50 %¹⁷, PL – 65 %, HU – 65 %, AT – 50 %). Z dlhodobého hľadiska klesá na Slovensku poistenosť plodín a zvierat (Zelená správa, 2018). Hlavnými prekážkami sú cena poistenia, vysoká spoluúčasť pri poisťnej udalosti a nesúlad medzi ponukou a dopytom po poisťných produktoch (Európska komisia, 2017).

V prípade vysokých škôd na úrode alebo chove, ktoré nepokrýva komerčné poistenie (sucho, podmáčanie, nákazy zvierat), absentuje systémový nástroj a štát poskytuje pomoc formou ad hoc kompenzácií strát. Ad hoc kompenzácia strát nie je systémové riešenie z hľadiska poľnohospodárov ani z hľadiska štátneho rozpočtu. Výdavky na mimoriadne podpory pre poľnohospodárov sú priemerne 13 mil. eur ročne s veľmi vysokou volatilitou.

¹⁶§ 14 Zákona 504/2003 Z. z.

¹⁷ Rozdielna sadzba podpory pre rastlinnú a živočíšnu výrobu.

Vysoké neočakávané výdavky boli na kontrolu afrického moru a kompenzácie chovateľom hovädzieho dobytku pri prudkom poklese cien mlieka. Tzv. mliečna kríza vznikla po roku 2014 ako následok zrušenia regulácií množstva produkcie mlieka v rámci EÚ a ruského embarga na dovoz. Členské štáty reagovali kompenzáciami pre chovateľov (Slovensko) a niektorými ďalšími opatreniami ako napríklad podporou z I. piliera SPP (Francúzsko). Európska únia následne prijala opatrenia - dva balíky pomoci, vrátane stimulov na zníženie produkcie.¹⁸ V budúcich rokoch sa očakáva celosvetový nárast dopytu a stabilizácia trhu s mliekom¹⁹.

Na účely eradikácie a prevencie chorôb zvierat sa v súlade s európskou legislatívou používa podpora formou schémy štátnej pomoci.²⁰ Poskytnuté finančné prostriedky pomáhajú farmárom kompenzovať náklady na zdravotné kontroly, diagnostiky, testy a skrining zvierat. Pomoc má priamy preventívny účinok a je súčasťou programu na úrovni EÚ. Svojím dopadom bráni prepuknutiu a rozširovaniu nákaz, čím chráni spotrebiteľa i prvovýrobcu.

Tabuľka 9: Kompenzácie farmárom za riziká a citlivé komodity (mil. eur)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Priemer
Kompenzácie farmárom pri poklese úrody (sucho, mrazy a pod.)	54,0	13,1	0,0	0,0	3,4	0,6	0,0	34,2	13,2
Iné neočakávané výdavky (mliečna kríza, „zelená nafta“ a iné)	16,1	0,0	0,9	14,6	33,0	0,0	6,3	33,9	13,1
Vnútroštátna pomoc zo ŠR	-	-	19,1	19,1	19,1	19,0	19,0	24,0	19,1

Zdroj: Spracovanie UHP na základe MPRV SR

Cieľ: Zavedenie systémového nástroja na riadenie rizík, ktorý zabezpečí stabilizáciu príjmov poľnohospodárov, zvýši ich odolnosť voči riziku a zníži volatilitu štátnych výdavkov.

Tabuľka 10: Opatrenie 5 – Riadenie rizika v poľnohospodárstve

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
5.1 Podpora komerčného poistenia rizika v pôdohospodárstve	Realokácia 6 mil. eur v rámci programu	EÚ + cofin	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2020
5.2 Vytvorenie systémového nástroja na riadenie katastrofických rizík	-11 až -25 mil. eur (vplyv na ŠR podľa podielu farmárov) + 13,2 mil. eur utlmenie nesystémovej podpory	ŠR, farmári	Sekcia analýz, výkazníctva a projektov	1.1.2021

Zdroj: ÚHP, IPP

Revízia navrhuje, aby od roku 2021 štát pomocou prostriedkov II. piliera SPP financoval časť komerčného poistného poľnohospodárom. Spolufinancovanie poistenia by sa vzťahovalo len na poistenie poľnohospodárskej produkcie a nie na majetok. V súčasnom období ČŠ vyčlenili na riadenie rizika približne 1,78 % zdrojov PRV. Vyčlenenie rovnakého podielu na Slovensku by v budúcom období predstavovalo sumu približne 6 mil. eur ročne z rozpočtu PRV. Podpora má potenciál postupného navýšenia poistného trhu na viac ako dvojnásobok. Cieľom podpory je zlepšenie odolnosti poľnohospodárov pred rizikami a navýšenie poistenosti aspoň na 50 % plodín a zvierat.²¹

¹⁸ Balíky pomoci boli poskytnuté na sektory mlieka a mäsa s flexibilitou výberu pre ČŠ. SR využila prostriedky aj na podporu sektora ošipáných.

¹⁹ Štúdia Európskeho parlamentu: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630345/EPRS_BRI\(2018\)630345_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630345/EPRS_BRI(2018)630345_EN.pdf)

²⁰ Schéma č. SA.41129(2015/XA) v súlade s článkom 26 nariadenia Komisie (EÚ) č. 702/2014, na základe ktorého je pomoc zlučiteľná s vnútorným trhom.

²¹ V Českej republike (CZ) je poistenie malých a stredných fariem podporované do výšky 50 % predpísaného poistného. Celkové poistné podporených subjektov tvorí v CZ 0,81 % produkcie a vzťahuje sa na 58 % plochy LPIS a 80 % zvierat. Na Slovensku je podiel poistného na produkcii 0,34 %.

Revízia ďalej navrhuje vytvorenie systémového nástroja na riadenie nepoistiteľných rizík. Cieľom opatrenia je, aby nástroj poistil poľnohospodárov v prípade katastrofických udalostí a zároveň znižoval volatilitu verejných výdavkov. Taktiež je potrebné nastaviť efektívne financovanie poistenia katastrofických rizík, ktoré zahŕňa národné zdroje, PRV ako aj vlastné zdroje poľnohospodárov. Znížiť volatilitu výdavkov a reagovať na nepoistiteľné udalosti môžeme dvoma spôsobmi. Presný návrh riešenia je potrebné pripraviť a konzultovať.

1. **Vytvorenie fondu nepoistiteľných rizík.** Výdavky fondu by spadali do sektora verejnej správy a neznížila by sa volatilita výdavkov. MPRV SR odhaduje ročné výdavky na kumuláciu fondu 25 mil. eur ročne. Súčasný návrh MPRV SR nie je dostatočne rozpracovaný. Pri zavádzaní fondu do praxe hrozí riziko omeškania a dodatočných nákladov na konzultačné služby pre potreby vypracovania presného fungovania mechanizmu.
2. **Vytvorenie poistného produktu na súkromnom trhu, ktorý môže štát dotovať – preferovaná alternatíva.** Ročné výdavky budú nad úrovňou poistného plnenia vzhľadom na maržu zaisťovne. Výhodou je vypracovanie návrhu a odhadu výdavkov komerčným subjektom s potrebným „know-how“. Mechanizmus produktu musí pri vyplácaní poistného fungovať na princípe poisťovňa – poľnohospodár.

Fond nepoistiteľných rizík	Poistný produkt na súkromnom trhu
Odhad výdavkov podľa MPRR (potreba rozpracovať návrh): - kumulovanie fondu cca 25 mil. eur ročne, vyplatenie cca 11 mil. eur ročne (možnosť spolufinancovania farmármi) - vplyv ESA 11 mil. eur ročne (volatilné)	Odhad výdavkov: - vyplatenie poistného (odhad MPRV SR 11 mil. eur ročne) + marža
Výhody: - plnenie funkcie krytia nepoistiteľných rizík	Výhody: - plnenie funkcie krytia nepoistiteľných rizík - stabilné a predvídateľné výdavky v jednotlivých rokoch podľa klasifikácie ESA - návrh nastavenia vypracuje komerčný subjekt s potrebným know-how čo skráti dobu prípravy a udedenia do praxe
Nevýhody / riziká: - Projekt nie je MPRV SR detailne pripravený – riziko omeškania a nákladov spojených s konzultačnými službami - výdavky v jednotlivých rokoch podľa klasifikácie ESA by boli volatilné - náklady na spustenie fondu a operačné náklady	Nevýhody / riziká: - malé skúsenosti so systémom v rámci EÚ - drahšie v dlhodobom horizonte (marža zaisťovateľa)

6 Efektívnejšia podpora spolupráce farmárov

Malé farmy majú slabú vyjednávaciu pozíciu a ťažšie súperia na trhu. Majú nevýhodnú pozíciu vo vzťahu k veľkým spracovateľom alebo obchodným reťazcom ako aj vo vzťahu k veľkým dodávateľom vstupov do poľnohospodárstva. Rovnako ťažšie reagujú na rastúci dopyt spotrebiteľov po kvalitných a diferencovaných potravinách a na rozmach štandardov kvality potravín. Kolektívne poľnohospodári dokážu čeliť týmto výzvam lepšie ako individuálne.

Malým farmám pomáha združovanie sa do organizácií výrobcov (OV), ktoré uznáva a finančne podporuje SPP. Organizácie výrobcov zvyšujú vyjednávaciu silu poľnohospodárov, ktorí môžu realizovať spoločné spracovanie výrobkov alebo ich marketing s cieľom zvýšenia pridanej hodnoty. Dobre fungujúce OV dokážu vyjednať nižšie ceny vstupov do výroby, vyššie ceny výstupov a poskytovať svojim členom užitočné služby. Organizácie výrobcov pomáhajú poľnohospodárom zvyšovať produkciu, a tým aj zisky, redukovať riziko, zvyšovať

pridanú hodnotu a vyhnúť sa negatívnym dôsledkom zlyhania trhu ako aj nekalých obchodných praktík. Výhody sú často spájané aj s kolektívnym investovaním.

Z členstva v OV profitujú najmä malé farmy (Chechin et al., 2013; Ma a Abdulai, 2016). Väčšie farmy majú totiž lepšiu vyjednávaciu pozíciu a lepší prístup na trh, čím sú náchylnejšie na odchod z OV. OV s vysokým podielom veľkých fariem preto zlyhávajú častejšie ako ostatné OV (Ollila, et al. 2011).

Významnú úlohu pri formovaní OV má podpora z verejných prostriedkov. Kľúčovým pre ich efektívne prerozdelenie je hodnotenie životaschopnosti OV. OV totiž môžu vznikať umelo, s cieľom využitia poskytovanej finančnej podpory, po skončení ktorej je OV rozpustená. Cieľom je podpora skutočných OV a nie umelo vytvorených OV za účelom čerpania zdrojov.

Na Slovensku boli takto farmy podporované v predchádzajúcich PRV, po skončení programu však ich počet výrazne klesol. Na Slovensku bolo na podporu OV v rokoch 2004 - 2006 alokovaných 11,24 milióna eur, čo viedlo k vzniku 38 nových organizácií združujúcich 388 podnikov. V rokoch 2007 - 2014 mohli podporu prijať iba novovzniknuté OV. O podporu požiadalo 66 organizácií, z ktorých ju dostalo 59 OV s 398 členmi. Celková prerozdelená suma bola 16,92 milióna eur. Z uvedenej sumy prijali 59,4% prostriedkov organizácie výrobcov zamerané na rastlinnú výrobu a 40,6% organizácie zamerané na živočíšnu výrobu. OV na Slovensku sú prevažne defenzívne, t.j. zamerané na zlepšenie vyjednávacjej pozície.

Po ukončení podpory z PRV 2007 – 2013 ostalo z 59 podporených len 25 fungujúcich OV. Pričom 9 z nich malo stabilné, resp. rastúce výnosy. Dve OV zaznamenali okamžitý pokles výnosov a následný mierny rast. Výnosy zvyšných 14 OV klesli takmer na nulu.

Cieľ: Zvýšenie efektívnosti verejných zdrojov poskytnutím podpory na základe dosiahnutých benefitov

Tabuľka 11: Opatrenie 6 – Efektívne podporiť spoluprácu farmárov

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
6.1	-	EÚ	Sekcia priamych platieb a rozvoja vidieka	1.1.2021

Zdroj: IPP

Revízia navrhuje poskytovať podporu organizáciám na základe objektívnych a overiteľných údajov. Výskum zameraný na vplyv OV poukazuje na pozitívny dopad členstva farmárov v OV. Členské podniky dosahujú vyššiu hrubú pridanú hodnotu, zisk a produktivitu práce. Podniky v organizáciách výrobcov navyše zamestnávajú viac ľudí. Členstvo v OV tak má pozitívny dopad na ekonomickú výkonnosť poľnohospodárskych podnikov na Slovensku.

Efekt podpory poskytovanej v rámci PRV 2007-2013 však nie je konzistentný. Pozitívne ekonomické výsledky sa nepreniesli na farmy v novozaložených OV. Nové OV musia v úvodnej fáze investovať do spoločných aktív, budovania obchodných vzťahov a sietí. Pozícia na vytváranie pridanej hodnoty tak vzniká až v starších, pevne zakotvených OV.²²

Výsledky štúdie nepriamo naznačujú, že výber OV, ktoré získajú podporu je možné uskutočniť efektívnejšie. Cieľom opatrenia je podpora tých OV, ktoré majú najvyšší potenciál na zvýšenie ekonomickej výkonnosti svojich členov. Podpora môže byť podmienená dosiahnutím stanoveného výkonu a dĺžkou existencie OV po ukončení podpory. Vhodné môže byť tiež poskytnutie prostriedkov OV so známou históriou s cieľom maximalizácie benefitov.

²² Uvedený jav vychádza z konceptu tzv. cooperative life cycle; Cook a Chambers, 2007.

Dôležitým aspektom pri implementácii je i kvalitná priebežná kontrola životaschopnosti OV v závislosti od čerpania podpory.

7 Podpora investícií v pôdohodpodárstve a na vidieku s použitím finančných nástrojov

Finančné nástroje predstavujú efektívny spôsob využitia limitovaných finančných prostriedkov na podporu investícií v rámci PRV. Pomáhajú riešiť zlyhanie trhu, ktoré spôsobuje nedostatočné financovanie projektov z trhových zdrojov. Umožňujú do PRV pritiahnúť dodatočné verejné a súkromné zdroje, čím vytvárajú tzv. pákový efekt. Finančné nástroje sú charakterizované revolvingovým princípom, keď sa alokované zdroje neskôr vrátia do fondu a sú použité znova, čím sa vytvára multiplikačný efekt. Finančné nástroje sú v EÚ súčasťou PRV od roku 2000.

V súčasnom programovacom období využíva finančné nástroje v SPP 6 členských štátov (celkovo 13 PRV), ale medzi rokmi 2016 a 2017 stúpila suma pridelená na finančné nástroje 5 násobne. Od r. 2021 navrhuje Európska komisia ich začlenenie do strategických plánov SPP. Slovenská republika zatiaľ nemá skúsenosti s finančnými nástrojmi v programe rozvoja vidieka.

Význam finančných nástrojov je v kontexte snahy o čo najefektívnejšie využitie znižujúceho sa objemu zdrojov EAFRD (Európsky poľnohospodársky fond rozvoja vidieka), z ktorého sa financuje PRV. Finančnými nástrojmi sa efektívnejšie podporia investície a inovácie ako aj tvorba pracovných miest zacielením na oblasti, v ktorých dochádza k zlyhaniu trhu alebo bola identifikovaná medzera vo financovaní.

Cieľ: Efektívnejšia podpora investícií v pôdohospodárstve a na vidieku

Tabuľka 12: Opatrenie 7 – Podpora investícií v pôdohodpodárstve a na vidieku s použitím finančných nástrojov

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
7.1 Identifikovať investičné oblasti v rámci SPP, ktoré je ekonomicky možné podporiť návratnými formami financovania alebo kombináciou návratného a nenávratného financovania	-	-	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	2019-2027
7.2 V oblastiach identifikovaných ako vhodné na návratne financovanie alebo na kombináciu návratného a nenávratného financovania, ukončiť poskytovanie výlučne nenávratného financovania	Realokácia (zvýši sa hodnota v podobe vyššieho objemu celkových investícií za rovnaké peniaze)	EÚ + cofin	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	2021-2027

Zdroj: IPP

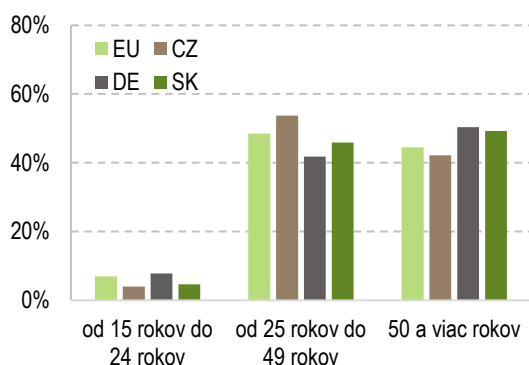
Revízia odporúča využívať finančné nástroje v rámci SPP, ktoré budú identifikované v ex-ante analýze pre nové programovacie obdobie 2021 – 27. V oblastiach identifikovaných ako vhodné na návratne financovanie alebo na kombináciu návratného a nenávratného financovania, ukončiť poskytovanie výlučne nenávratného financovania. Poskytovať zdroje cez nové inováčne produkty cielené na podporu subjektov so zhoršeným prístupom k bankovým úverom a aby sa pomoc orientovala aj na riešenie špecifických regionálnych problémov.

V súvislosti s vyrovnáním investícií v EÚ a podporou prioritných skupín (mladí farmári) odporúča revízia využívať finančné nástroje v kombinácii s grantmi a zárukami. Garančné nástroje poskytujú finančné záruky za úvery, čím uľahčujú podnikateľom v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka získanie bankových úverov na svoj rozvoj. Úverové nástroje poskytujú žiadateľom úverové zdroje na rozvoj podnikania. Úverové i garančné nástroje predstavujú návratnú formu podpory. Po splatení úverov môžu byť zdroje použité na podporu ďalších žiadateľov.

8 Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov

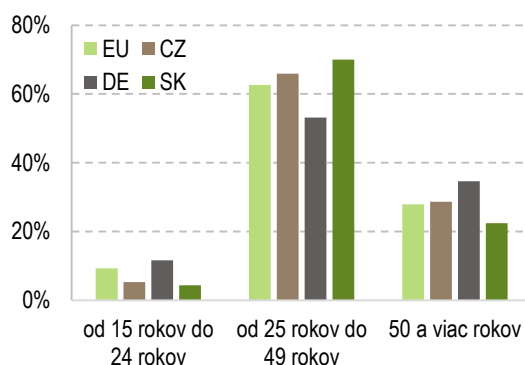
Jedným z hlavných problémov v sektore poľnohospodárstva EÚ je starnutie ľudí, ktorí v ňom pracujú. Zatiaľ čo starí farmári odchádzajú, mladí neprichádzajú v dostatočnom počte (EK, 2015). Na Slovensku za posledných 9 rokov stúpol podiel zamestnancov v poľnohospodárstve vo vekovej kategórii nad 50 rokov o 7,3 p.b. (Eurostat, 2019).

Graf 24: Štruktúra zamestnanosti v poľnohospodárstve (2017)

Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 25: Štruktúra zamestnanosti v potravinárstve (2017)

Zdroj: Eurostat, IPP

Mladí poľnohospodári často prinášajú do odvetvia nové a inovačné technológie. V porovnaní so staršími poľnohospodármi sú zároveň aj lepšie odborne pripravení (EK, 2015).

Založenie a rozvoj fariem mladých poľnohospodárov naráža na Slovensku na celý rad problémov. Medzi najväčšie problémy patria ekonomické (vysoké počiatkové náklady, nízka podpora začínajúcich poľnohospodárov, slabý prístup k úverom), legislatívne (nefungujúci trh s pôdou), ale aj nedostatočná úroveň poradenského a vzdelávacieho systému v SR (Dotazníkový prieskum MPRV SR, 2019).

Na Slovensku je jeden z najnižších podielov podpory mladých poľnohospodárov na celkovom počte žiadateľov o dotácie v EÚ (EK, 2016). Priemerná veľkosť farmy mladého poľnohospodára na Slovensku je 40 ha. Najviac fariem mladého poľnohospodára sa nachádza vo veľkostnej kategórii od 10 do 20 ha. Viac ako 85 % fariem mladého poľnohospodára je menších ako 90 ha.

Ciel: Prostredníctvom zvýšenia relatívneho počtu mladých poľnohospodárov zvýšiť efektívnosť poľnohospodárstva a jeho dlhodobú udržateľnosť.

Tabuľka 13: Opatrenie 8 – Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
8.1 Zvýšiť hektárovú hranicu pre podporu mladých poľnohospodárov prostredníctvom priamych platieb	Realokácia v rámci PP	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021
8.2 Podporiť investície mladých poľnohospodárov v rámci PRV prostredníctvom bodového zvýhodnenia a formou nastavenia vhodných typov výziev a veľkosti projektov	Realokácia v rámci PP	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021

8.3	Zvýšiť maximálnu podporu pre mladého poľnohospodára na začatie podnikania	Realokácia v rámci PP	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021
8.4	Zvýšiť frekvenciu a pravidelnosť výziev pre mladých poľnohospodárov v rámci projektových opatrení v PRV	-	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	každoročne k 30.6. 2021-27
8.5	Zvýšiť účasť poľnohospodárov, vrátane mladých poľnohospodárov na vzdelávacích aktivitách	Realokácia v rámci PP	EÚ	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, Agroištitút Nitra	každoročne 2021-27

Zdroj: IPP

Revízia navrhuje zvýšiť hektárovú hranicu pre podporu mladých poľnohospodárov prostredníctvom priamych platieb na 100 ha. V súčasnom programovacom období majú nižšiu hektárovú hranicu na vyplácanie podpory mladým farmárom iba dva členské štáty. V rámci opatrenia na zvýšenie počtu mladých farmárov navrhujeme zvýšiť hektárovú hranicu vyplácania na úroveň, ktorú si stanovila väčšina európskych štátov. Táto úroveň bola zároveň maximálna možná hektárová hranica pre tento druh podpory v programovacom období 2014-2020 (ES 1307/2013).

Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po investíciách a zároveň majú nedostatočný prístup k úverom. Investičná podpora má pozitívny vplyv na produktivitu fariem mladých poľnohospodárov. Zároveň farmy mladých poľnohospodárov sú zväčša relatívne malé. Výzvy na investičné podpory by mali tento aspekt zohľadniť. V predchádzajúcich programovacích obdobiach malé investičné projekty viedli k lepším výsledkovým ukazovateľom ako veľké projekty (Ex post hodnotenie PRV 2007 - 2013). Riadiaci orgán by mal zrealizovať aj prieskum potrieb mladých farmárov a malých fariem, aby boli projektové výzvy nastavené optimálne. Revízia navrhuje **podporiť investície mladých poľnohospodárov v rámci PRV prostredníctvom jednotného bodového zvýhodnenia a formou nastavenia vhodných typov výziev a veľkosti projektov.**

V PRV 2014-20 je na mladých poľnohospodárov zamerané podopatrenie 6.1, na ktoré Slovensko zatiaľ alokovalo sumu 25 mil. eur. Poľnohospodár spĺňajúci podmienky mohol dostať dotáciu na podporu začatia podnikania vo výške 50 tisíc eur na farmu. **Podpora pre mladého poľnohospodára na začatie podnikania by sa mala zvýšiť na maximálne 100 000 eur.**

Zvýšiť frekvenciu a pravidelnosť výziev v rámci projektových opatrení v PRV. V programovacom období 2014-20 bola vyhlásená iba jedna výzva s týmto zameraním a to 15.7.2015. Zvlášť v prípade výziev zameraných na podporu mladých poľnohospodárov je dôležité zabezpečiť ich ročnú periodicitu s presne stanoveným dátumom.

Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po kvalitnom vzdelávaní a poradenstve. Podľa dotazníkového prieskumu realizovaného MPRV SR v januári a februári 2019 nie je veľká spokojnosť s úrovňou kvality poradenstva.

9 Efektívnejšia podpora poľnohospodárstva na celom území SR

S cieľom zachovania poľnohospodárstva na celom území podporujú ČŠ špecificky farmárov v oblastiach čeliacich prírodným obmedzeniam (ANC). Tieto oblasti sú vymedzené na základe objektívnych biologických a fyzikálnych kritérií ako nadmorská výška, svahovitosť terénu alebo nízka kvalita pôdy. Hektárová platba ANC má najmä funkciu zvýšenej podpory príjmu a nemôže závisieť od produkcie. Výška platby je založená na porovnaní ekonomických

výsledkov znevýhodnených a produkčných oblastí²³ a s rastúcou rozlohou subjektu sa znižuje. Podpora sekundárne prispieva i k cieľom v oblasti životného prostredia. Znižovaním rizika ukončenia poľnohospodárskej produkcie sa totiž v znevýhodnených oblastiach predchádza opúšťaniu pôdy, strate biodiverzity a zhoršenému udržiavaniu krajiny (PRV SK 2014 – 2020).

Tabuľka 14: Rozdelenie PRV 2014 - 20 na opatrenia

Opt.	Názov opatrenia	SK	EU	CZ	SK*
M01	Prenos znalostí a informačné akcie	1%	1%	1%	1%
M02	Poradenské služby	1%	1%	1%	1%
M03	Kvalita projektov		1%		
M04	Investície do hmotného majetku	26%	24%	20%	25%
M05	Obnova a prevencia proti prírodným katastrofám	3%	1%		3%
M06	Rozvoj podnikov a podnikateľskej činnosti	8%	7%	4%	8%
M07	Základné služby a obnova dedín na vidieku	6%	7%		6%
M08	Investície do lesných oblastí	7%	5%	2%	7%
M09	Organizácie výrobcov		0%		
M10	Agroenvironmentálno-klimatické opatrenie	7%	17%	27%	7%
M11	Ekologické poľnohospodárstvo	4%	7%	10%	4%
M12	Platby v rámci sústavy Natura 2000	1%	1%	1%	0,4%
M13	Platby pre oblasti s prírodnými obmedzeniami	24%	17%	23%	23%
M14	Dobré životné podmienky zvierat	5%	2%	4%	5%
M15	Klimatické služby a ochrana lesov	1%	0%	1%	0,2%
M16	Spolupráca	2%	2%	4%	2%
M17	Risk manažment		2%		
M18	Platby Chorvátsko		1%		
M19	Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER	5%	7%	5%	5%
M20	Technická asistencia	1%	1%	1%	4%

* Po 3. modifikácii PRV SR 2014-2020

Zdroj: MPRV SR, EC (cohesiondata.ec.europa.eu), UHP

V programovacom období 2014 – 2020 bolo na ANC vyčlenených na Slovensku približne 360 mil. eur, čo predstavuje 23 % celkových prostriedkov PRV. Uvedenou sumou sa do roku 2020 podporí udržanie poľnohospodárskej činnosti na približne 1,24 mil. ha znevýhodnených oblastí. Výška platby však nepokrýva v plnej miere rozdiel medzi ekonomickými výsledkami znevýhodnených oblastí a produkčných oblastí. Navyše podniky v ANC poberali v porovnaní s ostatnými podnikmi len tretinu investičných podpôr.

V novej SPP budú členské štáty naďalej poskytovať kompenzáciu farmárom v znevýhodnených oblastiach. Návrh nariadenia priamo odkazuje na oblasti určené v nariadení platnom na obdobie 2014 – 2020.²⁴ Degresivita platieb v závislosti od veľkosti subjektu však nebude povinným prvkom.

²³ Výpočet kompenzačnej platby zahŕňa rozdiely priememej hektárovej pridanej hodnoty a hektárových nákladov. Vypočítaný rozdiel je ďalej diferencovaný pre jednotlivé subtypy znevýhodnených oblastí. Výška platby nemusí pokrývať 100 % rozdielu.

²⁴ KOM (2018) 392, Čl. 66, ods. 2: platby sa poskytnú v oblastiach určených podľa článku 32 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013, t.j. ANC.

Cieľ: Zefektívniť investičnú podporu a v plnej výške kompenzovať stratu príjmov poľnohospodárov v znevýhodnených oblastiach

Tabuľka 15: Opatrenie 9 – Efektívnejšia podpora poľnohospodárstva na celom území SR

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
9.1 Zvýhodniť ANC v projektových opatreniach PRV zameraných na agroturizmus, živočíšnu výrobu a modernizáciu výroby	-	EÚ + cofin.	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021
9.2 Diferencovať platbu podľa zaťaženia poľnohospodárskej pôdy živočíšnou výrobou	-	EÚ + cofin.	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021

Zdroj: IPP

Revízia odporúča zvýhodniť ANC v projektových opatreniach PRV zameraných na agroturizmus, živočíšnu výrobu a modernizáciu výroby. Jeden z hlavných rozdielov v rozdelení dotácií medzi podnikmi v znevýhodnených oblastiach a ostatnými podnikmi je v objeme investičných podpôr na hektár. V rokoch 2014 – 2017 prijali podniky v znevýhodnených oblastiach približne tretinu investičných dotácií ostatných podnikov.²⁵

Pôsobenie podniku v ANC bolo ako kritérium hodnotenia zaradené len v 3 výzvach. Za pôsobenie v ANC bola žiadosť zvýhodnená piatimi bodmi, t. j. 5 % zvýhodnenie a pri zhode bodov rozhodovalo toto kritérium ako piate, resp. šieste v poradí. Vzhľadom na existujúci rozdiel v objeme investičných dotácií medzi oblasťami ANC a produkčnými oblasťami sa 5 % zvýhodnenie javí ako nedostatočné a pri zhode bodov má ANC len malú váhu. V novej SPP by zvýšenie toku investícií do znevýhodnených oblastí malo byť podporené väčším bodovým ohodnotením pôsobenia v ANC a zaradením tohto kritéria na vyššiu pozíciu pri rozhodovaní o financovaní bodovo zhodných žiadostí.

Revízia ďalej odporúča diferencovať platbu podľa zaťaženia poľnohospodárskej pôdy živočíšnou výrobou. Podpora znevýhodnených oblastí má potenciál prispieť k zachovaniu a obnove biodiverzity a biotopov. Pozitívny efekt ANC by sa mal prejavovať najmä v oblastiach s vysokou prírodnou hodnotou²⁶, kde voľne pasený dobytok prirodzene dodáva organický materiál do pôdy. Na Slovensku je preto doplňujúcou podmienkou pre poskytnutie platby ANC na trvalý trávny porast chov polygastrických zvierat alebo koní v rozsahu minimálne 0,3 VDJ na ha. Podmienka sa tak netýka subjektov, ktoré majú v záväzku len ornú pôdu. Zároveň platí, že **pokiaľ subjekt nechová aspoň 0,3 VDJ na ha trvalého trávnatého porastu (TTP), nemá nárok na platbu ANC na TTP**, napriek tomu, že pôsobí v znevýhodnenej oblasti.

Revízia navrhuje diferencovať výšku platby pre jednotlivé podporované oblasti v závislosti od zaťaženia poľnohospodárskej pôdy zvieratami. Doterajšia podmienka (0,3 VDJ / ha TTP) by sa v záujme zvýšenia príspevku k environmentálnym cieľom (organická hmota v pôde) zmenila na minimálne zaťaženie 0,3 VDJ na ha celej poľnohospodárskej pôdy (TTP + orná pôda). Výška platby by bola ďalej diferencovaná podľa toho, či subjekt spĺňa minimálne zaťaženie hospodárskymi zvieratami. Pre každý typ znevýhodnenej oblasti by tak existovali 2 sadzby podpory, a to pre subjekty so zaťažením do 0,3 VDJ / ha a pre subjekty so zaťažením 0,3 VDJ / ha a viac. Uvedený systém prispeje k spravodlivejšiemu rozdeleniu platieb. Ich výška totiž bude presnejšie odrážať ušlý zisk podniku.

²⁵ Podľa IL MPRV SR.

²⁶ Netherlands Environmental Assessment Agency (2010); podľa PRV SK 2014 – 2020 sa v ANC územiach nachádza viac ako 90 % území s vysokou pridanou hodnotou.

10 Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia

V súčasnom programovacom období sú ambície v environmentálnej oblasti podporované najmä platbou v záujme klímy a životného prostredia (tzv. greeningu) a agro-environmentálne klimatickým opatrením (AEKO). Greening predstavuje hektárovú platbu za jasne špecifikované činnosti nad rámec podmienok krížového plnenia, na ktorú je vyčlenených 30 % priamych platieb. Greening však má nedostatky v oblastiach špecifikácie cieľov a intervenčnej logiky (Európsky dvor audítorov, 2017). Aj keď sa dodržiavanie greeningu v EÚ dotklo približne 86 % pôdy, zmeny v prospech životného prostredia sa prejavili len na 5 % pôdy. Platba tak plní najmä funkciu podpory príjmov (JRC, 2016).

Platby v rámci AEKO kompenzujú poľnohospodárom zvýšené náklady, resp. stratu príjmu v dôsledku prijatých viacročných záväzkov presahujúcich rámec povinných noriem (minimálna činnosť, greening). V minulom období bol vplyv väčšiny operácií v AEKO hodnotený ako zmiešaný. Na zhodnotenie environmentálne dopadu ex post hodnotenie odporúča sledovanie väčšieho množstva merateľných ukazovateľov (Ex post hodnotenie PRV SR 2007 – 2013, 2016).

Box 1: Zelená architektúra

Od roku 2021 návrh Európskej komisie zvyšuje ambície v oblasti životného prostredia a tlak na dosiahnutie merateľných výsledkov. Na environmentálnu oblasť by ČŠ mali vyčleniť aspoň 40 % zdrojov. Rámec opatrení, cez ktorý budú tieto zdroje alokované sa nazýva zelená architektúra a pozostáva z 3 hlavných prvkov:

- rozšírená kondicionalita („*enhanced conditionality*“ – podmienky vyplácania priamych platieb),
- eko-schémy (časť I. piliera),
- AEKO (financované z II. piliera).

Rozšírená kondicionalita reaguje na kritiku Dvora audítorov a nahrádza krížové plnenie a greening. Súčasný greening sa stáva základnou podmienkou na poskytnutie priamych platieb a krížové plnenie je rozšírené o ďalšie normy v oblasti ochrany pôd, manažmentu živín a zákazu transformácie TTP. Na rozdiel od súčasného obdobia je rozšírená kondicionalita flexibilnejšia. ČŠ majú priestor na zohľadnenie národných charakteristík a potrieb. V stanovených okruhoch budú totiž samé určovať dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky s možnosťou doplnenia špecifických národných podmienok. Plnenie uvedených podmienok ale musí jasne napomáhať k plneniu environmentálnych cieľov a byť v súlade s identifikovanými potrebami a SWOT analýzou členského štátu. Dosiahnutie cieľových hodnôt v environmentálnej oblasti odmení EÚ výkonnostným bonusom vo výške 5 % alokovaných prostriedkov na rok 2017.

Eko-schémy predstavujú ďalšiu vrstvu podpory životného prostredia. Formu eko-schémy a alokovaný objem prostriedkov prispôsobujú ČŠ svojim potrebám.²⁷ Eko-schémy môžu byť implementované ako motivujúca hektárová platba (ktorej výška nezávisí na ušlom zisku) alebo ako kompenzácia za ušlý zisk. Z hľadiska zelenej architektúry vytvárajú eko-schémy druhý blok, ktorý môže byť nadstavbou (prísnejšie podmienky) alebo rozšírením (doplňujúce podmienky) kondicionality. Pre farmárov je zapojenie sa do eko-schémy záväzná vždy len na 1 rok. Farmári tak môžu sami zvoliť, ktoré eko-schémy sú pre nich vhodné.

Tretím blokom zelenej architektúry je **agro-environmentálne klimatické opatrenia (AEKO)**. Cieľom AEKO je obnova, ochrana a podpora ekosystémov, efektívne využívanie vstupov a prechod na nízko uhlíkovú produkciu podporujúcu odolnosť voči klimatickým zmenám. Nový systém výkonu SPP umožňuje zvýšiť súlad medzi I. a II. pilierom vďaka jednotnému plánovaniu zdrojov v Strategickom pláne. AEKO tak môže nadväzovať na eko-schémy a stanovovať ambicioznejšie environmentálne ciele. ČŠ sú povinné alokovať aspoň 30% zdrojov II. piliera na opatrenia, ktoré majú priamy vplyv na zmiernenie klimatických zmien a podporu životného prostredia. Na tento účel môžu ČŠ presunúť dodatočných 15 % prostriedkov z I. piliera.

²⁷ ČŠ môžu navrhnúť eko-schémy ako rozšírenie postupov obhospodarovania pastvín, riadenie obsahu živín v pôde, starostlivosť o opelovače, agro-ekológia, postupy ekologického poľnohospodárstva; minimálna alokácia nie je stanovená.

Ciel: Efektívnejšie podporiť klímu a životné prostredie s dôrazom na dosahovanie environmentálnych výsledkov

Tabuľka 16: Opatrenie 10 – Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
10.1 Implementovať AEKO ako sériu záväzkov zameraných na výsledky s voliteľnou intenzitou ich naplňania	Realokácia v rámci programu	EÚ + cofin.	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021
10.2 Zaviesť cieľovo orientovanú podporu na ochranu a zvýšenie kvality pôdy, vody a biotopov	Realokácia v rámci programu	EÚ + cofin	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021
10.3 Celoplošne hodnotiť agro-environmentálne dopady poľnohospodárstva na ročnej báze	-	EÚ + cofin	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb;	1.1.2021
10.4 Alokovať aspoň 30 % I. piliera na eko-platby	Realokácia v rámci programu	EÚ	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021

Zdroj: IPP

Revízia odporúča implementovať AEKO ako schému, v ktorej beneficienti príjmu sériu cielených záväzkov zameraných na výsledky s voliteľnou intenzitou ich naplňania. Slovensko, rovnako ako väčšina štátov, zvolilo prístup, v ktorom beneficienti prijímajú záväzky za jednotlivé operácie. Z ex-post hodnotenia PRV 2007 – 2013 vyplýva, že výrazne pozitívny vplyv na ekonomické výsledky subjektov mala v predchádzajúcom období podpora integrovanej produkcie (IP). Vplyv ostatných podopatrení AEKO bol však zmiešaný. Negatívne bola hodnotená situácia, kedy beneficient prijal platbu samostatne za tri a viac podopatrení. Takýto stav viedol k nadhodnoteniu podpory a vzniku efektu mŕtvej váhy. V súčasnom programovacom období pretrváva problematika opatrenia IP, ktorým je absencia celoeurópskej legislatívy.

Do budúceho obdobia preto revízia odporúča zaviesť schémy, v ktorých beneficienti príjmu sériu záväzkov s vopred stanovenými cieľovými hodnotami environmentálnych indikátorov. Uvedený prístup implementujú viaceré členské štáty. V jednej schéme sa tak budú spájať viaceré prvky, ako napríklad obmedzenie použitia priemyselných hnojív, obmedzenie použitia rizikových prípravkov na ochranu rastlín alebo vykonávanie protierózných opatrení. Subjekty by mali voľnosť pri výbere jednotlivých záväzkov. Poskytnutá flexibilita by však ovplyvňovala výšku kompenzačnej platby. Uvedený systém by mal podporiť zapojenosť farmárov a znížiť efekt mŕtvej váhy.

Revízia odporúča zaviesť cieľovo orientovanú podporu na ochranu a zlepšenie kvality pôdy, vody a biotopov. Z hľadiska kvality pôdy na Slovensku prevládajú problémy ohrozenia veľkej časti pôdneho fondu vodnou a veternou eróziou (43 % pôdy), zvýšenou acidifikáciou (47 %), zhutnením (33 %) a zníženým obsahom humusu v pôde (30 % deficit). Deficit organického uhlíka je problémom najmä v podnikoch bez ŽV a s nízkou diverzifikáciou plodín. Nástrojom na vymedzenie najviac ohrozených plôch disponuje VÚPOP. Rozvinutie tohto nástroja v spolupráci s PPA a ÚKSÚP umožní presné cielenie, kvantifikáciu a hodnotenie intervencií zameraných na zmiernenie uvedených nedostatkov.

Podobne ako pri pôde monitoruje každoročne VÚVH v zmysle nitrátovej smernice²⁸ trendy v obsahu dusičnanov vo vode. Na základe vyhodnotenia je možná identifikácia najzraniteľnejších území. Cielené intervencie by mali byť zamerané na zvýšenie kvality vody a zvýšenie jej zadržiavania v krajine. Znížená retenčná schopnosť územia, škodlivé zmeny odtokových pomerov a splavovanie pôdy majú, okrem pôdy, negatívne dopady aj na obyvateľstvo a majetok.²⁹

²⁸ 91 / 676 / EHS.

²⁹ Podľa § 30 ods. 2 zákona č. 364/2004 má poľnohospodár povinnosť konať tak, aby zlepšil vodné pomery.

Ochrana biodiverzity sa monitoruje cez index poľného vtáctva a vývoj území s vysokou prírodnou hodnotou. V dobrom stave sú biotopy lúk. Zaostávajú však rozsiahle monokultúrne plochy. Hmyzu, vtáctvu a drobným hlodavcom totiž vyhovuje mozaikovitá krajina. Dobrým príkladom zo zahraničia sú opatrenia, ktoré poľnohospodárom neprikazovali dodržiavanie vymedzených postupov. Poskytnutie podpory bolo podmienené priamo výskytom špecifických druhov rastlín. Revízia odporúča zaviesť plošné intervencie v záujme preukázateľného zvýšenia biodiverzity.

Revízia odporúča celoplošne hodnotiť agro-environmentálne dopady poľnohospodárstva na ročnej báze. Nedostatkami viacerých podopatrení je nízka zapojenosť subjektov a problematické meranie agro-environmentálnych dopadov. Na meranie uvedených dopadov slúžia najmä pilotné projekty. Absentuje však celoplošné hodnotenie.

Ex-post hodnotenie PRV 2007 – 2013 poukazuje na nedostatok merateľných ukazovateľov agro-environmentálneho dopadu. Zároveň odporúča, aby bol pri podobných opatreniach aplikovaný integrovaný prístup, lepšie zosúladenie s územným kontextom a ostatnými opatreniami.

Revízia odporúča alokovať aspoň 30 % I. piliera na eko-platby. Európska komisia používa na určenie miery, akou sa opatrenia podieľajú na zlepšení životného prostredia tzv. Rio-markery. Tie rozlišujú, či je dané opatrenie cieleňé hlavne, čiastočne alebo vôbec na životné prostredie. Podľa toho sú opatreniam priradené váhy:

- 40 % - základná podpora príjmu, redistributívna platba, platby za prírodné a iné obmedzenia (ANC),
- 100 % - eko-schémy a intervencie, ktoré sa zarátavajú do minimálneho 30 %-ného limitu pre AEKO.

Z hľadiska financovania majú teda eko-platby najväčšiu váhu a mali by byť plne podporované. Ich efektívnosť je však závislá od nastavenia schémy a zapojenia sa subjektov. Európska komisia odporúča najmä implementáciu operácií zameraných na konkrétne oblasti, resp. konkrétne potreby s jasne vymedzenými environmentálnymi cieľmi. Revízia odporúča využiť prostriedky „uvoľnené“ greeningom na **zvýšenie environmentálnej výkonnosti a ochranu pôdy**.

11 Podpora ekologickej produkcie

Ekologické poľnohospodárstvo (EP) je systém manažmentu fariem a výroby potravín, ktorý je kombináciou najlepších environmentálnych postupov, vysokej úrovne biodiverzity a ochrany prírodných zdrojov. EP zaväzuje poľnohospodárov k dodržiavaniu prísnych noriem v oblasti pohody zvierat a využívania prírodných látok a procesov (Nariadenie Rady (ES) č. 834/2007). Ekologická výroba podporuje rozmanitosť v rastlinnej a živočíšnej výrobe, eliminuje znečistenie vôd a zvyšuje obsah humusu v pôde. Medzi ďalšie pozitívne dopady EP patrí zvyšovanie zadrživacej schopnosti vody, zlepšenie štruktúry pôdy a znižovanie pôdnej erózie. Podporou udržateľného využívania prírodných zdrojov je tak EP významným nástrojom na zmierňovanie a adaptáciu na zmenu klímy.

Podpora EP sa v súčasnej SPP poskytuje na hektár poľnohospodárskej plochy farmárom, ktorí sa zaviazujú dodržiavať postupy ekologického poľnohospodárstva. Väčšina krajín podporuje EP na základe priaznivých environmentálnych účinkov.³⁰ Slovenská republika podporuje v ekologickom poľnohospodárstve 7 typov plôch³¹ s predpokladaným rozsahom 157 000 ha. Podiel plochy, na ktorej sa aplikujú postupy EP je na Slovensku v porovnaní s EÚ vyšší, dominujú však trvalé trávne porasty (TTP). Vysoký podiel TTP a produkcia ekologických krmovín vytvárajú predpoklad pre ekologickú živočíšnu výrobu. Jej priama podpora však nie je možná vzhľadom na fakt, že sa podpora poskytuje na hektár pôdy.

³⁰ Ďalšie dôvody – rastúci dopyt spotrebiteľov, zlyhávajúce trhu, pozitívny vplyv na turizmus.

³¹ Orná pôda, TTP, ovocné sady, ovocné sady intenzívne, zelenina, zemiaky, vinič.

Kompenzačná platba reflektuje zvýšené nároky na dodržiavanie prijatých záväzkov a vytvára podmienky pre produkciu ekologických výrobkov s vyššou pridanou hodnotou a lepšou uplatniteľnosťou na trhu. Obmedzenia vyplývajúce z postupov ekologického poľnohospodárstva zároveň zvyšujú nároky na objem práce. Ekologické poľnohospodárstvo má potenciál zvýšiť zamestnanosť a zmierniť vyludňovanie vidieka (PRV SK 2014 - 2020).

Cieľ: Navýšiť podiel zvierat v EP, zvýšiť pridanú hodnotu a spotrebiteľskú atraktivitu produktov a zlepšiť dopady na životné prostredie.

Tabuľka 17: Opatrenie 11 – Podpora ekologickej produkcie

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
11.1	Postupné navýšenie minimálneho zaťaženia TTP zvieratami	-	EÚ + cofin.	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021
11.2	Plošné hodnotenie environmentálnych dopadov ekologického poľnohospodárstva	-	EÚ + cofin.	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021

Zdroj: IPP

Revízia odporúča postupne navýšiť minimálne zaťaženie TTP zvieratami. Z hľadiska štruktúry pôdy v EP na Slovensku dominujú TTP (66 %) nad ornou pôdou. Na úrovni EÚ sa však rozlohy TTP a ornej pôdy v EP približne rovnajú. Navyše, na 57 % ornej pôdy v EP pestujeme plodiny na krmné účely. Z hľadiska podielu ornej pôdy využívanej na pestovanie podporovaných komodít (zemiaky, ovocie, zelenina, vinič) zaostávame za priemerom EÚ vo všetkých typoch. Alokovaním väčšiny plochy na pestovanie krmovín sa na Slovensku vytvára predpoklad pre dobré podmienky ekologického chovu hospodárskych zvierat. Za priemerom EÚ však zaostávame v chove dojníc a ošípaných.

Podiel počtu hospodárskych zvierat spĺňajúcich podmienky ekologického poľnohospodárstva je na Slovensku nad priemerom EÚ. Tento výsledok je však tvorený najmä ovcami a kozami. V ekologickom chove ošípaných a hovädzieho dobytku zaostávame, a to napriek tomu, že sa v EÚ prejavuje zvýšený dopyt po bio mäse. Medzi rokmi 2014 a 2016 vzrástla jeho produkcia v EÚ o približne 23 %. Na stavy dobytku nadväzuje i produkcia výrobkov. Pozitívne výsledky dosahuje Slovensko v produkcii mlieka a ovčieho mäsa. Výrazne však zaostávame v produkcii hovädzieho a bravčového mäsa.

Revízia navrhuje navýšenie minimálneho zaťaženia TTP hospodárskymi zvieratami zo súčasných 0,3 DJ / ha na 0,5 DJ / ha. Súčasná povinnosť pre žiadateľov o podporu EP je minimálne zaťaženie TTP zvieratami vo výške 0,3 DJ na ha TTP. Stanovený je i horný limit, a to 1,9 DJ / ha poľnohospodárskej pôdy. Na Slovensku je celkové zaťaženie na úrovni 0,6 DJ na ha TTP.³², čo je pod priemerom EÚ (1 DJ na ha TTP). Postupné navýšenie zaťaženia rešpektujúce biologické podmienky ŽV poskytne poľnohospodárom dostatočný čas na adaptáciu. Navýšenie počtu hospodárskych zvierat má za cieľ zvýšiť príspevok platby k environmentálnym cieľom, efektívnejšie využiť krmovinovú základňu a podporiť produkciu v oblastiach, v ktorých zaostávame.

Revízia odporúča zaviesť plošné hodnotenie environmentálnych dopadov ekologického poľnohospodárstva. Plošné hodnotenie poskytne jasnú kvantifikáciu prínosov k cieľom stanoveným pre životné prostredie. Merateľné ukazovatele a vplyv ekologického poľnohospodárstva na ne zabezpečia informačnú základňu pre efektívnejšiu a lepšie cielenú podporu v budúcnosti. Zároveň bude možné presnejšie porovnanie EP s konvenčným spôsobom hospodárenia.

³² Zdroj: Eurostat 2017; do prepočtu sú zarátané kone, HD, ošípané, ovce, kozy a hydina; vynechaním ošípaných a hydiny sa výsledok výrazne nemení.

12 Lesy

12.1 Lesy a dlhodobá udržateľnosť lesníctva

Lesy na Slovensku sa rozprestierajú na území s rozlohou 2 019 273 hektárov, z toho 1 946 312 ha predstavuje porastová pôda. Zaberajú približne 41 % územia SR. Na Slovensku sa vyskytujú aj lesy, ktoré nie sú oficiálne klasifikované ako lesné pozemky, tzv. biele plochy. Po pripočítaní výmery „bielych plôch“ k výmere lesných porastov (1 946,3 tis. ha) a po odpočítaní výmery kosodreviny (20,4 tis. ha), ktorá podľa medzinárodne používanej definície Organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) 2015 nie je lesom (patrí do kategórie „ostatné pozemky s drevinami“), je skutočná výmera lesov na Slovensku $2\,211 \pm 43$ tis. ha a lesnatosť $45,1 \pm 0,9$ %. Štátne organizácie obhospodarujú 1 019 200 ha porastovej pôdy (52,4 %), ostatnú výmeru (47,6 %) obhospodarujú lesy súkromné, spoločenstevné, cirkevné, obecné a lesy poľnohospodárskych družstiev (Zelená správa, 2018). Prevládajú listnaté dreviny (62,8 %) nad ihličnatými (37,2 %). Najviac zastúpené sú buk (33,6 %), smrek (22,7 %) a dub (10,5 %). Podľa Zelené správy (2018) sa plocha lesov na Slovensku od roku 1980 dlhodobo zväčšuje.

Tabuľka 18: Plocha lesných pozemkov (ha)

	1980	1990	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Lesné pozemky	1 952 656	1 976 538	1 997 961	2 006 172	2 010 817	2 014 731	2 016 729	2 019 273

Zdroj: Zelená správa 2018

Box 2: Hodnota ekosystémových služieb lesa

Lesy sú zdrojom kyslíka na dýchanie, miestom na život pre väčšinu živočíchov a rastlín, zadržujú vodu, vietor, hluk a zmierňujú extrémne teploty, zabráňujú erózii pôdy, sú zdrojom potravy, dreva a ďalších materiálov a látok, ako aj pracovných miest a sú miestom na oddych a turizmus. Hodnota ekosystémových služieb hektára lesa sa odhaduje na 451 eur každý rok (Constanza et. al, 1997). Lesy na Slovensku nám teda každoročne prinášajú hodnotu viac ako 1 mld. eur, čo predstavuje 1,2 % HDP. Väčšina tejto hodnoty nie je v HDP zohľadnená.

Zásoba dreva v lesoch je približne 480 mil. m³ a z roka na rok rastie. Zatiaľ čo v roku 2017 sa vyťažilo 9,39 mil. m³ dreva, celkový bežný prírastok bol 12,02 mil. m³ dreva. Ťažba dreva neprekračuje jeho prírastok. Náhodná ťažba sa koncentruje do lokalít, ktoré boli postihnuté suchom, vetrom a podkôrnym hmyzom (Zelená správa 2018)

Tabuľka 19: Celkový bežný prírastok dreva (tis. m³)

	1980	1990	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Celkový bežný prírastok	8 842	10 008	11 204	11 584	11 953	11 982	12 079	12 023

Zdroj: Zelená správa 2018

Náhodná (kalamitná) ťažba tvorila v roku 2017 polovicu celkovej ťažby, pričom už viacero rokov je zvýšená. Dôvodom sú veterné smršte (Alžbeta z roku 2004 a Žofia z roku 2014) ako aj klimatické zmeny a s tým súvisiace premoženie lykožrúta.

Tabuľka 20: Ťažba dreva (tis. m³)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Realizované ťažby spolu	9 860	9 447	8 802	7 947	9 721	9 143	9 321	9 393
z toho náhodné ťažby	6 159	4 983	4 074	3 220	6 446	5 213	4 689	5 041
náhodné ťažby ako % realizovaných ťažieb	62,5%	52,7%	46,3%	40,5%	66,3%	57,0%	50,3%	53,7%

Zdroj: Zelené správy

Najviac dreva bolo poškodeného biotickými faktormi, konkrétne lykožrútom smrekovým (3,9 mil. m³ drevnej hmoty). Veľké množstvo lesa poškodil aj vietor (1,1 mil. m³ drevnej hmoty).

Tabuľka 21: Objem poškodenej drevnej hmoty (tis. m³)

	Počiatkový stav k 1.1.2017	Nárast za rok 2017	Spracovaná v roku 2017	Nespracovaná k 31.12.2017
Abiotický činiteľ	178	1 070	1 102	147
z toho: Vietor	153	920	942	130
Biotické škodlivé činitele	404	3 915	3 793	525
z toho: Lykožrút smrekový	112	3 431	3 297	245
Antropogénne činitele	2	46	46	3

Zdroj: Zelená správa 2018

Slovensko a ostatné krajiny Európy sú v posledných rokoch najmä z dôvodu klimatických zmien vystavené veterným a lykožrútovým kalamitám. Revízia navrhuje zanalyzovať, čo je najvhodnejšou reakciou na kalamity. Existujú štúdie podporujúce **pasívny prístup k obhospodarovaniu lesa**³³. Ukazujú, že prirodzená obnova lesa po kalamitách (veterných, lykožrútových) je často najlepším riešením (Zeppenfeld, a iní, 2015, Nováková & Edwards-Jonášová, 2015, Beudert, a iní, 2014). V národných parkoch je to jediná doporučená metóda (Nováková & Edwards-Jonášová, 2015). Veterné a lykožrútové kalamity dokonca napomáhajú predtým intenzívne obhospodarovanému lesu dostať sa do svojej prirodzenej štruktúry (Thorn, Bässler, Svoboda, & Müller, 2017, Fischer, Lindner, Abs, & Lasch, 2002) a zvyšujú biodiverzitu v lese (Lehnert, Bässler, Brandl, Burton, & Müller, 2013, Beudert, a iní, 2014).

Aktívny prístup k obhospodarovaniu lesa je zameraný najmä na súbor pestovných, hospodársko-úpravníckych, ochranných a ďalších lesohospodárskych opatrení s cieľom neumožniť vznik ďalšieho poškodenia lesa, či škôd po kalamitách. Aktívny prístup k obhospodarovaniu lesa berie do úvahy najmä socioekonomické faktory, ako napríklad zamestnanosť (najmä na vidieku) alebo zníženie speňaženia dreva po kalamite.

Cieľ: Stransparentniť poskytovanie informácií o stave lesov v SR

Tabuľka 22: Opatrenie 12.1 – Zverejnenie Programov starostlivosti o les

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
12.1 Zverejniť všetky Programy starostlivosti o les (PSL) v úplnom znení na jednom mieste, dáta v excelovskej / .csv forme	-	ŠR	NLC	1.1. 2020

Zdroj: IPP

Program starostlivosti o lesy (PSL) je nástrojom štátu na zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, revízia navrhuje jeho povinné zverejňovanie v úplnom znení. Opatrenie umožní verejnú kontrolu nad obhospodarovaním lesa a zabezpečovaním trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch. PSL sa vyhotovuje pre všetky lesné celky na území Slovenska. PSL sa vyhotovujú na obdobie 10 rokov. Každý rok sa vypracuje PSL na desiatine územia SR. Vyhotovovateľov PSL vyberá Národné lesnícke centrum. PSL sú schvaľované okresnými úradmi v sídle kraja. Údaje o lesoch uvedené v PSL (opis porastu a plán hospodárskych opatrení) sú zverejňované ako „open data“ v csv formáte. Zverejňovanie údajov PSL sa riadi Akčným plánom Iniciatívy pre otvorené vládnutie a ďalšími strategickými dokumentami.

12.2 Lesy a monitorovanie ťažby dreva

Revízia identifikovala priestor na zlepšenie monitorovania pohybu dreva od ťažby po expedíciu. K nedostatkom pri spôsobe evidencie zásob dreva v expedičných skladoch dospela aj záverečná správa NKÚ

³³ Pasívny prístup k obhospodarovaniu lesa sa vyznačuje najmä neľážením dreva po kalamitách, ponechaním vyrovnania sa s kalamitou na prírode.

(NKÚ, 2018). Vojenské lesy a majetky SR š.p. v súčasnosti disponujú kvalitným systémom, ktorý môže slúžiť ako inšpirácia ostatným štátnym lesným subjektom.

Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia je orgánom štátnej správy v oblasti uvádzania dreva a výrobkov z dreva na vnútorný trh s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky. Jedným z hlavných problémov Slovenskej lesnícko-drevárskej inšpekcie je personálne obsadenie. Nedostatočný počet zamestnancov nepostačuje pokryť všetky časti územia SR, na ktorých sa podľa operatívnych hlásení protiprávne konania môžu vykonávať (preprava dreva z nelegálnej ťažby dreva).

Cieľ: Lesy SR, š.p., Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, š.p. a Štátne lesy Tatranského národného parku Tatranská Lomnica budú disponovať efektívnym systémom kontroly ťažby a prepravy dreva.

Tabuľka 23: Opatrenie 12.2 – Monitorovanie ťažby dreva

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
12.2	Zaviesť elektronický systém kontroly ťažby a prepravy dreva	- náklady	ŠR	Lesy SR, š.p., Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, š.p., Štátne lesy Tatranského národného parku	1.1. 2021

Zdroj: IPP

Revízia navrhuje zaviesť elektronický systém kontroly ťažby a prepravy dreva. Podobný systém zaviedli Vojenské lesy a majetky SR š.p. v roku 2015 v rámci celého podniku. Prijala sa vnútropodniková smernica o označovaní a evidencii drevnej hmoty. Každý kus guľatiny sa označuje jedinečným číslom. Výsledkom je presná evidencia ťažby na konkrétny porast aj s príslušnou sortimentáciou, čiže kvalitatívnym zatriedením v danom čase ťažby. Zavedenie kontrolných systémov v iných štátoch viedlo k väčšej transparentnosti obchodu s drevom.

V závislosti od licenčných podmienok je potrebné zvážiť efektívnosť využitia a rozšírenia existujúceho systému Vojenských lesov a majetkov SR, š.p.

13 Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov

Do kapitoly MPRV SR spadajú 4 rozpočtové a 7 príspevkových organizácií. Najväčšími sú Štátna veterinárna a potravinová správa SR, Pôdohospodárska platobná agentúra, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky a Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum. Ich výdavky financované zo štátneho rozpočtu predstavujú 88 % výdavkov podriadených organizácií MPRV.

Tabuľka 24: Prehľad podriadených organizácií MPRV (2017)

	Počet zamestnancov	Výdavky - štátny rozpočet (mil. eur)			
		Spolu	Bežné	Kapitálové	Transfery
Úrad MPRV**	559	61,6	24,4	1,5	35,7
Rozpočtové organizácie					
Štátna veterinárna a potravinová správa SR	985	23,8	23,1	0,6	0,2
Pôdohospodárska platobná agentúra	591	24,1	18,6	0,9	4,6
Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky	559	12,8	11,2	1,4	0,2
Plemenárska inšpekcia SR	12	0,2	0,2	0	0
Príspevkové organizácie					
Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum*	513	15,1	15	0	0,1
Štátny veterinárny a potravinový ústav	273	3,8	3,8	0	0
Národné lesnícke centrum	229	4,8	4,7	0,1	0
Štátne lesy Tatranského národného parku	152	0,9	0,9	0	0
Múzeum vo Svätom Antone	27	0,4	0,2	0,2	0
Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov	14	0,3	0,1	0,2	0
Agentúra pre rozvoj vidieka	12	0,1	0,1	0	0
SPOLU	3 926	147,9	102,3	4,8	40,9

* z toho dotácie na citlivé komodity 8,9 mil. eur

Zdroj: MF SR (RIS), výročné správy

Revízia navrhuje úspory v objeme 1,7 – 2,5 mil. eur ročne na nákupe služieb a do 2,1 mil. eur ročne na podporných a prierezových činnostiach. Na základe porovnania výdavkov na služby identifikovala priebežná správa príspevkové a rozpočtové organizácie, u ktorých existuje potenciál úspor v podporných prierezových činnostiach a organizácie, ktorých výdavky na zamestnanca na služby boli vyššie ako je priemer v iných štátnych úradoch.

13.1 Optimalizácia výdavkov úradu a podriadených organizácií (PRO) MPRV SR

Tabuľka 25: Opatrenie 13.1 – Optimalizácia výdavkov úradu a podriadených organizácií (PRO) MPRV SR

Opatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.1.1	Optimalizácia výdavkov úradu MPRV SR a podriadených organizácií (podporné a prierezové činnosti)	+2,1 mil. eur	ŠR	MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2022
13.1.2	Optimalizácia výdavkov úradu MPRV SR na služby	+0,3 až +1,1 mil. eur	ŠR, EÚ	MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2020
13.1.3	Vykonať procesno-organizačný audit úradu MPRV		ŠR	MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2020

Podporné a prierezové činnosti MPRV SR

Viac ako 16 % nákladov (do 2,1 mil. eur) na podporné a prierezové činnosti úradu ministerstva a podriadených organizácií je možné ušetriť optimalizáciou procesov³⁴. Úsporu je možné dosiahnuť prostredníctvom optimalizácie podporných a prierezových činností úradu (do 700 tis. eur), vytvorenia rezortných

³⁴ Vyčíslená úspora nezahŕňa výdavky vyplývajúce z platných zákonných nárokov (odchodné, odstupné, prevádzkové výdavky a pod.) ani odhad nákladov na centralizáciu podporných služieb.

servisných centier (do 1,1 mil. eur) a zefektívnenia poskytovania podporných služieb v Štátnej veterinárnej a potravinovej správe (do 360 tis. eur).

Podporné a prierezové činnosti plnia základné funkcie fungovania organizácie dovnútra, ako aj jeho spolupráce s ďalšími orgánmi štátu a zahraničím³⁵. Kým väčšina zamestnancov ministerstva a podriadených organizácií vykonáva činnosti špecifické pre organizáciu, podporné a prierezové činnosti sú zhodné naprieč rôznymi druhmi organizácií. Ich opakovaný výskyt umožňuje porovnávať efektívnosť.

Revízia výdavkov na mzdy a zamestnanosť navrhuje optimalizovať výdavky na podporné a prierezové činnosti úradov a podriadených organizácií. Identifikované boli tri základné, vzájomne sa dopĺňajúce prístupy:

1. **Optimalizácia podporných a prierezových činností na úroveň efektívnejších úradov** predstavuje krátkodobý spôsob dosiahnutia úspory v rámci súčasného organizačného nastavenia. Spôsob naplnenia potenciálu je na rozhodnutí organizácie, príkladom je zníženie počtu zamestnancov a ich kompenzácií, lepšie rozhodnutia o internom alebo externom zabezpečovaní služieb, nepredpokladá však zmeny v organizačnej štruktúre kapitoly. Vhodné spôsoby dosiahnutia úspory môže spresniť detailnejší organizačno-procesný a mzdový audit.
2. **Centralizácia podporných a prierezových činností do rezortných servisných centier** kombinuje optimalizáciu procesov so zásadnejšími zmenami vyžadujúcimi spoluprácu viacerých organizácií. Podľa skúseností zo zahraničia³⁶ má potenciál znížiť náklady o 15-20 % voči stavu pred optimalizáciou. Súčasťou tohto potenciálu je úspora už dosiahnutá optimalizáciou na organizáciách samotných. Postupný presun výkonu vybraných činností³⁷ podriadených organizácií na úrad v rámci rezortu by okrem úspor z rozsahu priniesol zvýšenie efektivity a kvality poskytovaných služieb.
3. **Vytvorenie spoločných centier podporných a prierezových činností v rámci štátu** by podľa skúseností zo zahraničia umožnilo ušetriť až tretinu nákladov na činnosti, ktoré je možné centralizovať (napr. účtovníctvo, personalistika). Podobne ako u rezortných centier, v prípade štátnej centralizácie sa dajú očakávať úspory z rozsahu, zlepšenie kvality poskytovaných služieb. Zabezpečovanie podporných služieb prostredníctvom štátnych servisných centier by prinieslo dodatočné zvýšenie efektivity prostredníctvom štandardizácie procesov, zvýšenia transparentnosti výdavkov a lepšieho zberu údajov pre manažérske rozhodnutia.

Krátkodobý potenciál úspor úradu MPRV SR predstavuje do 694 tis. eur ročne pri dosiahnutí úrovne druhého najlepšieho porovnávaného úradu. Úsporu je možné dosiahnuť najmä v oblasti IT a vnútornej správy pri optimalizácii výdavkov na vybrané položky.

Krátkodobý potenciál úspor podriadených organizácii predstavuje do 820 tis. eur ročne (14 % nákladov na podporné a prierezové činnosti) pri znížení výdavkov na úroveň mediánu. Ďalších 360 tis. eur (20 % nákladov na podporné činnosti vykonávané v rámci regionálnych správ) predstavuje potenciál úspor Štátnej veterinárnej a potravinovej správy v prípade zabezpečovania vybraných činností ústredím.³⁸

³⁵ Ich prehľad sa nachádza v prílohe 1.

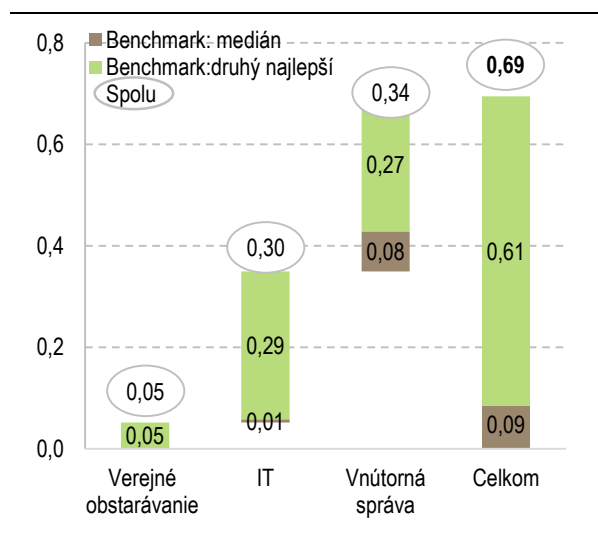
³⁶ Štátne centrum zdieľaných služieb v Bulharsku.

³⁷ Medzi činnosťami s predpokladom na centralizáciu patria činnosti z oblasti ľudských zdrojov, financovania, práva, verejného obstarávania, vnútornej správy a IT.

³⁸ Alternatívne je zefektívnenie možné dosiahnuť prostredníctvom spojenia regionálnych veterinárnych a potravinových správ s regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva.

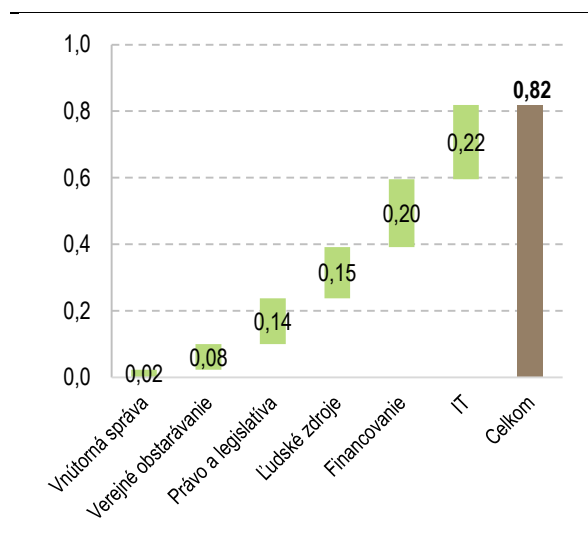
Rezortná centralizácia v rámci podriadených organizácií by mohla priniesť úsporu do 1,1 mil. eur. Súčasťou tohto potenciálu je úspora už dosiahnutá optimalizáciou na organizáciách samotných.

Graf 26: Krátkodobý potenciál úspor - úrad (mil. eur)

Zdroj: Analýza ÚHP

Graf 27: Krátkodobý potenciál úspor – PRO* (mil. eur)

*bez ŠVPS SR

Zdroj: Analýza ÚHP

Ročné náklady na podporné činnosti vrátane externých nákladov v roku 2017 predstavovali takmer 13 mil. eur, z toho viac ako dve tretiny vznikli v podriadených organizáciách. Na úrade MPRV SR pracuje v podporných činnostiach takmer každý štvrtý zamestnanec (celkovo 134 zamestnancov), v analyzovaných podriadených organizáciách každý desiaty (celkovo 289 zamestnancov). Ďalších približne 170 zamestnancov pracuje v podporných činnostiach v Štátnej veterinárnej a potravinovej správe³⁹.

Box 3: Metodika analýzy podporných a prierezových činností

V prvom kroku bolo identifikovaných 80 podporných a prierezových činností, následne boli rozdelené do 11 oblastí (napr.: ľudské zdroje, IT, vnútorá správa). Výpočet potenciálu úradov je založený na 73 činnostiach v 8 oblastiach, v prípade podriadených organizácií do potenciálu vstupuje 7 oblastí.

V rámci revízie na mzdy a zamestnanosť boli zozbierané dáta od dvanástich centrálnych orgánov štátnej správy (11 ministerstiev a Úrad vlády), spolu s ich príspevkovými a rozpočtovými organizáciami. Zozbierané boli údaje o počte prepočítaných úväzkov, mzdových nákladoch a odmenách, nákladoch na externé obstarané služby.

Potenciál úspory sa kvantifikoval pre každú organizáciu a oblasť činností osobitne. Potenciál pre úrad bol určený rozdielom relatívnej nákladovosti daného úradu voči druhému najlepšiemu úradu referenčnej skupiny (úradu s druhými najnižšími relatívnymi nákladmi). Úrady boli rozdelené do dvoch referenčných skupín podľa počtu zamestnancov⁴⁰.

Podriadené organizácie boli porovnávané v rámci 3 veľkostných skupín. Potenciál pre organizáciu bol určený rozdielom relatívnej nákladovosti danej organizácie voči mediánovej organizácii referenčnej skupiny⁴¹

³⁹ Údaje na základe zberu dát uskutočneného Útvárom hodnoty za peniaze v období od apríla 2018 do septembra 2018. Predmetom analýzy boli ministerstvá a Úrad vlády SR spolu s ich podriadenými organizáciami, údaje boli zbierané za rok 2017.

⁴⁰ Referenčnou skupinou úradu MPRV SR sú MŠVVaŠ SR, MH SR, MDaV SR, MPSVaR SR, MF SR, MO SR.

⁴¹ V prípade IT výdavkov Pôdohospodárskej platobnej agentúry tvorili referenčnú skupinu úrady ministerstiev.

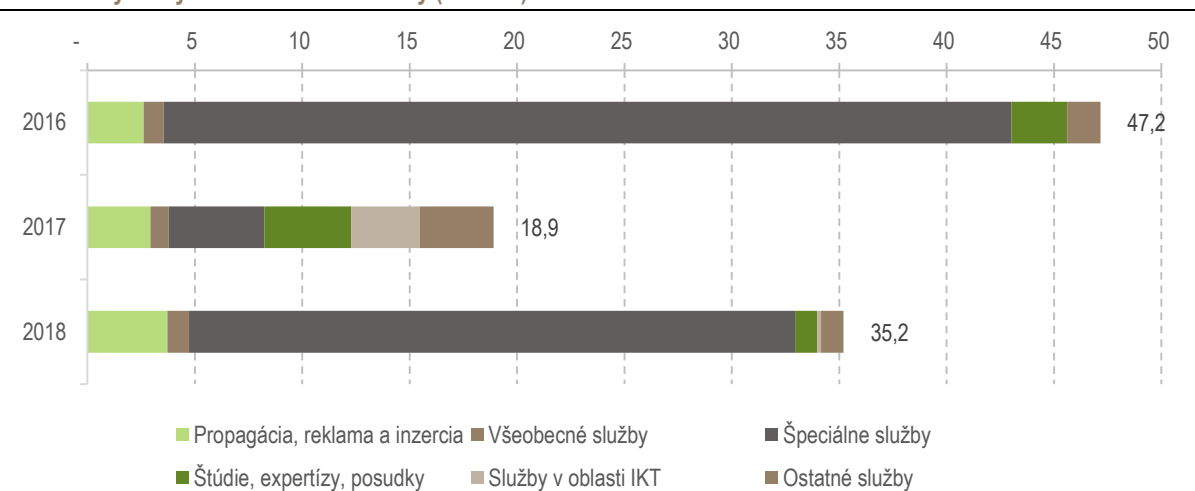
(organizácie s mediánovými relatívnymi nákladmi). Štátna veterinárna a potravinová správa SR bola vzhľadom na svoju štruktúru analyzovaná samostatne.

Porovnatelnosť údajov bola dosiahnutá normalizovaním. Základná miera normalizácie zohľadňuje pri porovnávaní nákladovosti veľkosť úradov. Detailnejšia normalizácia by umožnila prepočítať nákladovosť vybraných oblastí na základe veľkosti spravovaného rozpočtu alebo množstva výstupov (napríklad počet právnych sporov alebo verejných obstarávaní). Analýza nezohľadňuje rozdiely v náročnosti a kvalite vykonanej práce na jednotlivých úradoch. Potenciál je taktiež závislý od kvality dát a presnosti zaradenia zamestnancov a nákladov do podporných a priezových činností.

Výdavky úradu MPRV na služby

Analýza výdavkov na služby sa zameriava na výdavky roku 2017, teda posledného roku, za ktorý sú v čase tvorby tejto správy k dispozícii údaje za skutočnosť výdavkov, s prihliadnutím na očakávanú skutočnosť roku 2018. Závety analýzy minulých výdavkov nedokážu plne zachytiť zmenu v štruktúre výdavkov v súčasnosti, je ale možné identifikovať oblasti s potenciálom úspor.

Graf 28: Výdavky úradu MPRV na služby (mil. eur)

Zdroj: RIS, spracovanie ÚHP (2019)

Vo výdavkoch na služby úradu ministerstva v rokoch 2017 a 2018 bol identifikovaný priestor na optimalizáciu 2,5 mil. eur (49% analyzovaných výdavkov) v roku 2017 a 0,3 mil. eur (57%) v roku 2018. Revízia sa zamerala na skutočné čerpanie výdavkov, slúži preto na identifikáciu potenciálu do budúcnosti. Úspora sa premietne v budúcich výdavkoch v závislosti od ďalšieho čerpania analyzovaných služieb. Analýza bola zameraná na kategórie propagácie, všeobecných a špeciálnych služieb, nákupu štúdií a informačných a komunikačných služieb, ktoré predstavovali 82% výdavkov úradu na služby v roku 2017 a 97% v roku 2018. Úspory je možné dosiahnuť vykonávaním úloh internými kapacitami (tzv. „insourcing“) alebo obstarávaním za ceny, ktoré dosahujú pri nákupoch obdobných služieb iné organizácie.

Tabuľka 26: Potenciál úspor na úrade MPRV za rok 2017 (mil. eur)

Kategória	Celkové výdavky vybraných služieb	Analyzované výdavky	Identifikovaná úspora	Potenciál úspor z celkových výdavkov
IKT služby	3,21	1,91	0,62	0,67
Konzultačné služby	4,43	2,41	1,85	2,87
Propagácia, reklama, inzercia	3,88	0,74	0	0
Ostatné služby	3,97			
Spolu	15,49	5,06	2,47	3,55

Zdroj: RIS, MPRV SR a jeho PRO; Analýza ÚHP 2019

Tabuľka 27: Potenciál úspor na úrade MPRV za rok 2018 (mil. eur)

Katégorieia	Celkové výdavky vybraných služieb	Analyzované výdavky	Identifikovaná úspora	Potenciál úspor z celkových výdavkov
IKT služby	0,53	0	0	0
Konzultačné služby	1,98	0,44	0,28	1,06
Propagácia, reklama, inzercia	3,79	0	0	0
Ostatné služby	27,88			
Spolu	34,18	0,49	0,28	1,06

Zdroj: RIS, MPRV SR a jeho PRO; Analýza ÚHP 2019

V prevádzke IT je možné dosiahnuť úsporu takmer 33% priblížením sa k trhovým cenám. Analyzované výdavky z roku 2017 pokrývali čas 9 IT pracovníkov na plný úväzok pri priemernej mesačnej cene za jedného vo výške 19,8 tis. eur. Časť týchto výdavkov bola na neopakujúce sa úlohy a potenciál úspor identifikovaný pre rok 2017 preto nemusí byť dosiahnuteľný každoročne. V prípade budúcich nákupov podobných IT služieb je možné ušetriť náklady dosiahnutím priemernej jednotkovej ceny za IT pracovníka v projektoch OP II.

Výdavky na IKT v hodnote 608 tis. eur v roku 2017 a výdavky v roku 2018 vo výške 534 tis. eur neboli benchmarkované z dôvodu prílišnej rozdrobenosti dát.

Tabuľka 28: Potenciál úspor na úrade ministerstva v IKT službách za rok 2017

Katégorieia	výdavky v mil. eur		jednotková cena v eur		Typ benchmarku	identifikovaná úspora		Potenciál úspor z celkových výdavkov (mil. eur)
	celkové	analyzované	priemerná	benchmark		mil. eur	%	
IT Prevádzka*	2,07	1,91	125,3	75,63	Trhová cena	0,62	32,6%	0,67
Ostatné IT	1,14							
Spolu	3,21	1,91				0,62		0,67

Vysvetlivky k jednotkovej cene: *za človekohodinu. Sumy s DPH

Zdroj: RIS, MPRV SR; Analýza ÚHP 2019

Pri výdavkoch na konzultačné služby bol identifikovaný potenciál úspor za 1,9 až 2,9 milióna eur v roku 2017 a 0,4 až 1,1 mil. eur v roku 2018. Analyzované platby za konzultácie k Európskym fondom v roku 2017 pokrývali čas deviatich konzultantov na plný úväzok pri cene 19,9 tis. eur za mesiac za jedného. Mesačné náklady na základe prieskumu trhu a revízie odmeňovania na úradoch ministerstiev za podobných zamestnancov sú na úrovni 2 513 eur. Vytvorením interných pracovných miest pri trhovom nákladoch na zamestnanca je možné ušetriť 87% (2017) resp. 82% (2018) nákladov na konzultačné činnosti. Časť týchto výdavkov bola vynaložená na akreditácie a certifikácie podľa požiadaviek EÚ a neopakuje sa v ďalších rokoch, zodpovedajúca časť identifikovaných a potenciálnych úspor teda nemusí byť dosiahnuteľná každý rok.

Tabuľka 29: Potenciál úspor na úrade ministerstva na konzultačných službách za rok 2017

Katégorieia	výdavky v mil. eur		jednotková cena v eur		Typ benchmarku	identifikovaná úspora		Potenciál úspor z celkových výdavkov (mil. eur)
	celkové	analyzované	priemerná	benchmark		mil. eur	%	
K EÚ fondom *	3,29	2,12	126,3	15,95	Trhová cena	1,85	87,2%	2,87
K právu *	0,51	0,28	72,0					
Spolu	4,43	2,41				1,85		2,87

Vysvetlivky k jednotkovej cene: *za človekohodinu. Sumy s DPH

Zdroj: RIS, MPRV SR; Analýza ÚHP 2019

Analyzovaná časť výdavkov na nákup právnych služieb vyplácala 11,3 tis. eur mesačne za zamestnanca na plný úväzok. Nakupované právne služby pokrývali najmä jednorazové špecifické právne úlohy a také, ktoré si narázovo vyžadovali prácu viacerých ľudí. Trvalé zamestnanie nových právnych zamestnancov preto nemusí viesť k ich efektívnemu využitiu alebo zníženiu potreby externých právnych služieb.

Ministerstvo by malo v čo najväčšej miere internalizovať opakujúce sa konzultačné činnosti vytvorením nových zamestnaneckých miest a hľadať najnižšie trhové ceny za tie činnosti, ktoré sa internalizovať

nedajú. Výdavky na konzultačné a auditorské služby v hodnote 634 tis. eur (2017) a 201 tis. eur (2018) neboli benchmarkované z dôvodu prílišnej rozdrobenosti dát.

Tabuľka 30: Potenciál úspor na úrade ministerstva na konzultačných službách za rok 2018

Kategória	výdavky v mil. eur		jednotková cena v eur		Typ benchmarku	identifikovaná úspora		Potenciál úspor z celkových výdavkov (mil. eur)
	celkové	analyzované	priemerná	benchmark		mil. eur	%	
K EÚ fondom *	1,29	0,34	118,03	15,95	Trhová cena	0,28	82,1%	1,06
K právu *	0,49	0,11	72,0					
Spolu	1,98	2,41				0,28		1,06

Vysvetlivky k jednotkovej cene: *za človekohodinu. Sumy s DPH

Zdroj: RIS, MPRV SR; Analýza ÚHP 2019

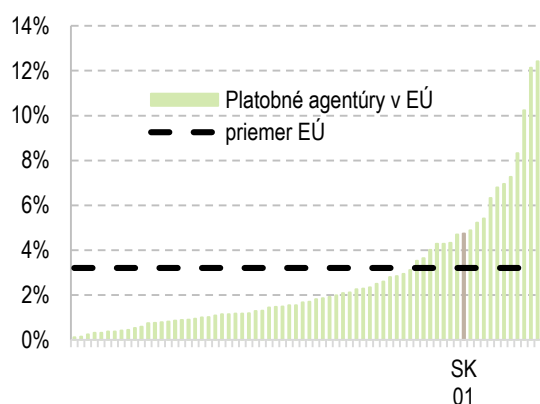
Výdavky ministerstva na nákup vedenia Centrálnej evidencie hospodárskych zvierat (CEHZ) od podriadeného štátneho podniku Plemenárske služby SR a poskytovanie komplexnej podpory vyhotovenia Programov starostlivosti o lesy a ďalších od Národného lesníckeho centra vo výške 1,16 mil. eur (2017) a na vedenie CEHZ vo výške 0,5 mil. eur (2018) sa javia pod úrovňou benchmarku. Výdavky na služby vlastných PRO vo výške 94 tis. eur (2017) a 102 tis. eur (2018) a na služby v oblastiach prevádzky a pozemkových úprav vo výške 2,71 mil. eur (2017) a 2,67 mil. eur (2018) neboli analyzované z dôvodu prílišnej rozdrobenosti údajov. Výdavky na zber dát o hospodárskych zvieratách vo výške 24,6 mil. eur v roku 2018 realizovaný prostredníctvom Plemenárskych služieb SR nebol benchmarkovaný z dôvodu nedostupnosti dostatočne robustného porovnania. **Analýza výdavkov na prevádzkové služby a efektívnosť výdavkov na vedenie CEHZ budú súčasťou auditu ministerstva.**

Ostatné výdavky ministerstva prejdú podrobnejším auditom. Schválený projekt v rámci Operačného programu Efektívna verejná správa bude doplnený mzdovo-organizačným auditom iniciovaným na všetkých ministerstvách v rámci revízie miezd a zamestnanosti. Audit bude mapovať procesy a analyzovať zamestnanosť s následnou optimalizáciou spôsobu zabezpečenia danej činnosti, nie jej oslabenia.

13.2 Komplexná reforma a digitalizácia Pôdohospodárskej platobnej agentúry

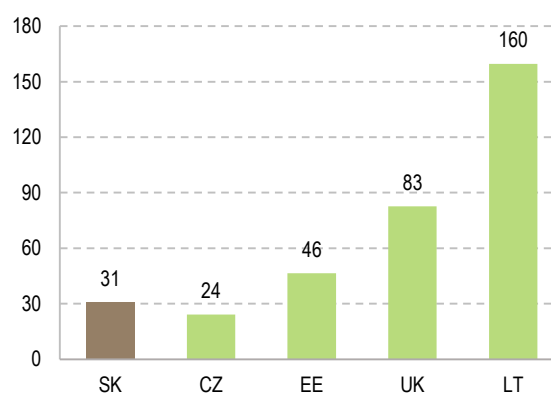
Výdavky PPA očistené o transfery predstavovali v roku 2017 sumu 22,8 mil. eur, z toho 85,3 % prostriedkov pochádzalo zo štátneho rozpočtu. Celkové výdavky PPA dosahovali výšku 680,9 mil. eur, z toho 96,7 % výdavkov tvorili bežné a kapitálové transfery, ktoré PPA poskytuje ako podpory a dotácie v rámci pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

Graf 29: Upravená miera chybovosti platobných agentúr (2018)

Zdroj: Výročná správa DG AGRI 2018

Graf 30: Spracovanie priamych platieb-počet prijímateľov na zamestnanca (2017*)

*údaj pre CZ z roku 2016.

Zdroj: Výročné správy PPA

Pri porovnaní so zahraničnými platobnými agentúrami prerozdeľujúcimi podpory v poľnohospodárstve⁴² dosahuje PPA relatívne slabšie výsledky. Z celkového počtu 72 platobných agentúr sa z pohľadu miery chybovosti v rámci programu rozvoja vidieka umiestnila na dvanástom mieste, mierne nad priemerom EÚ⁴³. PPA taktiež v prepočte na zamestnanca spracovala v porovnaní s ostatnými agentúrami nižší počet žiadostí o priame platby.

Tabuľka 31: Opatrenie 13.2 – Komplexná reforma a digitalizácia Pôdohospodárskej platobnej agentúry

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.2.1	Komplexná reforma a digitalizácia PPA		ŠR/EÚ	PPA	1.9. 2019*
13.2.2	Optimalizácia výdavkov na služby PPA	+0,2 až +0,28 mil. eur	ŠR/EÚ	PPA	1.1. 2020

* termín sa vzťahuje na zverejnenie štúdie uskutočniteľnosti, ktorá bude obsahovať jednotlivé fázy projektu

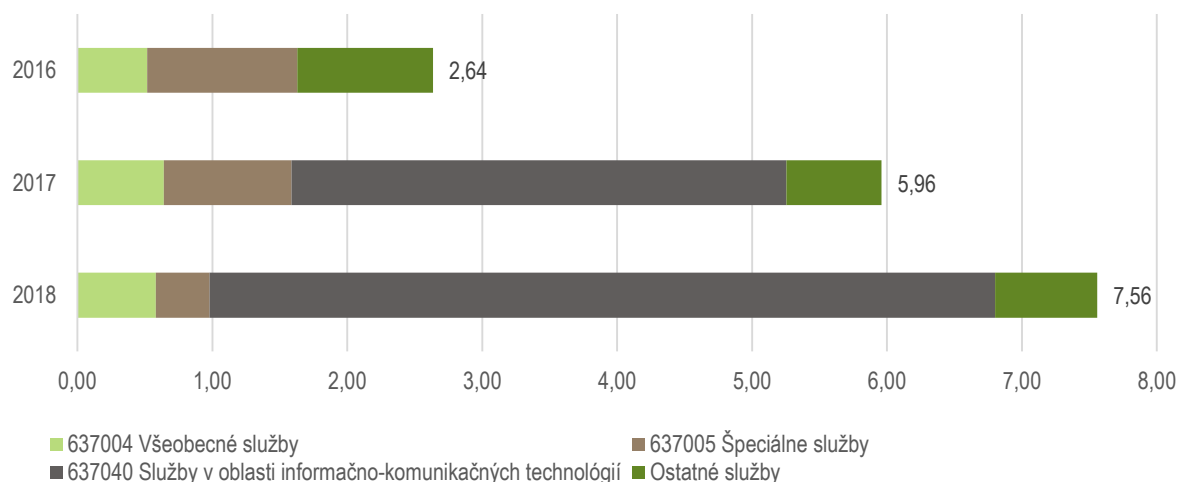
Zdroj:
ÚHP

Zmapovanie procesov a popis reformy inštitúcie bude obsahovať štúdiu uskutočniteľnosti, ktorú PPA pripravuje v kontexte plánovanej digitalizácie svojej agendy. V rámci štúdie uskutočniteľnosti budú detailne zmapované procesy, ktoré popíšu reformu inštitúcie a následne jednotlivé fázy digitalizácie. Dobrou praxou je zmapovať procesy ešte pred návrhom IT projektu.

Náklady na podporné a prierezové činnosti PPA predstavovali 1,8 mil. eur v roku 2017, výkonu podporných činností sa venoval takmer každý desiaty zamestnanec. Krátkodobý potenciál úspor identifikovaný na základe analýzy MF SR (Box 3) predstavuje do 273 tis. eur, najvyšší potenciál sa nachádza v oblasti ľudských zdrojov a IT. Úspora je súčasťou potenciálu v podporných a prierezových činnostiach na rezorte MPRV SR.

Výdavky PPA na služby

Graf 31: Výdavky PPA na služby (mil. eur)

Zdroj: RIS, spracovanie ÚHP (2019)

Vo výdavkoch Pôdohospodárskej platobnej agentúry bol identifikovaný priestor na optimalizáciu 197 – 279 tis. eur ročne, čo predstavovalo 3,8 – 5,4% (2017) resp. 2,9 – 4,1% (2018) nákladov agentúry na vybrané

⁴² Státní zemědělský intervenční fond (CZ), Põllumajanduse Registreite ja Informatsiooni Amet (EE), National Paying Agency under Ministry of Agriculture (LT), Rural Payments Agency (UK).

⁴³ Do 15. júla roku N + 1 sa od platobných agentúr vyžaduje, aby zaslali Európskej Komisii údaje o výsledku kontrol vykonaných za rok N. Tieto kontrolné údaje obsahujú informácie o nárokových sumách, chyby opravené v dôsledku administratívnych kontrol, rizikových a náhodných kontrol na mieste a výsledných znížení.

DG AGRI uskutočňuje rozsiahly proces preskúmania a overovania týchto informácií s cieľom upraviť, ak je to vhodné, ohlásenú mieru chybovosti nahor na úroveň, ktorú považuje za lepšie odrážajúcu skutočnú úroveň chýb. DG AGRI odhaduje chybovosť na základe štatistických údajov o kontrole pre každú platobnú agentúru a pre každú aktivitu a zohľadňuje aj všetky dostupné informácie a výsledky auditu, vrátane misií na mieste. Výsledkom je miera chybovosti na úrovni platobnej agentúry, ktorá bola schválená a upravená vedením DG AGRI.

služby. Revízia sa zamerala na skutočné čerpanie výdavkov, slúži preto na identifikáciu potenciálu do budúcnosti. Úspora sa premietne v budúcich výdavkoch v závislosti od ďalšieho čerpania analyzovaných služieb. Analýza bola zameraná na kategórie všeobecných, špeciálnych a IT služieb, ktoré v roku 2017 predstavovali 88% výdavkov organizácie na služby a 90% v roku 2018.

Tabuľka 32: Potenciál úspor v PPA za rok 2017 (mil. eur)

Kategória	Celkové výdavky vybraných služieb	Analyzované výdavky	Identifikovaná úspora	Identifikovaná úspora (%)
IKT služby	5,82	3,69	0,2 – 0,28	
Ostatné služby	0,98	0	0	
Spolu	5,23	3,61	0,2 – 0,28	3,8 – 5,4%

Zdroj: RIS, MPRV SR a jeho PRO; Analýza ÚHP 2019

Tabuľka 33: Potenciál úspor v PPA za rok 2018 (mil. eur)

Kategória	Celkové výdavky vybraných služieb	Analyzované výdavky	Identifikovaná úspora	Identifikovaná úspora (%)
IKT služby	3,67	3,37	0,2 – 0,28	
Ostatné služby	1,56	0,24	0	
Spolu	6,80	3,69	0,2 – 0,28	2,9 – 4,1%

Zdroj: RIS, MPRV SR a jeho PRO; Analýza ÚHP 2019

V prevádzke IT je potenciál úspory do 280 tis. eur ročne. Telefonické helpdesky pre informačné systémy IACS a AGIS ročne pokrývajú prácu 1,8 zamestnanca na plný úväzok pri mesačnej cene 13,5 tis. eur na zamestnanca, ktorých výkony PPA platí paušálne. **Platením len za reálne využitý čas helpdeskov pri zachovaní zmluvnej ceny (Opatrenie 1) môže PPA ušetriť približne 197 tis. eur ročne. Ak by PPA zároveň pokryla ostávajúce človekohodiny internými kapacitami (Opatrenie 1+2), je možné ušetriť 280 tis. eur ročne.** Skladba ostatných IT služieb potrebných na prevádzku týchto systémov a spôsob ich zmluvného pokrytia neumožňuje ich zmenu alebo prenos do vnútornej réžie PPA.

Tabuľka 34: Potenciál úspor PPA na Helpdeskoch

Kategória	človekohodín na rok		potenciál úspor v mil. eur	
	paušál	spotreba*	opatrenie 1	opatrenia 1+2
IACS	1920	480	0,12	0,16
AGIS	1440	576	0,08	0,12
Spolu	3360	1056	0,20	0,28

Vysvetlivky : *priemer incidentov v rokoch 2017 a 2018. Predpoklad potreby jednej čh na nahlásenie a administráciu jedného incidentu.

Zdroj: PPA, CRZ; Analýza ÚHP 2019

V prípade budúcich riešení alebo úprav IT systémov je potrebné zabezpečiť vlastníctvo autorských práv a celej projektovej dokumentácie platobnou agentúrou, čo umožní nákladovo efektívnejšiu prevádzku a modifikáciu týchto systémov.

Výdavky PPA na služby IKT v hodnote 295 tis. eur (2017) a 135 tis. eur (2018) neboli benchmarkované z dôvodu prílišnej rozdrobenosti dát a výdavky v hodnote 454 tis. eur (2017) a 1,99 mil. eur (2018) tvorili vysoko špecializované programátorske aktivity na úrovni L3 a ich rozsah nie je efektívne zabezpečovať trvalo zamestnanými vnútornými kapacitami.

Analýza výdavkov za rok 2017 identifikovala potenciálnu úsporu vo výške 190 tis. eur na externe zabezpečované právne poradenstvo, avšak využívanie týchto služieb odvtedy ustalo. Nakupované právne služby pokrývali najmä jednorazové špecifické právne úlohy a také, ktoré si narázovo vyžadovali prácu viacerých ľudí. Trvalé zamestnanie nových právnych zamestnancov by preto nevedlo k ich efektívnemu využitiu alebo zníženiu potreby externých právnych služieb. Výdavky na ostatné služby vo vybraných kategóriách v hodnote 1,327 mil. eur (2017) a 979 tis. eur (2018) neboli benchmarkované z dôvodu prílišnej rozdrobenosti dát.

13.3 Spojenie Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR (ŠVPS) s Úradmi regionálneho zdravotníctva (ÚRZ)

Celkové výdavky ŠVPS predstavovali 25,5 mil. eur v roku 2017, z toho 93,6 % pochádzalo zo štátneho rozpočtu. Väčšinu výdavkov ŠVPS tvorili výdavky na ľudské zdroje (66 %), druhú najväčšiu skupinu výdavkov tvorili výdavky na tovary a služby (28 %).

Box 4: Čo je Štátna veterinárna a potravinová správa?

ŠVPS je rozpočtovou organizáciou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, ktorej poslaním je riadenie, výkon a kontrola v oblasti zdravia a ochrany zvierat, hygieny krmív, veterinárnej farmácie, úradnej kontroly a hygieny potravín, laboratórnej diagnostiky a rýchleho výstražného systému.

V jej riadiacej pôsobnosti je celkom 41 štátnych rozpočtových organizácií (regionálne veterinárne a potravinové správy a Ústav štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv) a 2 príspevkové organizácie (Štátny veterinárny a potravinový ústav a Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov), zriaďovateľom ktorých je MPRV SR.

Tabuľka 35: Opatrenie 13.3 – Spojenie ŠVPS s ÚRZ

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.3.1 Analýza spojenia ŠVPS s ÚRZ		ŠR	ŠVPS, ÚRZ, ÚHP MF SR, IJ ÚV, MPRV	1.1. 2020*

*termín sa vzťahuje k vypracovaniu analýzy alternatív spájania

Zdroj: ÚHP

Revízia navrhuje spojenie ŠVPS a ÚRZ. V prvom kroku bude vypracovaná analýza, ktorá vykoná audit procesov oboch organizácií s posúdiť alternatívne možnosti spájania (od prenosu kompetencií až po úplné zlúčenie). Zlúčením činností úradov sa dosiahne zlepšenie a zosúladenie kontroly celého potravinového reťazca od farmára až po predaj konečnému zákazníkovi.

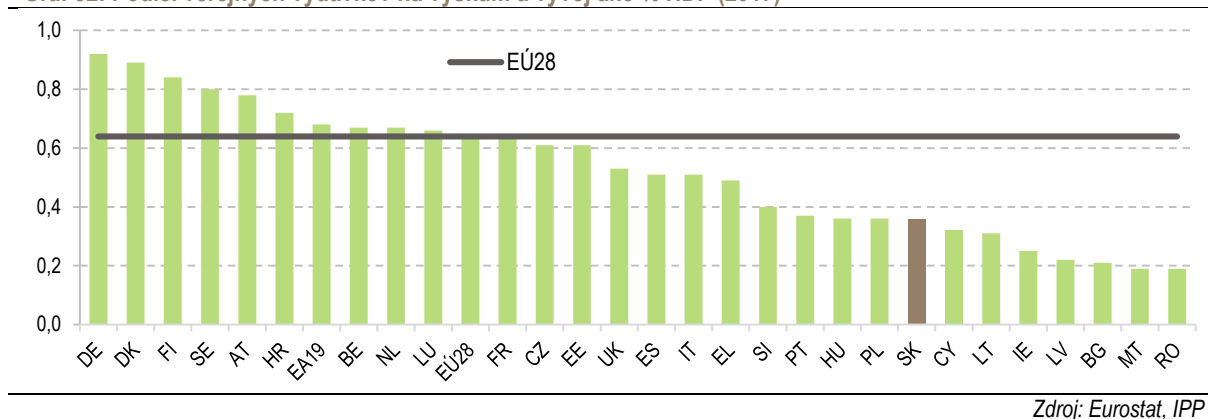
Pri zlúčení je predpoklad úspory na podporných a prierezových činnostiach, prax ukazuje možnosti úspor až do výšky 30 % nákladov na podporné a prierezové činnosti. Okrem zefektívnenia procesov je spojením možné dosiahnuť aj úsporu na informačných systémoch. Zlúčený úrad bude môcť využívať spoločnú architektúru a komponenty pre agendové systémy.

13.4 Zmena financovania a činnosti Národného poľnohospodárskeho a potravinárskeho centra

Slovensko zaostáva v kvalite vedeckého výskumu za svetom. V počte vedeckých článkov, citácií alebo patentov na obyvateľa sa nachádza Slovensko výrazne pod priemerom EÚ. V oblasti pôdohospodárskeho výskumu je situácia rovnaká ako v celkovom výskume. Pôdohospodárska veda a výskum málo prispievajú k rozvoju poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a iných príbuzných odvetví národného hospodárstva.

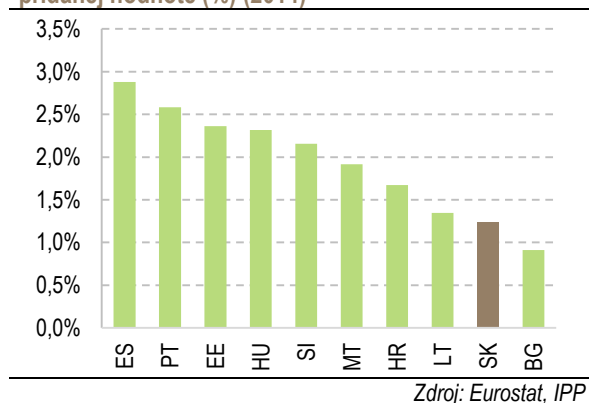
Výskum je však na Slovensku finančne značne poddimenzovaný. Na výskum a vývoj dávame z verejných zdrojov 0,36 % HDP, pričom priemer EÚ je 0,64 %.

Graf 32: Podiel verejných výdavkov na výskum a vývoj ako % HDP (2017)

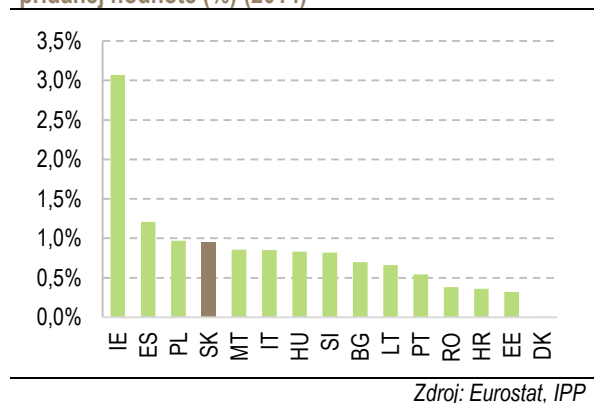

Aj výskum v oblasti poľnohospodárstva je na Slovensku financovaný menej ako v krajinách EÚ 15. Počet výskumníkov na 1 000 obyvateľov je na Slovensku vyšší ako v menej rozvinutých krajinách. Je však nižší ako v Česku.

Graf 33: Podiel celkových výdavkov na R&D v poľnohospodárstve na poľnohospodárskej hrubej pridanej hodnote (%) (2014)

Graf 34: Podiel vládných výdavkov na R&D v poľnohospodárstve na poľnohospodárskej hrubej pridanej hodnote (%) (2014)

Nízke financovanie výskumu a jeho slabá úroveň brzdia rozvoj pôdohospodárstva. Výskum a vývoj je totiž hlavným zdrojom rastu produktivity. Metaanalýza (Alston, 2000) zahrňujúca takmer 300 štúdií odhaduje návratnosť výdavkov na výskum a vývoj v poľnohospodárstve medzi 20 až 80 %. Hlavným poskytovateľom zdrojov pre výskum a vývoj v poľnohospodárstve býva verejný sektor. Je preto dôležité investovať do kvality poľnohospodárskeho výskumu.

Okrem nízkej úrovne financovania bráni rozvoju výskumu a vývoja aj neefektívna inštitucionálna organizácia a riadenie výskumu na národnej úrovni. Výzvy na financovanie výskumných projektov z eurofondov sú administratívne náročné a hlavne veľmi nepravidelné. APVV (Agentúra na podporu vedy a výskumu) má nedostatočný rozpočet, čo sa odzrkadľuje na malom množstve podporených projektov s nízkymi rozpočtami. Hodnotenie projektov nie je realizované na základe medzinárodných kritérií so zapojením nezávislým zahraničných vedcov a odborníkov. Výsledky výskumu zhoršuje nefungujúce financovanie zo štrukturálnych fondov OPVaI 2014 – 2020.

NPPC má popredné postavenie v slovenskom poľnohospodárskom výskume. Je však závislé na financovaní z rozpočtu MPRV SR. Podiel zdrojov štátneho rozpočtu na celkových zdrojoch NPPC v roku 2018 tvoril 69,4 %. Z dôvodu vyššieho tlaku na kvalitu výskumu je dôležité zvýšiť podiel štandardných zdrojov financovania výskumu (domáce a medzinárodné vedecké granty, aplikovaný výskum pre prax). NPPC je na 12. mieste zo všetkých

175 slovenských inštitúcií zapojených do Horizontu 2020 (H2020) podľa objemu financií. Od roku 2014 sa NPPC zapojilo do podania 27 projektov H2020, v súčasnosti úspešne rieši 4 projekty.

V rokoch 2014 až 2017 vyprodukovalo NPPC 0,19 karentovaného článku na výskumníka za rok, čo sa v podobných inštitúciách na medzinárodnej úrovni považuje za slabší výsledok. V danom období publikovalo 264 výskumníkov 49,5 karentovaného článku ročne. **Revízia odporúča zvyšovať počet publikácií hlavne v renomovaných karentovaných časopisoch a vedeckých časopisoch registrovaných v databázach Web of Science a Scopus. Taktiež sa odporúča orientovať sa pri publikovaní učebníc, odborných kníh a monografií na renomované zahraničné vydavateľstvá.** Vedecké práce publikované v domácich recenzovaných zborníkoch, na domácich vedeckých konferenciách alebo v domácich nekarentovaných časopisoch majú nižšiu vedeckú váhu, hoci majú tiež svoj význam.

Kvalitné publikácie umožnia NPPC zapájať sa vo väčšej miere do kvalitných medzinárodných výskumných projektov napríklad v rámci programu Horizont 2020. **Revízia odporúča zvyšovať podiel zahraničných zdrojov pri financovaní výskumu.** Okrem finančných efektov má participácia na medzinárodných vedeckých projektoch aj podstatný networkingový efekt, čo vedie k rastu kvality výskumu.

Medzi jednotlivými ústavmi NPPC sú značné rozdiely. Zatiaľ čo Výskumný ústav potravinársky (VÚP) publikoval 0,34 karentovaného článku na výskumníka, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (VÚEPP⁴⁴) publikoval len menej ako desatinu tejto hodnoty. Výskumné ústavy so slabšími výsledkami by nemali byť podporované z verejných zdrojov na rovnakej úrovni ako výskumné ústavy s lepšími výsledkami pri zohľadnení všetkých relevantných aktivít ústavov: publikácie, výskumné projekty, činnosti pre MPRV SR a spolupráca s praxou v rámci aplikovaného výskumu.

Tabuľka 36: Počet publikácií v karentovaných časopisoch na výskumníka (FTE) (priemer rokov 2014-2017)

VÚPOP	VÚP	VÚEPP	VÚRV	VÚTPHP	VÚAe	VÚŽV	NPPC
0,12	0,34	0,03	0,18	0,12	0,05	0,30	0,19

Zdroj: Výročné správy NPPC, NPPC

NPPC sa podieľa na podpore rozhodovania pre MPRV SR. Realizuje rezortné projekty vedy a výskumu a úlohy odbornej pomoci pre MPRV SR. Zároveň má možnosť získavať zdroje aj z poradenskej a projektovej činnosti pre súkromný sektor, pre poľnohospodárov, potravinárov a iných aktérov rozvoja vidieka. Podiel zdrojov získaných z poradenskej činnosti a aktivít pre súkromný sektor je v NPPC veľmi nízky (30 % všetkých zdrojov). Je potrebné nastaviť systém tak, aby sa NPPC vo väčšej miere spolupracovalo so súkromným sektorom pri aplikovanom výskume.

⁴⁴ VÚP Výskumný ústav potravinársky
 VÚEPP Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva
 VÚRV Výskumný ústav rastlinnej výroby
 VÚTPHP Výskumný ústav trávnych porastov a horského poľnohospodárstva
 VÚAe Výskumný ústav agroekológie
 VÚŽV Výskumný ústav živočíšnej výroby Nitra

Ciel: Lepšie výstupy pôdohospodárskeho výskumu na špičkovej svetovej úrovni. Väčšie medzinárodné zapojenie NPPC, väčší podiel zdrojov získaných z medzinárodných a národných projektov a dobre fungujúci a efektívny transfer vedomostí do praxe.

Tabuľka 37: Opatrenie 13.4 – Zmena financovania a činnosti NPPC

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín	
13.4.1	Podmieniť zotrvanie výskumníka v NPPC kvalitným medzinárodne uznávaným výskumom meraným počtom karentovaných článkov, článkov registrovaných vo WoS alebo Scopus, publikovaných v špičkových zahraničných vydavateľstvách prípadne prostredníctvom patentov, úžitkových vzorov a pod.	-	-	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.1.2024
13.4.2	Do roku 2025 zvýšiť mieru financovania zo štandardných zdrojov (nadnárodné projekty, podnikateľský sektor, domáce granty) nad 75 % všetkých zdrojov NPPC	-	-	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.1.2025
13.4.3	Využívať odmeňovanie na základe výstupu (formou internej smernice)	-	ŠR	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.7.2021
13.4.4	Vykonať medzinárodný audit kvality výskumu v NPPC (po vzore medzinárodného auditu Slovenskej akadémie vied)	-	ŠR	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.7.2021
13.4.5	Transformácia NPPC na verejnú výskumnú inštitúciu (VVI) k 1.1. 2022	-	ŠR	NPPC, MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2022

Zdroj: IPP

Príspevková organizácia nie je najvhodnejšou právnou formou pre výskumnú inštitúciu. Revízia preto navrhuje transformáciu na verejnú výskumnú inštitúciu. Jedno z obmedzení je možnosť získavania súkromných zdrojov. Príspevková organizácia môže pokryť svojimi tržbami najviac 50 % svojich nákladov. Z veľkej časti je teda odkázaná na financovanie štátu. Výskumné projekty trvajú často viac ako rok. Príspevková organizácia však reálne funguje na ročnom rozpočte, ktorý je naviac ovplyvnený aktuálnym makroekonomickým prostredím a politickými faktormi. Na rozdiel od slovenských verejných vysokých škôl si príspevkové organizácie nemôžu brať úvery, čo taktiež obmedzuje formu financovania výskumu.

Do roku 2023 by sa mala zvýšiť miera financovania výskumu v NPPC zo štandardných zdrojov (nadnárodné projekty, podnikateľský sektor, domáce granty) nad 75 %. Zákon o verejných výskumných inštitúciách rieši spomenuté druhy obmedzení. Transformácia NPPC na verejnú výskumnú inštitúciu jej umožní zlepšiť viacdrojové financovanie, viac zapojiť súkromný sektor do spolupráce na výskume, samostatnejšie rozhodovanie v kľúčových oblastiach a možnosť efektívnejšie odmeňovať kvalitných výskumníkov. Tieto zmeny vytvoria automatický tlak na kvalitu poľnohospodárskej vedy a získavanie významných grantov. NPPC zostane možnosť aj naďalej sa uchádzať o verejné zdroje, hlavne dotácie ministerstva a granty.

Zhodnotenie kvality dosiahnutých výsledkov poľnohospodárskej vedy môže zabezpečiť medzinárodný audit výskumu v NPPC. Podobný audit bol vykonaný v Slovenskej akadémii vied v roku 2017. Audit by vedel objektívne zhodnotiť, či NPPC dosahuje vedecké výsledky aspoň na priemere Európskej únie. Zároveň by určil činnosti, ktoré by mohli byť presunuté na MPRV (napríklad niektoré činnosti VÚEPP).

Odmeňovanie výskumníkov treba diferencovať podľa dosahovanej kvality výskumu. Vyšší podiel variabilnej zložky vo forme osobného ohodnotenia a odmien zabezpečí, že kvalitnejšieho výskumníka bude možné oceniť viac. Vypracovanie internej smernice zásad odmeňovania zabezpečí transparentný systém so správne nastavenými očakávaniami.

13.5 Lepšie fungovanie Národného lesníckeho centra

Činnosť Národného lesníckeho centra

Národné lesnícke centrum (NLC) je príspevkovou organizáciou MPRV SR. Je tvorená štyrmi ústavmi - Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen, Ústav lesných zdrojov a informatiky Zvolen, Ústav pre hospodársku úpravu lesov Zvolen. Medzi hlavné činnosti NLC patrí napríklad lesnícky výskum, hospodárska úprava lesov, komplexné zisťovanie stavu lesa a rámcové plánovanie, výber vyhotovovateľov Programov starostlivosti o les, spravovanie informačného systému, poradenská a vzdelávacia činnosť a práca s verejnosťou.

Výskumné výstupy vo forme publikácií Lesníckeho výskumného ústavu Zvolen (NLC-LVÚ Zvolen) sú v rámci Slovenska nadpriemerné. Revízia odporúča zvyšovať počet publikácií hlavne v renomovaných karentovaných časopisoch a vedeckých časopisoch registrovaných v databázach Web of Science a Scopus. Taktiež sa odporúča orientovať sa pri publikovaní učebníc, odborných kníh a monografií na špičkové zahraničné vydavateľstvá. Vedecké práce publikované v domácich recenzovaných zborníkoch, na domácich vedeckých konferenciách alebo v domácich nekarentovaných časopisoch majú nižšiu vedeckú váhu, hoci majú tiež svoj význam. Revízia odporúča orientovať sa vo väčšom rozsahu na špičkové medzinárodné publikácie (renomované časopisy, vysoký impact factor), keďže NLC-LVÚ Zvolen je jednou z mála výskumných organizácií na Slovensku s lesníckym zameraním a Slovensko patrí medzi krajiny s vysokým percentom lesnatosti. **Dlhodobým cieľom pre NLC-LVÚ Zvolen by malo byť dosiahnutie jednej kvalitnej publikácie (karentované časopisy, časopisy registrované vo WoS a Scopus alebo publikácie v špičkových medzinárodných vydavateľstvách) na vedeckého pracovníka raz za dva roky.**

Kvalitné publikácie umožnia NLC-LVÚ Zvolen zapájať sa ešte vo väčšej miere do kvalitných medzinárodných výskumných projektov v rámci napríklad programu Horizont 2020. **Revízia odporúča zvyšovať podiel zahraničných zdrojov pri financovaní výskumu.** Okrem finančných efektov má participácia na medzinárodných vedeckých projektoch aj podstatný networkingový efekt, čo vedie k rastu kvality výskumu.

Dosahovanie vysokej kvality výskumu je v súlade s aktivitami NLC-LVÚ Zvolen orientovanými na prax, vrátane MPRV SR. Dôveryhodnosť NLC pri vypracovaní metodík, koncepcií a programov bude ešte vyššia, keď bude NLC ešte vo väčšej miere ukotvená v medzinárodnom výskumnom priestore. Revízia oceňuje celý rad ocenení NLC-LVÚ Zvolen na rôznych domácich a hlavne medzinárodných súťažiach.

Revízia zároveň odporúča udržať si mieru financovania aktivít NLC-LVÚ Zvolen zo štandardných zdrojov nad úrovňou 75 %. Jedná sa hlavne o zdroje z domácich a zahraničných výskumných projektov ako aj z konzultačnej činnosti na národnej a medzinárodnej úrovni. Celkové výdavky NLC predstavovali v roku 2018 sumu 12,8 mil. eur, 59 % pochádzalo zo štátneho rozpočtu. Väčšina výdavkov je smerovaná na rozvoj hospodárskej úpravy lesa, vyhotovovanie Programov starostlivosti o lesy a výskum a odbornú pomoc pre udržateľné lesné hospodárstvo. Na výskumné projekty išlo 1,9 mil. eur, z toho väčšina z mimozdrojových zdrojov z dopytovo orientovaných výziev rôznych agentúr a zmluvného výskumu. Revízia odporúča tieto zdroje postupne zvyšovať.

Revízia odporúča zvýšiť internacionalizáciu NLC-LVÚ Zvolen, ktorý by sa mal viac uchádzať o kvalitných výskumníkov na medzinárodných pracovných trhoch.

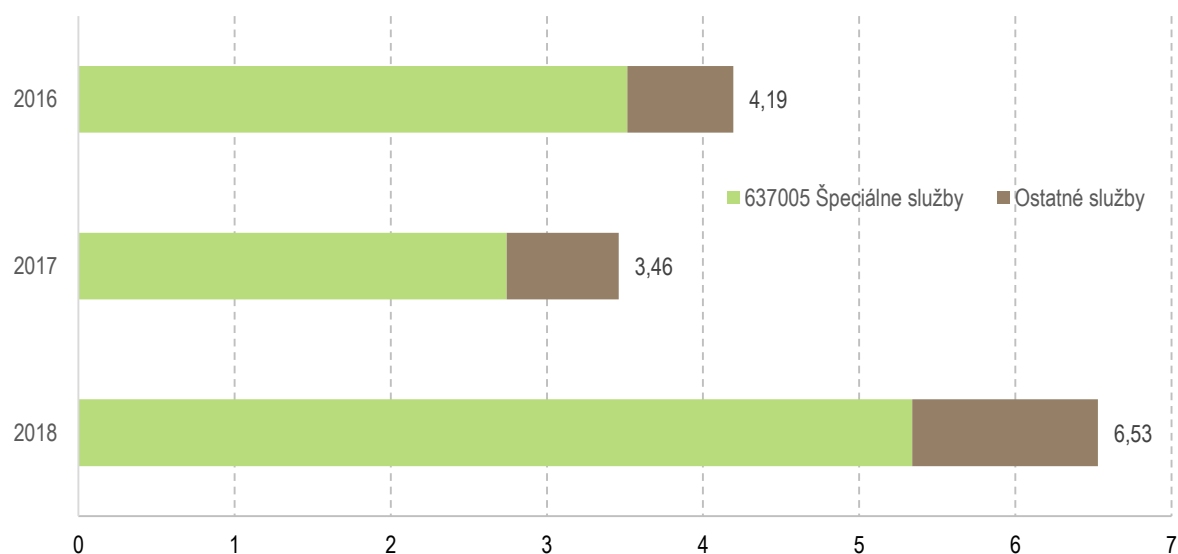
Tabuľka 38: Opatrenie 13.5 – Lepšie fungovanie Národného lesníckeho centra

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.5.1	Realizovať projekt Dobudovanie pracoviska diaľkového prieskumu Zeme	+0,5 až +1,2 mil. eur ročne pri investícii do 5,3 mil. eur	SR/EÚ/Vlastné zdroje	NLC	31.12.2021
13.5.2	Publikovať aspoň jeden kvalitný článok na výskumníka raz za dva roky (karentované články, články registrované vo WoS alebo Scopus alebo publikácie v špičkových medzinárodných vydavateľstvách)	-	-	NLC, MPRV Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	1.1.2024
13.5.3	Udržiavať mieru financovania zo štandardných zdrojov (nadhárodné projekty, podnikateľský sektor, domáce granty) nad 75 % zdrojov NLC určených na vedu a výskum	-	-	NLC, MPRV Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	každoročne
13.5.4	Vykonať medzinárodný audit kvality výskumu v NLC (po vzore medzinárodného auditu Slovenskej akadémie vied)	-	ŠR	NLC, MPRV Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	1.7. 2021

Výdavky NLC na služby

Vo výdavkoch Národného lesníckeho centra bol identifikovaný priestor na optimalizáciu 0,5 mil. eur (19,5 % celkových výdavkov) v roku 2017 a 1,2 mil. eur (23%) v roku 2018. Revízia posudzovala skutočné čerpanie výdavkov, slúži preto na identifikáciu potenciálu do budúcnosti. Analýza bola zameraná na kategóriu špeciálnych služieb, ktorá v roku 2017 predstavovala 79 % výdavkov organizácie na služby a 82% v roku 2018.

Graf 35: Výdavky NLC na služby (mil. eur)

Zdroj: RIS, spracovanie ÚHP (2019)

Realizáciou investičného projektu Dobudovanie pracoviska diaľkového prieskumu Zeme vypracovaného NLC v roku 2016 je možné znížiť náklady na vypracovanie Programov starostlivosti o lesy o 29% (2017) až 30% (2018). Projekt navrhuje nakúpiť a modernizovať techniku používanú pri leteckom snímkovaní lesného územia. Časť dát v súčasnosti získavanú fyzickými meraniami v lese tak bude možné získať letecky. Pri doplnení projektovej dokumentácie o aktuálnu ponuku na trhu sa odporúča postupovať podľa Rámca na hodnotenie verejných investičných projektov v SR, čo vytvorí potenciál na ďalšie zníženie investičných a prevádzkových nákladov projektu.

Tabuľka 39: Vybrané výdavky NLC za rok 2017 (výdavky zo všetkých zdrojov)

Kategória	výdavky v mil. eur		jednotková cena v eur		Typ benchmarku	identifikovaná úspora		Potenciál úspor z celkových výdavkov (mil. eur)
	celkové	analyzované	priemerná	benchmark		mil. eur	%	
Letecké snímkovanie *	0,83		40,39		Bez benchmarku			
PSL**	1,86	1,86	18,76	13,4	Investičný projekt	0,53	28,6%	0,53
Spolu	2,73					0,53		0,53

Vysvetlivky k jednotkovej cene: *za km štvorcový; ** za hektár. Sumy s DPH

Zdroj: RIS, NLC; Analýza ÚHP 2019

Viac ako dve tretiny rozpočtu NLC na služby sú vynakladané na tvorbu Programov starostlivosti o lesy (PSL, pôvodne Lesný hospodársky plán). PSL je formou štátnej regulácie, ktorá je nástrojom štátu na zabezpečenie trvalo udržateľného lesného hospodárenia. Podľa zákona o lesoch NLC zabezpečuje výber vyhotovovateľov prostredníctvom verejného obstarávania.

Letecké snímkovanie lesného územia NLC zabezpečovalo prenájom lietadla a pilota, ktoré doplnilo vlastným operátorom a vybavením pre potreby leteckého meračského snímkovania a leteckého laserového skenovania. **Doplnením a čiastočným modernizovaním tejto techniky za maximálne 5,3 mil. eur s DPH NLC odhaduje 25 – 37 percentnú úsporu na jednotkovej cene vypracovania PSL.**

Tabuľka 40: Vybrané výdavky NLC za rok 2018 (výdavky zo všetkých zdrojov)

Kategória	výdavky v mil. eur		jednotková cena v eur		Typ benchmarku	identifikovaná úspora		Potenciál úspor z celkových výdavkov (mil. eur)
	celkové	analyzované	priemerná	benchmark		mil. eur	%	
Letecké snímkovanie *	0,85		40,39		Bez benchmarku			
PSL**	3,88	3,88	19,15	13,4	Investičný projekt	1,17	30%	1,17
Spolu	5,06					1,17		1,17

Vysvetlivky k jednotkovej cene: *za km štvorcový; ** za hektár. Sumy s DPH

Zdroj: RIS, NLC; Analýza ÚHP 2019

Výdavky Národného lesníckeho centra v kategórii špeciálne služby v hodnote 37 tis. eur (2017) a 330 tis. eur (2018) neboli benchmarkované z dôvodu prílišnej rozdrobenosti dát.

13.6 Zvýšenie efektívnosti a transparentnosti štátneho podniku Lesy SR

Lesy SR š.p. majú nižší zisk na m³ ťažby oproti neštátnym lesom. Dôvodom je odlišná štruktúra výnosov aj nákladov a čiastočne aj realizácia verejnoprospešných činností⁴⁵. Podrobnejšia analýza si vyžaduje lepšie poznanie podniku. Štátny podnik Lesy SR prejde hĺbkovým auditom, ktorý navrhne opatrenia na zlepšenie ziskovosti na m³ ťažby.

⁴⁵ Priebežná správa spomína, že zisk na m³ ťažby dreva je u neštátnych lesov až štyrikrát vyšší ako u štátnych lesov. Horší hospodársky výsledok v štátnych podnikoch v porovnaní s neštátnymi subjektmi je spôsobený najmä nákladmi vynaloženými na správu neodovzdaných lesov so zákazom ťažby dreva, obmedzenými možnosťami čerpania podpory z verejných zdrojov, vyššími nákladmi na jednotku jednotlivých činností a vyššími režijnými nákladmi (MPRV, Zelená správa, 2017).

Oproti súkromným lesom majú Lesy SR iné legislatívne podmienky, čo čiastočne vysvetľuje vyššie náklady a nižšie výnosy, a teda aj nižší zisk na meter kubický ťažby. Po odpočítaní dodatočných nákladov, pripočítaní ušlých výnosov a úprave prepočítaného zisku o daň z príjmu⁴⁶ Lesy SR š.p. stále dosahujú zisk na m³ len na úrovni približne dvoch tretín zisku súkromných lesov.

Tabuľka 41: Hospodárske ukazovatele obhospodarovateľov lesa na Slovensku (mil. eur, ak nie je uvedené inak) (2017)

	Štátne	Neštátne	Spolu
Výnosy	280,8	251,9	532,7
z toho: výnosy za drevo	241,5	199,3	440,8
z toho: ostatné výnosy	39,3	52,6	91,9
Náklady			488,3
Zisk	10,5	33,9	44,4
Zisk (€/m ³ ťažby)	2,10	7,56	

Zdroj: Zelená správa 2018

Viac ako 85 % výnosov v lesníctve tvoria tržby z predaja dreva. Ostatné výnosy tvoria hlavne poľovnícke a turistické služby, alebo výnosy z prenájmu lesného majetku. Priemerné speňaženie dreva v roku 2017 bolo 47,09 eura za m³, z toho u štátnych organizácií bolo 47,70 eura za m³, u neštátnych organizácií 46,37 eura za m³. Líšia sa aj sortimentov dreva. Hlavné sortimenty dreva podľa objemu tržieb tvorili výrezy III. triedy a vlákňinové drevo. Ihličnaté drevo má vyššie speňaženie ako listnaté drevo. Vývozná cena bola vždy vyššia ako tuzemská cena. Lesy SR, š.p., obhospodarujú 87 % plochy všetkých štátnych lesov⁴⁷, z pohľadu štátu je preto ich hospodárenie kľúčové.

Tabuľka 42: Tržby za predaj dreva a priemerné speňaženie dreva (2017)

Sortiment – dreвина	Tržby spolu (mil. eur)			Priemerná cena (eur/m ³)		
	tuzemsko	export	celkom	tuzemská	vývozná	spolu
Ihličnaté drevo spolu	258	4	262	48,01	48,16	48,01
z toho: výrezy I. triedy	0	0	0	37,96	201,26	39,91
z toho: výrezy II. triedy	1	0	1	89,36	125,37	90,20
z toho: výrezy III. triedy	183	3	186	63,54	63,64	63,54
z toho: vlákňinové drevo	47	1	48	30,28	30,56	30,29
Listnaté drevo spolu	164	15	179	46,01	57,64	46,78
z toho: výrezy I. triedy	1	1	2	221,91	424,11	320,20
z toho: výrezy II. triedy	2	1	3	126,19	162,67	138,75
z toho: výrezy III. triedy	76	5	81	57,06	63,69	57,45
z toho: vlákňinové a netriedené drevo	75	7	82	39,80	43,27	40,07
Ihličnaté + listnaté drevo spolu	422	19	441	47,21	55,20	47,09

Zdroj: Zelená správa 2018

⁴⁶ Nižšie náklady spôsobia vyšší zisk, a tým aj vyšší výnos z dane z príjmov právnických osôb. Preto je nutné dodatočný zisk o túto daň znížiť. Použili sme sadzbu 21 %.

⁴⁷ Ostatné štátne lesy sú ŠL TANAPu, VLM SR, LPM Ulič, a školy.

Tabuľka 43: Opatrenie 13.6 – Zvýšenie efektivity a transparentnosti štátneho podniku Lesy SR

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.6.1	Vykonať audit Lesov SR, š.p., a implementovať opatrenia vyplývajúce z neho	zlepšenie hospodárskeho výsledku na úrovni aspoň 5% nákladov, pri zohľadnení aktuálnej ceny dreva	ŠR	LESY SR, š.p., MPRV, Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva, IJ ÚV, ÚHP MF SR	30.6. 2020
13.6.2	Vo výročnej správe oddeliť náklady súvisiace so správou majetku a verejnoprospešnou činnosťou a zníženie výnosov z dôvodu nevyplácania náhrady za obmedzenie bežného hospodárenia	-		LESY SR, š.p., MPRV, Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	1.1. 2020

Zdroj: IPP

Lesy SR š.p. majú oproti súkromným lesným spoločnostiam z legislatívnych dôvodov vyššie náklady a nižšie výnosy. V súvislosti so správou majetku a verejnoprospešnou činnosťou majú štátne lesy **dodatočné náklady** oproti súkromným lesom. Pre Lesy SR š.p. predstavujú ročne 4 až 7 mil. eur. Vyššie náklady majú Lesy SR voči súkromným obhospodarovateľom lesa aj z dôvodu platenia vyššej dane z nehnuteľností. Napriek približne rovnakej výmere lesných pozemkov štátnych a súkromných lesov platia štátne lesy približne trikrát vyššiu daň z nehnuteľností (najmä z pozemkov). Obce systematicky vyrubujú štátnym lesom vyššiu daň v porovnaní so súkromnými lesmi⁴⁸.

Okrem dodatočných nákladov súvisiacich so správou majetku a verejnoprospešnou činnosťou majú Lesy SR aj **nižšie výnosy**. Jedným z dôvodov je, že nemajú nárok na náhradu za obmedzenie bežného obhospodarovania. Jedná sa o platbu majiteľom lesov, ktorých postihla kalamita a nemohli proti nej zasiahnuť, pretože ich les je v bezzásahovej oblasti. Je vyplácaná len súkromným vlastníkom. Keďže výmera bezzásahovej oblasti je o 50 % vyššia u štátnych obhospodarovateľov lesa ako u neštátnych obhospodarovateľov lesa, k zisku sme Lesom SR pripočítali 150 % výšky náhrady, ktorú dostali súkromné lesy. Jedná sa o predpokladané ušlé výnosy Lesov SR.

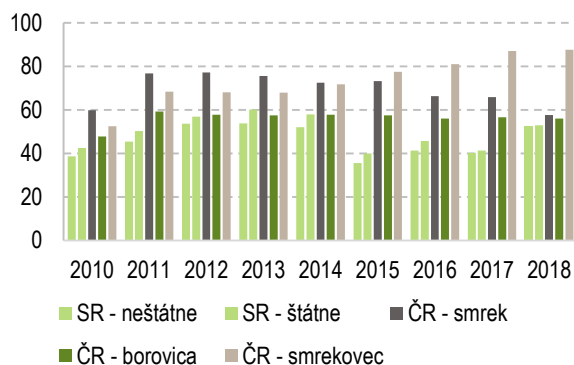
⁴⁸ Náklady Lesov SR zvyšuje aj poskytovanie bezodplatnej služby súkromným lesom vo forme opráv a údržby lesných ciest a manipulačných a expedičných skladov. Bolo by vhodné, aby si Lesy SR za túto aktivitu účtovali trhovú cenu v rámci hospodárneho správania sa.

Tabuľka 44: Celkový zisk a zisk na m³ ťažby: Lesy SR vs. neštátne lesy (eur, eur na m³)

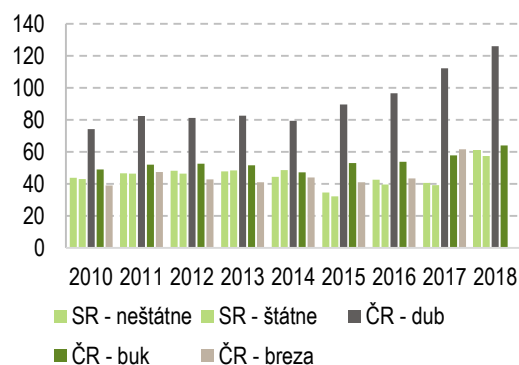
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zisk po zdanení (eur)	12 693 420	8 391 670	9 095 753	7 790 209	7 281 192	7 522 311	5 231 890
+ Náklady súvisiace so správou majetku a verejnoprospešnou činnosťou	5 283 610	4 379 970	4 921 410	4 693 640	5 435 000	6 381 020	6 940 100
+ Daň z nehnuteľností	4 176 957	4 132 280	4 722 797	4 253 582	4 505 569	4 494 737	4 392 981
+ Výška náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania	2 935 232	2 187 588	3 516 504	6 343 910	6 884 292	4 812 702	6 742 382
Lesy SR: Zisk po pripočítaní nákladov náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania (eur)	25 089 219	19 091 508	22 256 464	23 081 340	24 106 053	23 210 770	23 307 352
Lesy SR: Zisk po pripočítaní nákladov a náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania (upravené o vplyv DPPO) (eur)	22 734 017	16 630 546	19 361 108	19 717 291	20 572 832	19 916 194	19 511 505
Hospodársky výsledok Lesov SR š.p. na m³ ťažby (po odpočítaní "verejnoprospešných" nákladov a ušlých výnosov) (eur na m³ ťažby)	5,75	4,17	4,72	4,69	4,76	4,62	4,27
Hospodársky výsledok neštátnych lesných podnikov na m ³ ťažby (eur na m ³ ťažby)	6,96	5,97	8,06	7,50	7,93	7,56	5,86

Zdroj: Lesy SR, Zelené správy, IPP

Ceny dreva sú na Slovensku výrazne nižšie ako v Česku. Na strane výnosov je dôležitá najmä predajná cena dreva. Zisk lesných podnikov sa v budúcnosti bude odvíjať práve od jeho speňaženia. Ceny ihličnatého aj listnatého dreva III.C triedy na Slovensku v roku 2018 medziročne narástli. V prvom štvrtroku 2019 poklesli medziročne tuzemské ceny ihličnatého dreva o 15,72 %, naopak ceny listnatého dreva vzrástli o 4,66 %⁴⁹. Vývozné ceny dreva sú vo všeobecnosti vyššie ako tuzemské ceny. Neštátne lesnícke podniky dokázali vyvezené drevo speňažiť lepšie ako štátne podniky, listnaté drevo o 14,2 % a ihličnaté drevo až o 33,31 %.

Graf 36: Ceny dreva výrezov III.C triedy v SR a ČR – ihličnaté drevo (eur za m³)

Zdroj: Forestportal, Český statistický úřad

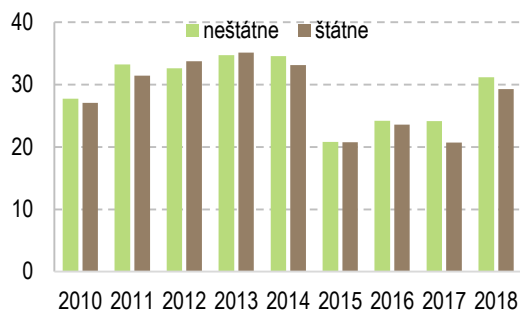
Graf 37: Ceny dreva výrezov III.C triedy v SR a ČR – listnaté drevo (eur za m³)

Zdroj: Forestportal, Český statistický úřad

⁴⁹ Informačný list NLC 1/2019: <http://www.forestportal.sk/lesne-hospodarstvo/informacie-o-lesoch/trhove-spravodajstvo/Infoman%20listy/1q2019.pdf>

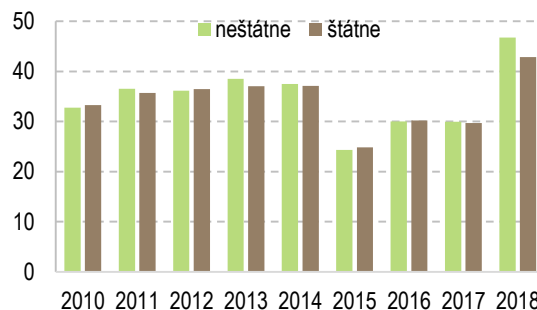
V Českej republike bol v roku 2018 oproti minulému roku zaznamenaný pokles cien smreku a borovice, ale nárast cien dubu a buka⁵⁰.

Graf 38: Ceny vláknnového dreva v SR – ihličnaté drevo (eur za m³)

Zdroj: Forestportal, Český statistický úřad

Graf 39: Ceny vláknnového dreva v SR – listnaté drevo (eur za m³)

Zdroj: Forestportal, Český statistický úřad

Ceny vláknnového dreva zaznamenali v roku 2018 nárast po predchádzajúcom trojročnom prepade. V posledných rokoch dokážu neštátne lesnícke spoločnosti speňažiť drevo lepšie ako štátne lesnícke spoločnosti.

13.7 Zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR

MPRV SR má v zakladateľskej pôsobnosti osem štátnych podnikov (najviac v rámci SR, všetky v 100 % vlastníckom pomere) **s celkovým vlastným imaním 868 mil. eur**. Podniky svojim hospodárením a majetkovou pozíciou nevchádzajú priamo do hodnotenia stavu verejných financií podľa metodiky Eurostatu, avšak finančné zdravie týchto podnikov ovplyvňuje stav verejných financií nepriamo, a to napr. formou príjmu z odvodov zo zisku v prípade pozitívneho hospodárskeho výsledku, naopak transferom z rozpočtu pri negatívnom hospodárení.

Štátnym podnikom boli v roku 2018 poskytnuté dotácie z kapitoly MPRV SR vo výške 4,3 mil. eur. Dotovanými podnikmi sú Hydromeliorácie, Závodisko a Národný žrebčín Topoľčianky. Podniky nie sú sebestačné a sú závislé od štátnych dotácií. **Výkonnostné ukazovatele štátnych podnikov naznačujú zlý stav všetkých troch podnikov.**

Tabuľka 45: Štátne podniky – prijímatelia dotácií MPRV SR (tis. eur)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hydromeliorácie, š.p.	675	1 140	948	1 286	1 828	366	1 282	1 525
Závodisko, š.p.	900	900	857	771	850	900	1 143	1 275
Národný žrebčín Topoľčianky, š.p.	1 260	1 333	1 529	1 106	1 219	1 226	1 405	1 485

Zdroj: MPRV SR – Zoznam prijímateľov dotácií

⁵⁰ Všetky ceny dreva v ČR sú prepočítané priemerným výmenným kurzom EUR/CZK daného roku.

Tabuľka 46: Prehľad výkonnostných ukazovateľov štátnych podnikov MPRV (2016)

	Rast tržieb	EBITDA margin	Return on assets	Altmanov index	
	% za rok	EBITDA / Tržby	Zisk pred zdanením a úroky / celkové aktíva	Z-score*	Fin. situácia
Hydromeliorácie, š.p.	-1,0%	-108,6%	-14,1%	2,8	neurčitá
Závodisko, š.p.	1,0%	-5,9%	-3,0%	0,6	zlá
Národný žrebčín Topoľčianky, š.p.	N/A	-25,4%	-12,2%	0,9	zlá

*Z-score (Altmanov index): 0 - 1,23 silné finančné problémy; 1,23 – 2,9 neurčitá finančná situácia; nad 2,9 dobrá finančná situácia

Zdroj: prepočty UHP na základe výročných správ a FinStatu

Box 5: Dotované štátne podniky MPRV SR

Hydromeliorácie, š.p. spravujú hydromelioračné zariadenia, t.j. závlahové a odvodňovacie systémy vo verejnom záujme. Podnik dlhodobo hospodári s výraznou stratou. Značná časť zariadení je nefunkčná, zastaraná a opotrebovaná. Podnik je závislý od dotácií MPRV SR (1,5 mil. eur v roku 2018) a každoročnú stratu (cca 6,5 mil. eur) pokrýva znížením svojho základného imania.

Závodisko, š.p. organizuje dostihy a riadi stávkovú činnosť. Podnik dosahuje len minimálnu ziskovosť, a to vďaka dofinancovaniu hlavného predmetu činnosti podniku zo štátneho rozpočtu. Podnik teda vlastnou činnosťou nevytvára zdroje na samofinancovanie. V roku 2018 poskytlo MPRV SR podniku dotáciu 1,3 mil. eur.

Národný žrebčín "Topoľčianky", š.p. sa zameriava na chov a šľachtenie plemien koní. Podnik je závislý na štátnych dotáciách (dotácia tvorí 54 % z celkových príjmov). V roku 2018 poskytlo MPRV podniku dotáciu 1,5 mil. eur.

Tabuľka 47: Opatrenie 13.7 – Zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR

Podopatrenie	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.7.1 Optimalizovať hospodárenie štátnych podnikov	-	ŠR	Závodisko, š.p. Národný žrebčín Topoľčianky, š.p.	1.1.2021

Štátne podniky Závodisko, š.p. a Národný žrebčín "Topoľčianky", š.p. prejdú optimalizáciou fungovania s cieľom zlepšiť hospodárenie tak, aby dokázali udržateľne fungovať bez verejných dotácií. Opatrenia sa zamerajú na zlepšenie a monetizáciu služieb a zefektívnenie nákladov.

13.8 Revitalizácia závlahovej a odvodňovacej siete a zefektívnenie fungovania Hydromeliorácie, š.p.

Hydromeliorácie spravujú hydromelioračné zariadenia, t.j. závlahové a odvodňovacie systémy vo verejnom záujme. Podnik dlhodobo hospodári s výraznou stratou. Značná časť zariadení je nefunkčná, zastaraná a opotrebovaná, čo produkuje výrazné odpisy (5,9 mil. eur v roku 2017). Podnik je závislý od dotácií MPRV SR (1,28 mil. eur v roku 2017) a každoročnú stratu (v priemere 6,5 mil. eur) pokrýva znížením svojho základného imania.

Tabuľka 48: Opatrenie 13.8 – Revitalizácia závlahovej a odvodňovacej siete a zefektívnenie fungovania Hydromeliorácie, š.p.

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
13.8.1	Vypracovanie a implementácia koncepcie rozvoja podniku Hydromeliorácie, š.p.	-	ŠR	Hydromeliorácie, š.p.	1.1.2020
13.8.2	Revitalizovať závlahovú a odvodňovaciu sieť podľa RHSS a využitím zdrojov PRV	Realokácia v rámci programu	SPP + cofin	Hydromeliorácie, š.p.	1.1.2022

Štátny podnik pripravuje koncepciu svojho rozvoja, ktorá identifikuje spôsoby rozvoja a nastavenie systému financovania tak, aby bola jeho činnosť finančne udržateľná s vopred známou výškou dotácie zo štátneho rozpočtu. Na základe koncepcie revízia odporúča revitalizovať závlahovú a odvodňovaciu sieť s využitím zdrojov Programu rozvoja vidieka, prípadne z iných operačných programov, s dôrazom na najprioritnejšie oblasti. Cieľom koncepcie je vytváranie optimálnych a udržateľných podmienok hospodárenia s vodou v produkčných regiónoch Slovenska na posilnenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, zabezpečenie potravinovej bezpečnosti a adaptáciu dôsledkov vyplývajúcich z prebiehajúcej klimatickej zmeny (problémy so suchom, resp. povodňami). Jedným z možných dopadov koncepcie je aj podpora pestovania plodín citlivých na sucho, najmä zeleniny, cukrovej repy a zemiakov.

14 Zlepšenie kvality a dostupnosti dát

Pôdohospodárske databázy často nie sú navzájom prepojené a dáta nie sú poskytované vo vhodnom formáte pre analytickú prácu a následne lepšie rozhodnutia. Databázy Informačné listy (IL) MPRV SR, FADN (Farm Accountancy Data Network) a databáza Pôdohospodárskej platobnej agentúry nie sú prepojené. Taktiež nie sú prepojené na údaje Sociálnej poisťovne. To vytvára problém pri aplikácii Spoločnej poľnohospodárskej politiky, najmä pri znižovaní priamych platieb s odpočtom osobných nákladov.

Cieľ: Dáta budú zverejňované v užívateľsky priateľskej forme s anonymizáciou citlivých údajov

Tabuľka 49: Opatrenie 14 – Zlepšenie kvality a dostupnosti dát

Podopatrenie		Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	Zodpovednosť	Termín
14.1	Zverejňovať všetky dostupné dáta týkajúce sa lesníctva v užívateľsky priateľskej forme		ŠR	NLC	1.3.2020
14.2	Aplikovať v IL MPRV SR jednotné členenie ukazovateľov RV a ŽV pre konvenčné a ekologické poľnohospodárstvo		ŠR	MPRV	1.1.2020
14.3	Doplniť do IL MPRV SR ukazovatele produkcie komodít rastlinnej a živočíšnej výroby vyjadrené v eurách		ŠR	MPRV	1.1.2020
14.4	Zvýšiť reprezentatívnosť výberového súboru IL MPRV SR rozšírením súboru o farmy do 100 ha		ŠR	MPRV	1.1.2020
14.5	ATIS – funkčný systém dát o prehľade spracovateľských a výrobných cenách	-158 246, 40 eur ⁵¹	ŠR	PPA	1.1.2020
14.6	VÚPOP - zverejňovať všetky dostupné dáta týkajúce sa kvality pôdy s možnosťou ich stiahnutia v podobe vhodnej na ďalšie spracovanie (prioritne: erózia, BPEJ, chránená pôda)	- náklady na IT	ŠR	NPPC - VÚPOP	1.1.2020
14.7	ÚGKK - zverejňovať dáta týkajúce sa vlastníckej štruktúry a využitia pôdy v jednotlivých katastrálnych územiach	- náklady na IT	ŠR	ÚGKK	1.3.2020

⁵¹ Na základe požiadavky PPA z 27.08.2018.

14.8	SPF - zverejňovať a pravidelne aktualizovať mapu pozemkov spolu s informáciou o cene a uzavretých zmluvách v mapovej podobe	- náklady na IT	ŠR	SPF	1.1.2021
14.9	Vykazovať štatistiky týkajúce sa pôdy prenajímanej mladým poľnohospodárom a podnikom venujúcim sa produkcii komodít s vysokou pridanou hodnotou.		ŠR	SPF	1.1.2020
14.10	MPRV – zverejňovať podrobnejšie údaje o pozemkových úpravách – ukončené aj prebiehajúce, PJPÚ aj PPÚ, vrátane kódu katastrálneho územia, ceny a zdroja financovania, zverejnenie evidenčných kariet PPÚ		ŠR	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2020

Zdroj: IPP

Rezortná databáza IL MPRV SR nie je dostatočne reprezentatívna z pohľadu pokrytia fariem na Slovensku. Zameranie výberu štatistických jednotiek je vykonávané na základe čo najväčšieho pokrytia potenciálnej obrábanej pôdy na Slovensku. Pre rozšírenie použiteľnosti tejto štatistiky je nevyhnutné rozšíriť súbor štatistických jednotiek o malé farmy do 100 ha, ktorých súčasné zastúpenie je veľmi nízke. Ďalej je nevyhnuté doplniť produkcie komodít rastlinnej a živočíšnej výroby vyjadrené v eurách. Dôležité je aj zjednotiť členenie ukazovateľov pre rastlinnú a živočíšnu výrobu (zberové plochy a stavy zvierat rozdelené na ekologické a konvenčné poľnohospodárstvo, produkcia ovocia a zeleniny vyjadrená pre ekologické aj konvenčné poľnohospodárstvo).

Dáta týkajúce sa lesníctva a lesného hospodárstva sú v súčasnosti nedostatočné pre analytickú prácu. Primárnym zdrojom lesníckych dát je Forestportal, ktorý je spravovaný Národným lesníckym centrom (NLC). Dáta však obsahuje len v agregovanej forme a nie je možné ich stiahnuť. Pre potreby analýzy lesníckych politík je nutné pracovať s detailnými dátami až na úroveň porastu. Zároveň musí byť možné ich stiahnuť, a to vo forme, ktorá umožňuje analytické spracovanie (napríklad .xlsx alebo .csv súbor).

Agrárne trhové informácie Slovenska (ATIS) nie sú dostupnú v užívateľsky vhodnej forme. Údaje sú dostupné len v pdf formáte. ATIS má na starosti zber cien komodít a vybraných poľnohospodárskych výrobkov. Cenové prehľady a vývoj ATIS pravidelne publikuje vo svojich správach o stave trhu. Pre odborné analýzy o fungovaní trhu a cenovom prenose medzi výrobcami, spotrebiteľmi a spracovateľmi je nevyhnutá dostupnosť cien na každej úrovni. Momentálne nie je cenová databáza funkčná a dostupná. Údaje sú nevyhnutné pre cenovú reguláciu trhu.

Dáta o pozemkoch a kvalite pôdy sú dostupné len agregované a v nevhodnej forme. Dáta sú dôležité nielen pre vlastníkov a užívateľov pôdy, ale sú nevyhnutné aj pre správne nastavenie politík a opatrení. Dátami týkajúcimi sa vlastníctva a evidencie využitia, t.j. údajmi z katastra nehnuteľností a pôdy, disponuje Úrad geodézie, kartografie a katastra (ÚGKK), ktorý raz ročne publikuje sumárne tabuľky za jednotlivé okresy. Tieto dáta je potrebné zverejniť na úrovni katastrálnych území, v tabuľkovej podobe vhodnej na ďalšie spracovanie (nie vo forme pdf, ako je tomu v súčasnosti).

Inštitúcie poskytujúce dáta týkajúce sa pôdy a pozemkov ich zverejňujú v nevhodnej a agregovanej forme bez možnosti ich stiahnutia. Revízia navrhuje vytvoriť a sprístupniť užívateľsky vhodnú databázu SPF. Jednotlivé vrstvy interaktívnej online aplikácii ZBGIS (Základná báza údajov pre geografický informačný systém) by malo byť možné exportovať. Podobne je to s dátami týkajúcimi sa kvality pôdy zverejnenými na Pôdnom portáli od Výskumného ústavu pôdozvedectva a ochrany pôdy (VÚPOP). Slovenský pozemkový fond (SPF) neposkytuje takmer žiadne údaje v použiteľnej podobe. Nájomné zmluvy sú dostupné len v pdf formáte. Informácie z nájomných zmlúv majú byť sprístupnené v užívateľsky vhodnej mapovej podobe s možnosťou dohľadania konkrétnych parciel. Opatrenie zabezpečí zvýšenie prehľadnosti pre verejnosť a zlepšenie informovanosti pre prípadných záujemcov o prenájom pôdy. Pre úspešnú implementáciu vyššie uvedených opatrení je preto nevyhnutné aktívne zapojenie ÚGKK a SPF do plnenia revízie výdavkov.

Revízia navrhuje zverejniť informácie o financovaní pozemkových úprav a evidenčných kariet projektov pozemkových úprav (PPÚ) za všetky dokončené PPÚ a ich priebežné dopĺňanie o nové projekty. Evidenčné karty obsahujú údaje o vlastnickej štruktúre v danom obvode PPÚ pred a po dokončení projektu. MPRV SR poskytuje na portáli data.gov.sk dáta o pozemkových úpravách, ktoré sú pravidelne aktualizované a dostupné na stiahnutie. Tieto dáta by ideálne mali obsahovať aj kód katastrálneho územia pre ľahšie spracovanie.

Revízia navrhuje zverejňovať zoznam pozemkov, ktorými SPF disponuje. V súčasnosti sa nedá efektívne určiť, ktoré pozemky sú alebo budú v blízkej budúcnosti voľné na prenájom. Informácie sú dôležité pre potenciálnych záujemcov o prenájom pôdy.

15 Implementačný plán

Tabuľka 50: Opatrenia – Implementačný plán

	Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
1	Optimalizácia zdrojov na podporu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka	Optimalizácia zdrojov na podporu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka	Presun financií medzi piliermi a národné spolufinancovanie PRV	Presun 17,9% balíka z II. do I. piliera a spolufinancovania 25,7%	Nepresúvať financie medzi piliermi a spolufinancovanie 40%	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021	a. Bez presunu a minimálne spolufinancovanie, -172 mil. eur (24,6 mil. eur ročne) b. Bez presunu a 40 % spolufinancovanie, -524 mil. eur (74,9 mil. eur ročne)	EÚ + cofin.
2.1	Optimalizácia nastavenia priamych platieb	Aplikovať stropovanie priamych platieb podľa návrhu EK z 1. 6. 2018 s odpočítaním pracovných nákladov.	Aplikácia stropovania priamych platieb	Stropovanie priamych platieb nebolo využité (5% znížovanie PP nad úrovňou 150 000 eur bolo povinné)	Prijatý návrh Komisie z 1. 6. 2018 alebo ekvivalentný návrh s účinnosťou od 1.1. 2021 a uvoľnené prostriedky využiť na redistributívnu platbu alebo na	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021	realokácia v rámci programu	EÚ

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	
				investičnú podporu malých fariem v rámci PRV					
2.2	Optimalizácia nastavenia priamych platieb	Zavedenie redistributívnej platby (RP) na prvých 100 ha so sadzbou 30 % SAPS	Výška redistributívnej platby na prvých 100 ha	RP nebola aplikovaná	Aplikujeme RP s účinnosťou od 1.1. 2021 a vyčleníme na to 31,3 mil. eur (7,9 % obálky PP, pre sadzbu 70 eur na ha)	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021	realokácia v rámci programu	EÚ
2.3	Optimalizácia nastavenia priamych platieb	Aplikovať viazané platby v maximálnej miere s cieľom podpory životného prostredia a rozvoja vidieka	Aplikovať VCS platbu	Staré nastavenie	Očakávať 30% pokles sadzieb od 1.1. 2021	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021	realokácia v rámci programu	EÚ
3.1	Zefektívnenie fungovania Programu rozvoja vidieka	Vypracovať presný plán výziev, ktorý sa bude dodržiavať.	Zverejnený harmonogram výziev na začiatku programovacieho obdobia so záväznými termínmi	Plán výziev, ak existuje, tak sa často mení.	Harmonogram výziev na celé programovacie obdobie	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	každoročne 2021-27	-	EÚ
3.2	Zefektívnenie fungovania programu rozvoja vidieka	Zvyšiť frekvenciu výziev	Počet výziev vyhlásených k 1.6. ročne	Nedostatočná frekvencia, nepravidelnosť	Vyššia frekvencia (pri vybraných podopatreniach raz ročne inak raz za dva roky)	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	každoročne 2021-27	-	EÚ
3.3	Zefektívnenie fungovania programu rozvoja vidieka	Zaviesť elektronické podávanie žiadostí	Podiel elektronicky podávaných žiadostí na projekty k celkovému počtu podaných žiadostí na projekty	Neexistuje (resp. zasiela sa vyplnená žiadosť)	Elektronické podávanie žiadostí	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	2021 Q1	- náklady na IT	EÚ

	Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
3.4	Zefektívnenie fungovania programu rozvoja vidieka	Zmenšiť veľkosť podporených projektov	Priemerná veľkosť výziev	321 tisíc eur	150 tisíc eur	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	každoročne 2021-27	-	EÚ
3.5	Zefektívnenie fungovania programu rozvoja vidieka	Zefektívniť hodnotenie projektov	Priemerná dĺžka hodnotenia projektov	Neznámy		MPRV, PPA	každoročne 2021-27	-	EÚ
3.6	Zefektívnenie fungovania programu rozvoja vidieka	Vyčleniť v PRV zdroje pre NRO (najnižšie rozvinuté okresy)	Výška balíka na NRO	Nevyčlenené špeciálne na NRO	Vyčleniť na NRO	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Programovacie obdobie 2021-27	realokácia v rámci programu	EÚ
3.7	Zefektívnenie fungovania programu rozvoja vidieka	Rozšíriť využívanie zjednodušených možností vykazovania nákladov	Využívanie systému v plnej miere	Čiastočne využívame	Využívať v plnej miere	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	Programovacie obdobie 2021-27	-	EÚ
4.1.1	Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou - Konsolidácia trhu s pôdou	a. Započať projekty pozemkových úprav do 20 rokov (PPÚ). b. Započať projekty pozemkových úprav do 30 rokov (PPÚ)	Počet k. ú., v ktorých sa začali projekty pozemkových úprav	422 (408 dokončených + 14 začatých) katastrálnych území z celkového počtu 3559	všetky PPÚ dokončené v roku 2039 všetky PPÚ dokončené v roku 2049	MPRV, Sekcia legislatívy	2020-2039 2020-2049	- 56,6 mil. eur ročne (spolu 1 132 mil. eur) - 36,4 mil. eur ročne (spolu 1 093 mil. eur)	EÚ + cofin., ŠR
4.1.2	Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou - Konsolidácia trhu s pôdou	Obmedziť drobenie zvýšením dolného limitu na výmeru novovznikajúcej parcely po PPÚ	Novela zákona 180/1995 Z. z.	Novela nepripravená	Novela zákona je účinná.	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2021	-	NA
4.2.1	Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou - Právna úprava trhu s pôdou	Zrušiť prednostné právo na uzavretie nájomnej zmluvy	Úprava § 13 Zákona 504/2003 Z. z.	Prednostné právo existuje	Novela zákona účinná	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2021	-	ŠR

	Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
4.2.2	Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou - Právna úprava trhu s pôdou	Zverejňovanie obvyklej výšky nájomného	zverejnenie dát	nezverejnené	zverejnené	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2020	-	ŠR
4.2.3	Podpora efektívneho a transparentného trhu s pôdou - Právna úprava trhu s pôdou	Vytvoriť a zverejniť centrálny register fyzických a právnických osôb užívajúcich pôdu	existencia registra	register neexistuje	Register bude zavedený	MPRV, Sekcia legislatívy	1.1.2021	- náklady na IT	ŠR
5.1	Riadenie rizika v poľnohospodárstve	Podpora komerčného poistenia rizika v pôdohospodárstve	Podiel spolufinancovania	0 % spolufinancovanie	40 - 60 % spolufinancovanie	MPRV, sekcia 600	1.1.2020	realokácia 6 mil. eur vrámci programu	EÚ + cofin.
5.2	Riadenie rizika v poľnohospodárstve	Vytvorenie systémového nástroja na riadenie katastrofických rizik	Mechanizmus fondu	„Ad hoc“ podpory	Kompenzácie vyplácané na základe pravidiel nástroja	MPRV, sekcia 050	1.1.2021	-11 až -25 mil. eur (vplyv na ŠR podľa podielu farmárov) + 13,2 mil. eur utlmenie nesystémovej podpory	ŠR, farmári
6.1	Efektívnejšia podpora spolupráce farmárov	Podmieniť výber podporených organizácií výrobcov ukazovateľmi výkonu a dĺžkou existencie	Výber organizácií sa uskutočňuje na základe deklarovaných benefitov pre členov	nie	áno	Sekcia priamych platieb a rozvoja vidieka	1.1.2021	-	EÚ
7.1	Podpora investícií v pôdohospodárstve a na vidieku s použitím finančných nástrojov	Identifikovať investičné oblasti v rámci SPP, ktoré je ekonomicky možné podporiť návratnými formami financovania alebo kombináciou návratného a nenávratného financovania	Alokácia prostriedkov na finančné nástroje	Finančné nástroje nie sú využívané v PRV	Finančné nástroje sú využívané na intervencie v záujme rozvoja vidieka	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	2019-27		SPP
			Objem alokovaných prostriedkov PRV	0,00%	1,86 % (priemer EÚ)				

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	
7.2	Podpora investícií v pôdohospodárstve a na vidieku s použitím finančných nástrojov	V oblastiach identifikovaných ako vhodné na návratne financovanie alebo na kombináciu návratného a nenávratného financovania, ukončiť poskytovanie výlučne nenávratného financovania				2021-27			
8.1	Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	Navýšiť hektárovú hranicu pre podporu mladých poľnohospodárov prostredníctvom priamych platieb	Hektárová hranica vyplácania a sadzba	25 % priemernej sadzby PP na prvých 28 ha	50 % priemernej sadzby PP na prvých 100 ha	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021	Realokácia v rámci PP	EÚ
8.2	Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	Podporiť investície mladých poľnohospodárov v rámci PRV prostredníctvom bodového zvýhodnenia a formou nastavenia vhodných typov výziev a veľkosti projektov	Podiel mladým poľnohospodárom na investíciách z PRV			MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021	Realokácia v rámci PP	EÚ
8.3	Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	Zvýšiť maximálnu podporu pre mladého poľnohospodára na začatie podnikania	Maximálna výška podpory	50 000 eur	100 000 eur	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	1.1.2021	Realokácia v rámci PP	EÚ
8.4	Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	Zvýšiť frekvenciu a pravidelnosť výziev pre mladých poľnohospodárov v rámci projektových opatrení v PRV	Frekvencia a pravidelnosť výziev	Výzva bola iba v roku 2015	Každoročne v tomto a budúcom programovacom období v presne stanovenom termíne	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, PPA	každoročne k 30.6. 2021-27	-	EÚ
8.5	Efektívnejšia podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov	Zvýšiť účasť poľnohospodárov, vrátane mladých poľnohospodárov na vzdelávacích aktivitách	Podiel vyškolených poľnohospodárov podiel vyškolených mladých poľnohospodárov	V programovacom období 2007-13 bolo vyškolených 18634 z 51500 poľnohospodárov	V programovacom období 2021-27 každoročne vyškoliť 8 % všetkých farmárov	MPRV, Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb, Agroinštitút Nitra	každoročne 2021-27	Realokácia v rámci PP	EÚ

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
			(36 %) a neznámy počet mladých farmárov	a 10 % mladých farmárov				
9.1	Efektívnejšia podpora poľnohospodárstva na celom území SR	Zvýhodniť ANC v projektových opatreniach PRV zameraných na agroturizmus, živočíšnu výrobu a modernizáciu výroby	Pôsobenie podniku v ANC ako kritérium výberu Počet bodov za ANC pri hodnotení výzvy Poradie kritéria ANC pri hodnotení bodovo zodných projektov	3 výzvy (z 15) 5 bodov 5., 6., nie je zaradené	všetky výzvy 10 bodov 3.	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021 - -	EÚ + cofin. EÚ + cofin. EÚ + cofin.
9.2	Efektívnejšia podpora poľnohospodárstva na celom území SR	Diferencovať platbu podľa zaťažosti poľnohospodárskej pôdy živočíšnou výrobou	Platba je diferencovaná podľa toho, či podnik spĺňa minimálne zaťaženie	nie je	je	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021 -	EÚ + cofin. EÚ + cofin.
10.1	Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia	Implementovať AEKO ako sériu záväzkov zameraných na výsledky s voľiteľnou intenzitou ich napĺňania	Počet záväzkov v jednom podopatrení	Individuálne schémy	aspoň 3 záväzky integrované do podopatrenia	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021 realokácia v rámci programu	EÚ + cofin. EÚ + cofin.
10.2	Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia	Zaviesť cieľovo orientovanú podporu na ochranu a zvýšenie kvality pôdy, vody a biotopov	Počet environmentálnych výsledkových indikátorov so stanovenou cieľovou hodnotou		1	6 Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021 realokácia v rámci programu	EÚ + cofin. EÚ + cofin.
10.3	Zefektívnenie režimov v záujme klímy a životného prostredia	Celoplošne hodnotiť agro-environmentálne dopady poľnohospodárstva na ročnej báze	Plocha, na ktorej boli hodnotené dopady	Existencia pilotných projektov	Pravidelné a celoplošné hodnotenie	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb; Sekcia analýz, výkazníctva a projektov	1.1.2021 -	EÚ + cofin. EÚ + cofin.
10.4	Zefektívnenie režimov v záujme	Alokovať aspoň 30 % I. piliera na eko-platby	Objem alokovaných prostriedkov	30 % I. piliera na greening	30 % I. piliera na ambicioznejšie eko-platby	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021 realokácia v rámci programu	EÚ EÚ

Opätrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	
klímy a životného prostredia									
11.1	Podpora ekologickej produkcie	Postupné navýšenie minimálneho zaťaženia TTP zvieratami	Minimálne zaťaženie zvieratami	0,3 DJ / ha TTP	0,5 DJ / ha TTP	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	-	EÚ + cofin.	
			Podiel ekologicky chovaného hovädzieho dobytka	3,50%	3,77 % (priemer EÚ)				
			Podiel ekologicky chovaných ošípaných	0,03%	0,8 % (priemer EÚ)				
11.2	Podpora ekologickej produkcie	Plošné hodnotenie environmentálnych dopadov ekologického poľnohospodárstva	Podiel hodnotenej plochy v EP		100%	Sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb	1.1.2021	-	EÚ + cofin.
12.1	Lesy	Zverejnenie Programov starostlivosti o les	Počet zverejnených PSL v danej forme	0	všetky zverejnené v úplnom znení	NLC	1.1.2020	-	ŠR
12.2	Lesy	Monitorovanie ťažby dreva	Áno / nie (systém existuje / neexistuje)	Nie (systém neexistuje)	Áno	Lesy SR, š.p., Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, š.p., Štátne lesy Tatranského národného parku	1.1.2021	- náklady na IT	ŠR
13.1.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Optimalizácia výdavkov úradu MPRV SR a podriadených organizácií (podporné a prierezové činnosti)				MPRV, generálny tajomník služobného úradu	1.1.2022	+2,1 mil. eur	ŠR
13.1.2	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Optimalizácia výdavkov úradu MPRV na služby MPRV				MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2022	+0,3 až +1,1 mil. eur	ŠR/EÚ

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
13.1.3	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Vykonať procesno-organizačný audit úradu MPRV SR			MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2020		ŠR
13.2.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Komplexná reforma a digitalizácia PPA			PPA	1.9.2019 (termín sa vzťahuje na zverejnenie štúdie uskutočniteľnosti)		ŠR/EÚ
13.2.2	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Optimalizácia výdavkov na služby PPA			PPA	1.1.2020	+0,2 až +0,28 mil. eur	ŠR/EÚ
13.3.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Analýza spojenia ŠVPS s ÚRZ			ŠVPS, ÚRZ, ÚHP MF SR, IJ ÚV, MPRV	1.1.2020 (termín sa vzťahuje k vypracovaniu analýzy alternatív spájania)		ŠR
13.4.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Podmieniť zotrvanie výskumníka v NPPC kvalitným medzinárodne uznávaným výskumom meraným počtom karentovaných článkov, článkov registrovaných vo WoS alebo Scopus, publikovaných v špičkových zahraničných vydavateľstvách prípadne prostredníctvom patentov, úžitkových vzorov a pod.	Počet publikácií v karentovaných časopisoch, článkov registrovaných vo WoS alebo Scopus, publikovaných v špičkových zahraničných vydavateľstvách, prípadne počet patentov, úžitkových vzorov a pod. na (FTE)	0,19	viac ako 0,50	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.1.2024	-

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania	
		výskumníka (ročne)							
13.4.2	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Do roku 2025 zvýšiť mieru financovania zo štandardných zdrojov (nadnárodné projekty, podnikateľský sektor, domáce granty) nad 75 % všetkých zdrojov NPPC	Miera financovania zo štandardných zdrojov (nadnárodné projekty, podnikateľský sektor, domáce granty)		nad 75 % všetkých zdrojov NPPC	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.1.2025	-	
13.4.3	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Využívať odmeňovanie na základe výstupu (formou internej smernice)	Existencia internej smernice	Áno	Nie	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.7.2021	-	ŠR
13.4.4	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Vykonať medzinárodný audit kvality výskumu v NPPC (po vzore medzinárodného auditu Slovenskej akadémie vied)	Vykonanie auditu	Áno	Nie	NPPC, MPRV, Sekcia rezortnej politiky pôdohospodárstva	1.7.2021	-	ŠR
13.4.5	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Transformácia NPPC na verejnú výskumnú inštitúciu (VVI) k 1.1. 2022	Právna forma NPPC	Príspevková organizácia	Verejná výskumná inštitúcia	NPPC, MPRV, Generálny tajomník služobného úradu	1.1.2022	-	ŠR
13.5.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Realizovať projekt Dobudovanie pracoviska diaľkového prieskumu Zeme				NLC	31.12.2021	+0,5 až +1,2 mil. eur pri investícii do 5,3 mil. eur	ŠR/EÚ/Vlastné zdroje
13.5.2	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV	Publikovať aspoň jeden kvalitný článok na výskumníka raz za dva roky (karentované	Počet publikácií v karentovaných časopisoch článkoch	0,25	viac ako 0,50	NLC, MPRV Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	1.1.2024	-	-

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
SR vrátane štátnych podnikov	články, články registrované vo WoS alebo Scopus alebo publikácie v špičkových medzinárodných vydavateľstvách)	registrovaných vo WoS alebo Scopus alebo v špičkových medzinárodných vydavateľstvách na (FTE) výskumníka (ročne)						
13.5.3	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Udržiavať mieru financovania zo štandardných zdrojov (nadmárodné projekty, podnikateľský sektor, domáce granty) nad 75 % zdrojov NLC určených na vedu a výskum	Miera financovania zo štandardných zdrojov	nad 75 %	nad 75 %	NLC, MPRV Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva		
13.5.4	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií MPRV SR vrátane štátnych podnikov	Vykonať medzinárodný audit kvality výskumu v NLC (po vzore medzinárodného auditu Slovenskej akadémie vied)	Vykonanie auditu	Áno	Nie	NLC, MPRV Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	1.7. 2021	ŠR
13.6.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií - zvýšenie efektivity a transparentnosti podniku Lesy SR	Vykonať audit Lesov SR, š.p., a implementovať opatrenia vyplývajúce z neho	Zisk na meter kubický ťažby		zlepšenie hospodárskeho výsledku na úrovni aspoň 5% nákladov, pri zohľadnení aktuálnej ceny dreva	LESY SR, š.p., MPRV, Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva, IJ ÚV	30.6.2020	17,2 mil. eur ŠR
13.6.2	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií - zvýšenie efektivity a transparentnosti podniku Lesy SR	Vo výročnej správe oddeliť náklady súvisiace so správou majetku a verejnoprospešnou činnosťou a zníženie výnosov z dôvodu nevyplácania náhrady za obmedzenie bežného hospodárenia	Oddelené spomenuté náklady a výnosy o výročnej správe	nie	áno	LESY SR, š.p., MPRV, Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva	1.1.2020	- ŠR

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
13.7.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií – zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR	Optimalizovať hospodárenie štátnych podnikov			Závodisko, š.p. Národný žrebčín Topoľčianky, š.p.	1.1.2020	+ 2,5 mil. eur zrušenie dotácií	ŠR
13.8.1	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií – zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR	Vypracovanie koncepcie rozvoja podniku Hydromeliorácie, š.p.			Hydromeliorácie, š.p.	1.1.2020	-	ŠR
13.8.2	Zefektívnenie prevádzky úradu a podriadených organizácií – zefektívnenie fungovania dotovaných štátnych podnikov MPRV SR	Revitalizovať závlahovú a odvodňovaciu sieť podľa RHSS a využitím zdrojov PRV			Hydromeliorácie, š.p.	1.1.2022	Realokácia v rámci programu	EÚ
14.1	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	Zverejňovať všetky dostupné dáta týkajúce sa lesníctva v užívateľsky priateľskej forme	Existujúca lesná databáza v danej forme	Lesnicke dáta sú k dispozícii len v obmedzenom množstve, pričom veľa z nich nie je možné ich stiahnuť	Áno - existuje lesná databáza neagregovaných dát, ktoré je možné stiahnuť	NLC	1.3.2020	ŠR
14.2	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	Aplikovať v IL MPRV SR jednotné členenie ukazovateľov RV a ŽV pre konvenčné a ekologické poľnohospodárstvo	Zberové plochy a stavy zvierat v ekologickom poľnohospodárstve	Zberové plochy a stavy zvierat v konvenčnom poľnohospodárstve	Zberové plochy a stavy zvierat v rozdelené na ekologické a konvenčné poľnohospodárstvo	MPRV - Radela	1.1.2020	ŠR

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
14.3	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	Doplniť do IL MPRV SR ukazovatele produkcie komodít rastlinnej a živočíšnej výroby vyjadrené v EUR	Produkcia komodít vyjadrená v EUR	V IL MPRV SR je produkcia komodít vyjadrená v naturálnych jednotkách	V IL MPRV SR je produkcia komodít vyjadrená v naturálnych aj peňažných jednotkách	MPRV - Radela	1.1.2020	ŠR
14.4	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	Zvýšiť reprezentatívnosť výberového súboru IL MPRV SR vzhľadom na veľkosť fariem podľa obhospodarovanej plochy	Počet malých fariem do 100 ha vo výberovom súbore IL MPRV SR	35 % jednotiek	50 % jednotiek	MPRV - Radela	1.1.2020	ŠR
14.5	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	ATIS – funkčný systém dát o prehľade spracovateľských a výrobných cenách	ATIS – funkčný systém dát	Ťažko dostupný	Fungujúci databázový systém s rýchlou možnosťou potrebných exportov	PPA	1.1.2020	ŠR
14.6	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	VÚPOP - zverejňovať všetky dostupné dáta týkajúce sa kvality pôdy s možnosťou ich stiahnutia v podobe vhodnej na ďalšie spracovanie (prioritne: erózia, BPEJ, chránená pôda)	Dáta od VÚPOP sú prístupné v požadovanom formáte	Dáta sú publikované na stránkach Pôdneho portálu (VÚPOP) v podobe obrázkov, sumárnych tabuliek a interaktívnej mapy; nedajú sa stiahnuť	Dáta spolu s jasným popisom sú zverejnené a je možné ich stiahnuť vo formáte „shapefile“ a/alebo csv	NPPC - VÚPOP	1.1.2020	ŠR
14.7	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	ÚGKK - zverejňovať dáta týkajúce sa vlastníckej štruktúry a využitia pôdy v jednotlivých katastrálnych územiach	Dáta od ÚGKK sú prístupné v požadovanom formáte	ÚGKK každoročne publikuje výročnú správu s agregovanými dátami vo formáte pdf	Dáta na úrovni k. ú. (obsahujúce všetky typy informácií, ktoré sú v súčasnosti zverejnené v ročenkách) sú dostupné na stiahnutie vo	ÚGKK	1.3.2020	ŠR

Opatrenie	Podopatrenie	Indikátory	Súčasný stav	Budúci stav	Zodpovednosť - zatiaľ len indikatívne, TBD	Termín - zatiaľ len indikatívne, TBD	Odhad úspor (+), resp. nákladov (-)	Zdroj financovania
				formáte „shapefile“ a/alebo csv				
14.8	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	SPF - zverejňovať a pravidelne aktualizovať mapu pozemkov spolu s informáciou o cene a uzavretých zmluvách v mapovej podobe	Dáta od SPF sú dostupné	Žiadne dáta nie sú dostupné	Dáta sú dostupné v mapovej a tabuľkovej podobe	SPF	1.1.2021	ŠR
14.9	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	Vykazovať štatistiky týkajúce sa pôdy prenajímanej mladým poľnohospodárom a podnikom venujúcim sa produkcii komodít s vysokou pridanou hodnotou.	Zverejnenie štatistik	Nezverejnené	Zverejnené	SPF	1.1.2020	ŠR
14.10	Zlepšenie kvality a dostupnosti dát	MPRV – zverejňovať podrobnejšie údaje o pozemkových úpravách – ukončené aj prebiehajúce, PJPÚ aj PPÚ, vrátane kódu k. ú., ceny a zdroja financovania	Dáta od MPRV SR sú dostupné	Čiastočná dostupnosť – dáta dostupné na stiahnutie na portáli data.gov.sk; neobsahujú informáciu o financovaní ukončených PPÚ, chyba kód k. ú. pre ľahšie spracovanie	Doplnenie údajov do existujúcich datasetov a ich pravidelná aktualizácia	MPRV, Sekcia 400, Sekcia 90	1.1.2020	ŠR

Zoznam skratiek

Skratka	Vysvetlenie
AEKO	Agro-environmentálne klimatické opatrenia
AFI	Príjem z produkčných faktorov v poľnohospodárstve
AGIS	Agrárny informačný systém Pôdohospodárskej platobnej agentúry
ANC	Oblasti s prírodnými obmedzeniami
APVV	Agentúra na podporu vedy a výskumu
AT	Rakúsko
ATIS	Agrárne trhové informácie Slovenska
AWU	Ročná pracovná jednotka (annual work unit)
BPEJ	Bonitovaná pôdno-ekologická jednotka
CEHZ	Centrálna evidencia hospodárskych zvierat
Cofin	Spolufinancovanie
CRZ	Centrálny register zmlúv
CZ	Česká republika
ČŠ	Členské štáty
DG AGRI	Generálne riaditeľstvo poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Európskej komisie
DJ	Dobytčia jednotka
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EAFRD	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EAGF	Európsky poľnohospodársky záručný fond
EBITDA	Zisk pred zdanením, úrokmi a odpismi
EK	Európska komisia
EMFF	Európsky fond námorného a rybného hospodárstva
EP	Ekologické poľnohospodárstvo
ES	Európska smernica
ESA	Európsky systém národných účtov
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
FADN	Sieť účtovných dát fariem
FAO	Organizácia poľnohospodárstva a potravinárstva
FTE	Prepočet na plný úväzok
GAEC	Dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky
HU	Maďarsko
IACS	Integrovaný administratívny a kontrolný systém
IEP	Inštitút environmentálnej politiky
IKT	Informačné a komunikačné technológie
IL	Informačné listy
IP	Integrovaná produkcia
IPP	Inštitút pôdohospodárskej politiky
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
IT	Informačné technológie
JRC	Spoločné výskumné centrum
LPIS	Identifikačný systém parciel
LVÚ	Lesnícky výskumný ústav Zvolen
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby SR
MF SR	Ministerstvo financií SR

MH SR	Ministerstvo hospodárstva SR
MO SR	Ministerstvo obrany SR
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
NA	Nedostupný údaj
NKÚ	Najvyšší kontrolný úrad SR
NLC	Národné lesnícke centrum
NLC-LVU	Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen
NPPC	Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum
NRO	Najmenej rozvinuté okresy
OECD	Organizácia pre medzinárodnú spoluprácu a rozvoj
OP II	Operačný program Integrovaná infraštruktúra
OPVal	Operačný program Výskum a Inovácie
OV	Organizácia výrobcov
OVN	Obvyklá výška nájomného
PJPÚ	Projekty jednoduchých pozemkových úprav
PL	Poľsko
PP	Priame platby
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PPS	Štandard kúpnej sily
PPÚ	Projekty pozemkových úprav
PRO	Príspevkové a rozpočtové organizácie
PRV	Program rozvoja vidieka
PSL	Program starostlivosti o les
PÚ	Pozemkové úpravy
RIS	Rozpočtový informačný systém
RP	Redistributívna platba
R&D	Výskum a vývoj
SAPS	Jednotná platba na plochu
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SPF	Slovenský pozemkový fond
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
SR	Slovenská republika
SWOT	Analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození
ŠL TANAP	Štátne lesy Tatranského národného parku
Š.p.	Štátny podnik
ŠR	Štátny rozpočet
ŠVPS	Štátna veterinárna a potravinová správa SR
TBC	Bude potvrdený
TBD	Bude určený
TTP	Trvalý trávnatý porast
ÚGKK	Úrad geodézie, kartografie a katastra
ÚHP	Útvar hodnoty za peniaze
ÚKSÚP	Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
ÚRZ	Úrad regionálneho zdravotníctva
VCS	Viazané platby
VDJ	Veľká dobytčia jednotka

VLM	Vojenské lesy a majetky SR
VÚAe	Výskumný ústav agroekológie
VÚEPP	Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva
VÚP	Výskumný ústav potravinársky
VÚPOP	Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy
VÚRV	Výskumný ústav rastlinnej výroby
VÚTPHP	Výskumný ústav trávnych porastov a horského poľnohospodárstva
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva
VÚŽV	Výskumný ústav živočíšnej výroby Nitra
VVI	Verejná výskumná inštitúcia
WoS	Web of Science
ZBGIS	Základná báza údajov pre geografický informačný systém

Literatúra

- Alston, J. C.-K. (2000). A Meta Analysis of Rates of Return to Agricultural R&D: Ex Pede Herculem? *IFPRI Research Report No. 113*.
- Beudert, Burkhard; Bassler, Claus; Thom, Simon; Noss, Reed; Schroder, Boris; Dieffenbach-Fries, Helga; Foullois, Nicole; Muller, Jorg. 2014. Bark Beetles Increase Biodiversity While Maintaining Drinking Water Quality. *A Journal of the Society for Conservation Biology*
- Blaženec, M., Potterf, M., Jakuš, R., Mezei, P., & Baláž, P. (2018). Analýza vzťahu medzi chránenými územiaми s bezzásahovým režimom a rozpadom smrekových porastov v ich okolí. *Ústav ekológie lesa SAV*.
- Brandsma A., Kancs D. and Ciaian P. (2013) The role of additionality in the EU cohesion policies: an example of firm-level investment support, *European Planning Studies* 21, 838–853.
- Buday, Š., Grausová, G., Buday, M., & Čičová, T. (2018). *Identifikácia faktorov ovplyvňujúcich trh s poľnohospodárskou a nájom poľnohospodárskej pôdy*. Bratislava: NPPC - VÚEPP.
- Ciaian, P., & Swinnen, J. (2006). Land Market Imperfections and Agricultural Policy Impacts in the New EU Member States: A Partial Equilibrium Analysis. *American Journal of Agricultural Economics*, 799-815.
- Ciaian, P., Drabik, D., Falkowski, J., & Kancs, d. (2017). *New regulations governing land sales in Central and Eastern Europe: Imposing restrictions via particularised institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ciaian, P., Falkowski, J., Drabik, D., & Kancs, D. (2016). Market impacts of new land market regulations in Eastern EU Member States. *EERI Research Paper Series*.
- Ciaian P. and J.F.M. Swinnen (2009). Credit market imperfections and the distribution of policy rents. *American Journal of Agricultural Economics* 91 (4): 1124-1139.
- Constanza et. al, R. (1997). *The Value of the World's Ecosystem Services and Natural Capital*. Nature, Vol. 387.
- DG AGRI Annual Activity Report 2017
- DG AGRI Annual Activity Report 2018
- FAO. (2007). *Food Balance Sheets*. Dostupné na Internete: Faostat. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/FBS>
- Fischer, Anton; Lindner, Marcus; Abs, Clemens; Lasch, Petra. 2002. Vegetation Dynamics in Central European Forest Ecosystems (near-natural as well as managed) after Storm Events. *Folia Geobotanica*
- Gális, M. (2017). *V národných parkoch bola strata lesa oproti iným územiaм dvojnásobná*. Inštitút Environmentálnej politiky.
- Haluš, M., & Dráb, J. (2017). *Tri výzvy životného prostredia na Slovensku*. Inštitút Environmentálnej politiky.
- JRC. (2012). *The State of Soil in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Kobza, J., Barančíková, G., Makovníková, J., Styk, J., Širáň, M., & Vojtáš, J. (2005). *Návrh regulačných pôdochranných opatrení z výsledkov monitoringu pôd SR*. Bratislava: Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy.

KOM (2018) Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the Common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council and Regulation (EU) No 1307/2013 of the European Parliament and of the Council

Lehnert, Lukas W.; Bässlerb, Claus; Brandl, Roland; Burton, Philip J.; Müller, Jörg. 2013. Conservation value of forests attacked by bark beetles: Highest number of indicator species is found in early successional stages. *Journal for Nature Conservation*

MPRV. (2017). *Zelená správa*.

NEPCon. (2017). *Timber Legality Risk Assessment: Slovakia*.

NKÚ. (2018). *Záverečná správa*.

Nováková, M. H., & Edwards-Jonášová, M. (2015). Restoration of Central-European mountain Norway spruce forest 15 years after natural and anthropogenic disturbance. *Forest Ecology and Management*.

Prounion, Projektové služby, Radela. (2016). *Ex-post hodnotenie programu rozvoja vidieka SR pre obdobie 2007-2013*.

Slovenský pozemkový fond. (Marec 2018). *Výročná správa za rok 2017*. Bratislava.

Swinnen, J., Van Herck, K., & Vranken, L. (2016). The Diversity of Land Markets and Regulations in Europe, and (some of) its Causes. *The Journal of Development Studies*, s. 186-205.

Thorn, Simon; Bässler, Claus; Svoboda, Miroslav; Müller, Jörg. 2017. Effects of natural disturbances and salvage logging on biodiversity – Lessons from the Bohemian Forest. *Forest Ecology and Management*

Úrad geodézie, kartografie a katastra SR. (2018). *Dokončené komplexné pozemkové úpravy*. Dostupné na Internete: Cleerio: <https://maps.cleerio.sk/kpu>

Úrad geodézie, kartografie a katastra SR. (2018). *Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR podľa údajov katastra nehnuteľností k 1. januáru 2018*. Bratislava.

Ústavný súd SR. (2018). *Tlačová informácia 80/2018*. Košice.

VÚPOP. (2017). *Pôdny portál*. Dostupné na Internete: Informačný servis VÚPOP: <http://www.podnemapy.sk>

VÚPOP. (nepublikované). *Stratégia ochrany a využívania poľnohospodárskej pôdy v SR do roku 2024*.

Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva. (2012). *Koncepcia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2014-2020*. Bratislava.

Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 330/1991 o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách) v znení č. 153/2017 Z. z.

Zákon č. 140/2014 o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení č. 125/2016 Z. z.

Zákon č. 40/1964 – Občiansky zákonník v znení č. 184/2018 Z. z.

Zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a o zmene niektorých zákonov v znení č. 291/2017 Z. z. a 110/2018 Z. z.

Zákon č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom

Zeppenfeld, Thorsten; Svoboda, Miroslav ; DeRose, Robert J.; Heurich, Marco; Muller, Jorg; Čížková, Pavla; Starý, Martin; Bače, Radek; Donato, Daniel C.. 2015. Response of mountain Picea abies forests to stand-replacing bark beetle outbreaks: neighbourhood effects lead to self-replacement. Journal of Applied Ecology

Príloha

Príloha 1: podporné a prierezové činnosti

Tabuľka: Podporné a prierezové činnosti

Oblasť	Príklad hlavných činností	Súčasť porovnania úrad	Súčasť porovnania PRO
Vnútná správa a správa majetku	Bezpečnosť, upratovanie, registratúra Správa majetku, doprava, stravovanie	Áno	Áno
Financovanie	Účtovníctvo, rozpočet kapitoly, platobný styk kapitoly	Áno	Áno
Právo a legislatíva	Právne služby úradu Legislatíva- podporná funkcia, nie vecná (vytváranie vecnej podstaty legislatívy)	Áno	Áno
Kancelária ministra	Administratívna podpora Protokol, komunikácia, vnútorný audit	Áno	Áno (Kancelária riaditeľa)
Medzinárodné vzťahy	Členstvo v medzinárodných organizáciách (nie vecná či odborná agenda vyplývajúca z členstva)	Áno	Nie
IT	Prevádzka IT- helpdesk, výdaj a správa počítačov a telefónov; Správa systémov, projekty IT	Áno	Áno
Ľudské zdroje	Odmeňovanie, personalistika, vzdelávanie Výber zamestnancov, prijímanie zamestnancov	Áno	Áno
Verejné obstarávanie	Metodika a výkon verejného obstarávania (nie vecná príprava predmetu obstarávania)	Áno	Áno
Kancelária štátneho tajomníka	Administratívna podpora	Nie	Nie
Kancelária gen. tajomníka služobného úradu	Administratívna podpora	Nie	Nie
Majetkové práva a riadenie príspevkových a rozpočtových organizácií	Správa podriadených organizácií	Nie	Nie

Zdroj: ÚHP